

وزارت معارف
معینیت انکشاف نصاب تعلیمی و
تربیهٔ معلم
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی
و تألیف کتب درسی

کتاب معلم

رهنمای تدریس
تعلیم و تربیهٔ اسلامی

صنف ۷

رهنمای تدریس تعلیم و تربیهٔ اسلامی

صنف ۷

سال چاپ: ۱۳۹٦ هـ ش.

وزارت معارف

معینیت انکشاف نصاب تعلیمی و

تربیهٔ معلم

ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی

و تألیف کتب درسی

کتاب معلم

رهنمای تدریس تعلیم و تربیهٔ اسلامی

صنف هفتم

سال چاپ: ۱۳۹۶هـ . ش.

مؤلف:

- مؤلف مایل آقا متقی
- فیض محمد عثمانی
- مولوی عبدالصبور عربی
- حبیب الله فوزی

ایدیت علمی و مسلکی:

- مولوی قیام الدین کشاف
- فضل الله نیازی
- محمد آصف کوچی

ایدیت زبانی:

- مؤلف عبدالرزاق کوهستانی

کمیتهٔ دینی، سیاسی و فرهنگی:

- داکتر عطاء الله واحدیار مشاور ارشد وزارت معارف و رئیس نشرات.
- حبیب الله راحل مشاور وزارت معارف در ریاست انکشاف نصاب تعلیمی.
- دکتور عبدالصبور فخری.

کمیتهٔ نظارت:

- دکتور اسدالله محقق معین نصاب تعلیمی، تربیهٔ معلم و مرکز ساینس
- دکتور شیر علی ظریفی مسؤول پروژهٔ انکشاف نصاب تعلیمی
- معاون سرمؤلف عبدالظاهر گلستانی رئیس عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

دیزاین: عنایت الله غفاری

بسم الله الرحمن الرحيم

سرود ملی

دا وطـــن افغانستـــــان دی — دا عـزت د هـــر افغـان دی

کـور د سـولې کـور د تـورې — هـر بچـی یـې قهرمـــان دی

دا وطــن د ټولــو کــور دی — د بلوڅـــــو د ازبکـــــو

د پښتـــــون او هــــزاره وو — د ترکمنـــــو د تاجکــــو

ورســره عــرب، ګوجـــر دي — پامیـــــریان، نورستانیــــان

براهــوي دي، قزلبــاش دي — هـم ایمــاق، هـم پشـه یـان

دا هیـــواد بـه تـل ځلیـږي — لکــه لمــر پــر شـنه آسمـان

پـه سینــه کـې د آسیـــا بــه — لکـــــه زړه وي جـــــاویدان

نــوم د حــق مــودی رهبـــر — وایـو الله اکبـر وایـو الله اکبـر

بسم الله الرحمن الرحیم

پیام وزیر معارف،

استادان و معلمان محترم،

تعلیم و تربیه اساس توسعه و انکشاف هر کشور را تشکیل می دهد و نصاب تعلیمی یکی از عناصر بنیادی تعلیم و تربیه می باشد که مطابق انکشافات علمی و نیازمندی‌های جامعه وضع می گردد، واضح است که انکشافات علمی و ضرورت‌های جامعه همواره در حال تَطَوُر می‌باشد؛ بناءً لازم است نصاب تعلیمی نیز به صورت علمی و دقیق مطابق ایجابات عصر و زمان انکشاف نماید. البته نباید نصاب تعلیمی تابع تغییرات سیاسی، نظریات و تمایلات اشخاص گردد.

کتاب رهنمای معلم که امروز در دسترس شما قرار دارد بنابر همین مشخصات تهیه و ترتیب گردیده و با تکیه بر میتودهای جدید تدریس، فعالیت‌ها و مواد معلوماتی نیز در آن اضافه شده است که یقیناً برای فعال نگاه داشتن شاگردان در عملیهٔ تدریس مفید و مؤثر می‌باشد.

امیدوارم محتویات این کتاب که با استفاده از روش های آموزش فعال تألیف و تدوین شده است، مورد استفادهٔ شما استادان عزیز قرار گیرد. با استفاده از فرصت از اولیای محترم شاگردان تقاضا بعمل می آید تا در تعلیم و تربیهٔ با کیفیت دختران و پسران خود همکاری متداوم نمایند، تا به این وسیله اهداف و آروزهای نظام معارف بر آورده گردد و نتایج و دست آوردهای خوبی برای نسل جوان و کشور ما داشته باشد.

استادان و معلمان گرانقدر ما در تطبیق مؤثر نصاب تعلیمی رسالت و مسؤولیت بزرگ دارند.

وزارت معارف همواره تلاش می نماید تا نصاب تعلیمی معارف مطابق اساسات و ارزشهای دین مبین اسلام، نیازمندی های جامعه و منافع ملی و وطندوستی با معیار های جدید علمی ساینس و تکنالوژی انکشاف نماید.

به منظور نیل به این مأمول بزرگ ملی از تمام شخصیت های علمی، دانشمندان تعلیم و تربیهٔ کشور و اولیای محترم شاگردان تمنا دارم، تا با ارائهٔ نظریات و پیشنهادات رهنمودی و سودمند خویش مؤلفان ما را در بهبودبخشی بیشتر از پیش تألیف کتب درسی و رهنماهای معلمان یاری نمایند.

از همهٔ دانشمندانی که در تهیه و ترتیب این کتاب سهم گرفته اند، و نیز از مؤسسات محترم ملی و بین المللی و سایر کشور های دوست که در تهیه و ترتیب نصاب تعلیمی جدید، طبع و توزیع کتب درسی و رهنماهای معلمان زمینه سازی و یا همکاری های مادی یا معنوی نموده اند صمیمانه اظهار امتنان و قدردانی نموده تداوم همکاری های شان را آرزو می نمایم.

و من الله التوفیق

دکتور اسدالله حنیف بلخی

وزیر معارف

فهرست

عنوان .... صفحه

مقدمه

رهنمای معلم کتابی است که معلمان را در اجرای دقیق برنامه درسی در صنف رهنمایی میکند و ایشانرا با اهداف عمومی تعلیم و تربیت، روشهای تدریس، شیوه های ارزیابی و برنامهٔ تدریس آشنا می‌سازد.

این رهنما در دو فصل تنظیم شده است. فصل اول در مورد اهداف تعلیم وتربیه، روشهای تدریس وشیوه های ارزیابی می‌باشد که معلمان عزیز را با مقاصد تعلیم و تربیه و رسالت معلمی آشنا میسازد، آنها یاد میگیرند که اهداف نظام آموزش و پرورش کشور عزیز ما افغانستان در ساحات مختلف اعتقادی و اخلاقی، علمی و آموزشی، فرهنگی و هنری، مدنی و اجتماعی و اقتصادی چه مقاصدی را دنبال میکند. موضوعات درسی مختلف، برای تحقیق این اهداف طراحی شده است و معلمان در صنوف مختلف باید تلاش کنندکه از طریق ارائهٔ محتوا و روشهای جذاب تدریس زمینه تحقق این اهداف را فراهم کنند.

معلمان عزیز با اهمیت موضوعات درسی، اهداف کلی آموزش هر درس، محتوای برنامهٔ (مضامین آموزشی)، نحوهٔ ارتباط طولی موضوعات آموزشی در صنوف مختلف، روشهای تدریس و شیوهٔ ارزیابی از معلومات و مهارتهای شاگردان و لوازم اجرایی برنامه درسی بیشتر آشنا میشوند. روشهای تدریسی که در هر رهنما معرفی شده است، متناسب با موضوع درسی است، برای مثال روشهای تدریس توصیه شده در درس سیرت یا فقه با آموزش زبان مادری فرق میکند. وجه اشتراک این روشها تأکید آنها بر فعال بودن شاگردان در جریان یادگیری تحت هدایت معلم است.

فصل دوم این رهنما به برنامه ریزی سالانه (پلان سالانه) برای مناطق سردسیر و گرمسیر، نحوهٔ تدریس هر درس (پلان روزانه) و منابع و مآخذی که برای تألیف رهنما از آنها استفاده شده اختصاص یافته است. اعتقاد نویسنده گان این رهنما بر این بوده است که معلمان گاه بدلیل نداشتن وقت کافی ممکن است که فرصت تهیهٔ پلان روزانه را نداشته باشند و یا اینکه هر کدام استنباط های خاصی از اهداف درس داشته باشند، در نتیجه روش تدریس آنها با یکدیگر فرق میکند. به منظور سهولت در کار معلمان پلان های تدریس به گونه ای نوشته شده است که نیاز آنها را در تدریس و اجرای برنامه به خوبی تأمین میکند. لازم به ذکر است که شیوهٔ تدریس توصیه شده مانع از آن نیست که معلمان محترم نتوانند از روشهایی که خود در طی سالها تدریس، اثرات یادگیری آن را تجربه کرده اند، استفاده نکنند و آنها را کنار بگذارند. بدون شک بهترین روش تدریس، روشی است که در آن یادگیری درس انجام شود و شما معلمان محترم احساس رضایت را در چهره شاگردان ببینید.

قسمت دیگری از پلان روزانه به پاسخ های متن درسها، و سؤالات پایانی درس و یا فصل اختصاص داده شده است. به منظور توسعه دانش معلمان در هر پلان درسی معلومات اضافی برای آنها آورده شده است.

بدون شک این رهنماها خالی از اشکال نیست. معلمان ارجمند با ارسال نظرات خود به مرکز نصاب تعلیمی میتوانند به بهتر شدن این رهنماها کمک کنند.

در پایان موفقیت همه معلمان عزیز را در تربیت افراد صالح و با ایمان و مسؤول در برابر کشور عزیز ما افغانستان از خداوند متعال خواهانیم.

فصل اول

اهداف و روشهای تعلیم وتربیه

اهمیت تعلیم و تربیه وظیفۀ معلمی

برتری انسان بر حیوانات و حتی برهمۀ مخلوقات به سبب علم و تربیۀ نیک وی است، قرآن کریم در مـــورد فضیلت علم می فرماید: ﴿**قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَـابِ**﴾ (الزمـر: ۹). بگـو آیـا دانایـان و نادانان برابر اند؟ یعنی هرگز برابر نیستند تنها خردمندانند که پندپذیرند.

تعلیم عبارت از انتقال معلومات و تجارب بشری به شاگردان و تربیه ایجاد ذهنیت و روش خاص در آنها به واسطه اقناع و پند مکرر است.

فایدۀ تعلیم زمانی آشکار می گردد که در عمل پیاده شود، ذهنیت حقایق را درک کند و بر روش مصلحت آمیز و مفید بانجامد.

انسان از محیط متأثر می شود و قابلیت پذیرش تربیۀ خوب و بد هر دو را دارا اسـت، در حـدیث شـریف روایـت اسـت: «هر نو پیدا به فطرت سلیم تولد می شود، پدر و مادر (محیط) وی را یهودی، نصرانی و مجوسی می سازند.»

در قرآن کریم به اهمیت و فواید تربیت صراحتهای آمده، خداوند متعال می فرمایـد: ﴿**فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى**﴾ (الأعلـی: ۹). (بار بار) یاد آوری کن، یقیناً که یاد آوری فایده می رساند. پس تعلیم و تربیه متناسب، مفیـد و هـدف منـد اسـتعداد های بشر را در عرصه های مختلف علوم دینی، طبیعی و اجتماعی، رشد و توسعه می دهد، و ملت را قـادر مـی سـازد تـا یک مشت، متراحم و متعاطف بر مشکلات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی غالب آید و با عزت و وقار زیر پرچم استقلال با ملت های جهان زنده گی کند و قومی که اهمیت تعلیم و تربیه را نادیده بگیرد ناتوان می گردد و شـعارهای مغـایر بـا واقعیت های عینی جز عار و تمسخر دیگران، هیچ سودی برایش نمی رساند.

چون معلم مجری بخش اعظم پروسۀ تعلیم و تربیه است پس رسـالت گـران و بـس مقدسـی دارد، زیـرا یگانـه راه دگـر گونی مثبت تعلیم و تربیه است، رسولان الهی که بهترین ابنای بشر اند، وظیفۀ ایشان فقط تعلیم و تربیۀ انسانها و رهنمایی به صراط المستقیم خدا بود.

از همین جهت معلم والای بشریت حضرت محمد صلی الله علیه وسلم وظیفۀ خود را در معلمی حصر نموده می فرماید. (إنما بعثت معلماً) من فقط معلم مبعوث شده ام.

چون علوم بخش های متعددی دارد، فراگیری همۀ آنها که نیازهای جامعـه بشـری را مرفـوع مـی سـازد طبـق اهمیـت و مبرمیت از واجبات کفایی به حساب می روند، بناءً معلم و متعلم خیّر، از نگاه اسلام در کار دین مشغول اند، زیرا وجیبـه دینی خود، در رفع نیازمندی های جامعه و قیام بر مصالح آنها را انجام می دهند، پـس عمـل ایشـان ثـواب اسـت و اگـر اخلاص و طلب اجر خداوندی با آن یکجا شود هر دو شرط عمل صالح (ثواب بودن و اخـلاص) را دارا مـی شـود، واز موفقیت دنیا وآخرت بهره مند می گردند.

اهداف عمومی تعلیم و تربیه در افغانستان:

اهداف عمومی تعلیم و تربیه در افغانستان با در نظر داشت جامعۀ افغانی و انکشاف همۀ جانبه علم و دانش در جهت آموزش و پرورش قرار ذیل اند:

الف: اهداف اعتقادی و اخلاقی

- تقویۀ ایمان و باور به همه چیزهای مؤمن به.
- توسعۀ بینش اسلامی عاری از افراط و تفریط در پرتو قرآن و سنت.
- ایجاد روحیۀ خود شناسی به منظور خدا شناسی.
- تقویۀ روحیۀ اعتماد به نفس و التزام به سجایای اخلاقی.
- ایجاد روحیۀ نظم و دسپلین و رعایت ارزشهای قانونی.
- تقویۀ روحیۀ درک مسؤولیت در برابر ارزشهای تعلیمی، تربیتی، و اجتماعی.

ب: اهداف علمی وآموزشی:

در نتیجۀ پروسه های اموزشی نصاب تعلیمی شاگردان اهداف علمی و آموزشی زیر را کسب می‌نمایند.

- کسب و تقویۀ مهارتهای آموزشی از قبیل: شنیدن، سخن گفتن، خواندن، به کار بردن اعداد و حسن خط در زبان های رسمی و خارجی.
- آموختن مهارتهای آموزشی: انکشاف استعدادها برای ارزیابی خودی در مراحل آموزش و نتایج حاصله از آن.
- تقویۀ قابلیت تفکر، تعمق، مطالعه، تحقیق و ابتکار در زمینه های علمی، فرهنگی و فنی.
- آموزش علوم، فنون تکنالوژی معاصر مهارتهای فردی واجتماعی مورد نیاز.
- کسب مهارتها جهت حل معضلات و پرابلم های فردی واجتماعی.

ج: اهداف فرهنگی و هنری:

- شناخت فرهنگ و هنر (صنایع دستی، سوزن دوزی خامکدوزی، بافت، مهندسی، رسامی، خطاطی، نقاشی و هنر های سالم جهانی و نیز پرورش و رهنمای ذوق و استعداد های هنری و زیبایی شناسی.

آگاهی از تاریخ، فرهنگ و تمدن ملی و اسلامی افغانستان و جهان.

- حفظ اصالت و انکشاف فرهنگ، آداب و سنن پسندیدۀ جامعه افغانستان.
- انکشاف مهارتهای هنری از طریق تمرین و فعالیت های انفرادی و جمعی.

د: اهداف مدنی واجتماعی:

تعقیب اهداف ذیل در انکشاف موقف شاگردان بحیث اعضای یک فامیل محل منطقه، اجتماع ملی و بین المللی کمک خواهد کرد.

- تقویهٔ روحیهٔ حفاظت از نوامیس دینی و ملی، تحکیم روابط خانواده بر اساس تساوی حقوق و اخلاق اسلامی.
- تقویهٔ روحیهٔ برادری، تعاون، صلح، عدالت اجتماعی، همبستگی ملی و بین المللی.
- انکشاف حس خیر خواهی و ارتقای فضایل اخلاقی ضدیت با جنگ های نامشروع و مبارزه با مواد مخدر.
- تقویهٔ روحیهٔ احترام به قانون و رعایت آن، حمایت از حقوق همگانی بدون در نظر داشت قوم، جنس، سن، موقف اقتصادی، اجتماعی و وابستگی سیاسی و امثال اینها.
- ایجاد روحیهٔ مشارکت در فعالیتهای دینی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی.
- ایجاد روحیهٔ حل مسالمت آمیز اختلافات و برخوردها بطور صلح آمیز و سازنده.
- ایجاد روحیهٔ فرهنگ شکیبایی و تفاهم.
- تقویهٔ روحیهٔاستفاده از تجارب و دستاورد های علمی و تخنیکی جامعهٔ بین المللی.
- تقویهٔ روحیهٔ احترام به کرامت انسانی و اساسات حقوق بشر.
- رشد انکشاف روحیهٔ احترام به مقام انسانی زن و حمایت از حقوق آنان.
- تقویهٔ روحیهٔ رعایت بزرگان همسایه گان شهروندان یا موازین جامعهٔ مدنی.

اهداف اقتصادی:

- درک ضرورت انکشافی و اقتصادی جامعه و ارتباط آن با اقتصاد خانواده.
- درک ارزش و اهمیت کار و تقویهٔ روحیهٔ اشتغال در مشاغل مفید.
- ایجاد روحیهٔ صرفه جویی و قناعت، و پرهیز از اسراف و تجمل گرایی.
- شناخت منابع اقتصادی کشور و شیوه های مناسب استخراج و استفاده از آنها و پرورش روحیهٔ حراست از بیت المال.

اهداف عمومی دورهٔ متوسطه از صنف (۷ – ۹):

شاگردانیکه دورهٔ ابتدائیه را موفقانه سپری نمایند طبق خواهش شامل این دوره میشوند.

هدف کلی این دوره مسیرهای مختلف زنده گی مطابق با استعداد و علاقهٔ شاگردان و با در نظر داشت ضرورت ها و امکانات کشور می باشد، اهداف این دوره را قرار ذیل میتوان در نظرداشت:

۱ – تقویت دستاوردهای تعلیمی و تربیتی دوره های گذشته و آماده گی برای دورهٔ بعدی.

۲ – توسعهٔ معلومات و تعمق در مسایل دینی، اخلاقی و مبانی اعتقادی و آشنایی مزید به دانش اسلامی.

۳ – انکشاف روحیهٔ خود شناسی به منظور معرفت بیشتر به خداوند جل جلاله.

۴ – تشخیص استعدادهای شاگردان دررشته های مختلف درسی.

۵ – گسترش معلومات و انکشاف حس کنجکاوی شاگردان در بارهٔ محیط زیست، قوانین طبیعت،علوم و تجارب پیشرفتهٔ بشری که با مفاهیم، وسایل و اساسات ساینس استوار باشد.

۶ – انکشاف متوازن آموزش زبانهای رسمی کشور، تقویهٔ زبانها مادری و زبانهای خارجی و انکشاف سویهٔ علمی شاگردان در افادهٔ مرامها به صورت تحریری و شفاهی.

۷ – انکشاف روحیهٔ اخوت، تعاون، صلح و همبستگی ملی، ضدیت با جنگ های نا مشروع، قتل، خشونت، شکنجه، هراس افگنی و مبارزه با مواد مخدر و نفی انواع تبعیض و تعصب و سمت دهی شاگردان در راستای رقابت های سالم در کار های شایسته.

۸ – رشد مهارتهای تصمیم گیری شاگردان برای انتخاب شغل مطابق با ذوق، علاقه و استعدادهای آنها.

۹ – پرورش روحیهٔ مسؤولیت پذیری و انکشاف معلومات شاگردان در فعالیتهای دینی، فرهنگی و اجتماعی.

۱۰ - پرورش علاقهٔ شاگردان به کار وسعی در جهت فراهم ساختن زمینه های علمی آن.

۱۱ – انکشاف مهارتهای سنجش خودی در مراحل آموزشی.

۱۲ – مواظبت از صحت جسمی خویش.

معرفی برنامهٔ درسی صنف

ارزش آموزش علوم دینی در دورهٔ متوسطه

وزارت معارف وظیفه دارد که فرزندان کشور را انسانهای متدین، آگاه و متمدن بار آورد، و این کار مستلزم آن است که متعلمان عزیز ما در دورهٔ تحصیلی بر علاوهٔ علوم دینی با علوم اجتماعی، ریاضیات و ساینس نیز به طور دقیق آشنا شوند.

مطالعهٔ علوم دینی متعلمین را با مفاخر دینی، علمی، ادبی و سیاسی آشنا می‌سازد و به آنها هویت دینی می‌بخشد، و ذهن شاگردان متجسس را به تجزیه و تحلیل در ارزشهای اسلامی وا می‌دارد و آنها را قادر می‌سازد تا خیر، سعادت و رفاه هر دو جهان را از ذلت و بد بختی تفکیک نمایند.

در جهان امروز که برخی آن را به دهکدهٔ جهانی یاد می‌کنند هر انسان نه تنها باید با نظریات، معتقدات ومذاهب کشور خود آشنا باشد، بلکه باید نظریات، معتقدات و مشخصات دینی و سیاسی مناطق و کشور های مختلف جهان را نیز بداند، تا بتواند در فضای صلح و همزیستی در پرتو اصول و اساسات اسلامی زنده گی بسر برد، پس دانشیکه این همه ضروریات را بر آورده می‌سازد به واسطهٔ علوم دینی حاصل می‌گردد.

آموزش علوم دینی شاگردان را با قرآن، حدیث، احکام دین، اخلاق،سیرت پیامبر صلی الله علیه وسلم و ارزشهای دینی و انسانی که در دین مقدس اسلام نهفته است آشنا می‌سازد.

انسان که فطرتاً غریزهٔ قدرت طلبی را دارد آموزش این علوم اورا رهنمایی می‌کند تا از قوانین و ارزشهای اسلامی پیروی نماید و در اشباع غرایز خویش مطلق العنان نباشد. فرزندان ما باید با اصول و ارزشهای فردی واجتماعی اسلامی آشنا باشند، تا بتوانند زنده گی آزاد داشته و از عزت و کرامت اسلامی برخوردار باشند.

آموزش علوم دینی روابط انسان را با خداوند جل جلاله و پیامبرش حضرت محمد صلی الله علیه وسلم که نمونه از اتباع و پیروی برای مسلمانان است استحکام می‌بخشد، که این علوم عبارتند از تفسیر، حدیث، فقه، عقاید، اخلاق، سیرت النبی صلی الله علیه وسلم و غیره علوم.

اهداف آموزش علوم دینی

آموزش علوم دینی در پهلوی ترسیخ عقیدهٔ اسلامی، معرفت احکام شریعت، اخلاق، طریقه و روش اصلاح فرد، جامعه و بشریت و مصالح زنده گی را به ما می‌آموزاند تا در پرتو آن فرزندان میهن ما بحیث اعضای سالم و مفید جامعه بار آیند و از اقوام مختلف یک امت قوی و عزتمند که با هم برادر و در چوکات شریعت اسلامی دارای حقوق متساوی باشد ایجاد گردد ودرباز سازی مادی ومعنوی جامعه، رشد وترقی ملت مسلمان خود نقش سالم وفعال را ایفا نمایند.

روشهای تدریس در آموزش علوم دینی

روشهای تدریس نصاب تعلیمی دروس علوم دینی، مانند سایر رشته ها متنوع بوده ولی مضامین علوم دینی استراتیژی های بخصوصی را دارد که به محتوای موضوعات آن مناسب است.

در اینجا لازم است به استراتیژیهایی بپردازیم که با محتوای مضامین علوم دینی،شرایط افغانستان،سطح علمی و سن شاگردان سازگار باشد.

این استراتیژی ها بر این اصل استوار است که تعلیم بر محور شاگرد می‌چرخد و معلم تنها کار تعلیم را تسهیل می‌کند. تعلیم صحیح نیازمند استراتیژی های گوناگونی است که باید با محتوای مضمون متناسب باشد. مهمترین این ستراتیژی ها عبارتند از:

۱- جستجو و حل مساله

استراتیژی حل مسایل یک ستراتیژی است که سؤالات اساسی ای را مطرح می‌کند و شاگردان باید جواب دهند و حل آنها را بیابند. شاگردان این کار را باید از طریق تفحص معلومات و حقایق در مراحل زیر انجام دهند.

تعیین مسألهٔ انتخاب نمونه، فرضیه سازی، گرداوری بیان، راه حل های ذهنی یا طرح حل مساله، جمع آوری بیانات و تحلیل نتیجه گیری از بیانات، اظهار نظر با دقت بیشتر.

معلم می‌تواند از این ستراتیژی در خلال ارائهٔ مسایل (دینی، اجتماعی , اقتصادی و محیطی) استفاده کند و شاگردان را به چند گروپ تقسیم نماید تا در بارهٔ راه حل های ممکن بحث کنند، معلم باید شاگردان را کمک کند و منابع لازم را در اختیار آنها قرار دهد، عملیات تعلیم و تربیه را تنظیم نماید، آنها را تشویق نماید تا از مهارتهای خود در بحث و جستجو استفاده کنند.

۲ – تحلیل متن

از این ستراتیژی در تدریس مضمون تفسیر، حدیث، فقه، سیرت میراث و اخلاق استفاده می شود، در این استراتیژی از متونی که از مراجع مختلف انتخاب می گردد استفاده می شود، این استرایتژی شامل مراحل زیر است.

بعد از آنکه متن اصلی برای شاگردان توزیع شد، معلم آنرا می‌خواند.

به شاگردان یک فرصت کوتاه می‌دهد تا متن را بخوانند و روی سؤالاتی که مطرح می‌شود فکر کنند.
معلم و شاگردان در مباحثۀ گروپی روی جوابها بحث می کنند.
معلم بین متن اصلی و سایر مواد ارتباط بر قرار می کند.

۳ – فراگیری فعالیت

در این نوع آموزش معلم شرایط آموزشی مناسبی را فراهم می‌سازد که شاگردان فعالیت های مناسبی را به دقت انجام دهند.

معلم هنگام فعالیت شاگردان باید موارد ذیل را مراعات نماید. تفاوتهای فردی میان شاگردان، فعالیت های مناسب و هدفمند، و تمرکز به مهارتهای عالی فکری.

به مثال ذیل توجه فرمایید:

- حج رکن پنجم اسلام است. چند فرایض دارد ؟ اماکنی را که در آن این فرایض انجام می‌یابد نام بگیرید.

٤- استراتیژی تدریس مستقیم

زمانی از این روش استفاده می‌شود که معلم بخواهد مطالب را با استفاده از روش بیان و گفتگو ارائۀ کند. در این روش نقش اساسی را معلم ایفا می کند.

این روش برای تدریس موضوعات سیرت النبیﷺ (مانند غزوۀ بدر) مناسب است.

معلم می‌تواند از این روش برای تدریس مفاهیم و رسیدن به تعمیم استفاده کند.

٥ – استراتیژی کار گروهی

در این روش شاگردان به چند گروه چهار تا شش نفری تقسیم می‌شوند، این روش شاگردان را به آموزش فعال از طریق گوش دادن صحیح و مهارتهای بحث و گفتگو تشویق می کند، در این روش شاگردان هر گروه برای رسیدن به اهداف مشترک با یکدیگر کار می‌کنند. معلم می‌تواند از برخی وسایل برای کمک به شاگردان استفاده کند. از روش کار گروهی میتوان در انجام تحقیقات ساده، ترسیم تقشه اجرای یک نمایشنامه و غیره استفاده کرد.

٦ – روش بازی نقش

این روش از روشهای مهم آموزش فعال به شمار می‌رود در این روش از شاگردان خواسته می‌شود که نقش های معینی را که در زنده گی واقعی وجود دارد بازی کنند معلم باید به هر یک از شاگردان بگوید که چه نقشی را ایفا کرد.

معلم با همکاری شاگردان موضوع را مشخص می کند وافراد را برای ایفای نقش های معینی انتخاب می کند.

مثلاً معلم می‌خواهد که بیع نجش (فریب کاری) را به واسطه شاگردان تمثیل کند. در این صورت یکی از شاگردان را برای نقش بایع، دیگری را برای نقش مشتری و سومی را برای نقش بیع مزایده (بازار تیزی) تعیین می کند و تمثیل را انجام می‌دهد.

۷ – روش تمرین

تمرین یکی از فنونی است که از قدیم در امر آموختن به کار رفته است. امروز که هدف های تربیتی در حیطه های دانشی ذهنی و مهارتی تنظیم می‌شود، مسؤولیت معلم در دادن تمرین های مناسب به متعلم بیشتر می‌شود. تمرین انواع مختلفی دارد؛ مانند: تمرین تکراری، تمرین استنباطی، تمرین های چند جوابه، خانه خالی معلوماتی از تمرینهای عملی

می‌توان برای کسب مهارت در خواندن نقشه های تاریخی و جغرافیایی، و شجره نامهٔ اصحاب کرام و رجال دین استفاده کرد.

۸ – روش توضیحی

روش توضیحی عبارت است از انتقال مستقیم اطلاعات به متعلمین با استفاده از مطالب چاپی، تشریح درس و سایر رسانه ها، در این روش معلم مفاهیم و موضوعات درسی را برای شاگردان عرضه می‌کند، از جمله محاسن روش توضیحی این است که میتوان مجموعهٔ کامل از حقایق، اصول و مفاهیم را به شیوهٔ منسجم به متعلمین آموخت، از محدودیت های این روش آن است که شاگرد مطالب حاضروآماده را دریافت می‌کند ودرکشف حقایق فعال نمی باشد. این روش در صورتی که با سایر روشها بکار برده شود موثر خواهد بود. در آموزش بسیاری از مفاهیم علمی می‌توان از روش توضیحی استفاده کرد.

۹ – روش مباحثهٔ گروپی

روش مباحثه یکی از کهن ترین روشهایی است که در طول تاریخ تعلیم و تربیه به کار رفته است. در روش مباحثهٔ گروپی، معلم ابتدا شاگردان را به چند گروپ تقسیم می‌کند برای هر گروپ موضوع را مشخص می‌کند و از شاگردان می‌خواهد تا در بارهٔ آن بحث کنند در پایان یک نفر از اعضای گروپ نتیجه را به اطلاع سایر شاگردان می‌رساند.

بحث گروپی روشی است که به افراد فرصت می‌دهد تا نظریات، عقاید و تجارب خود را با دیگران در میان بگذارند اگر معلم در بحث گروپی نظارت نکند ممکن است که وقت گروپ ها صرف صحبت های بی فایده شود. از این روش می‌توان در آموزش موضوعات اجتماعی، قضاوت در مورد عملکرد قهرمانان تاریخی و یا مسایل مربوط راویان مشهور حدیث استفاده کرد.

۱۰ - روش واحد کار (پروژه یی)

روش واحد کار مستلزم بر رسی، جمع آوری اطلاعات و یافتن راه حل، مطالعه و انجام کار عملی است. این روش معمولاً در خارج از مکتب صورت می‌گیرد در این روش معلم موضوع را با توجه به علایق شاگردان انتخاب میکند و از آنها می‌خواهد که در مورد آن به جمع آوری اطلاعات و یا انجام یک فعالیت بپردازند؛ بطور مثال جمع آوری سنگ ها برای عملیهٔ رجم جمرات درتدریس فقه، تهیهٔ عکس از مناظر به کمک دوربین، مطالعه بنای تاریخی، تهیئه نقشه غزوهٔ از غزوات رسول الله علیه الصلاهٔ و السلام و مطالعه در بارهٔ یک موضوع دینی، اجتماعی وغیره.

۱۱ – سیر علمی

سیر علمی یک فعالیت تجربی خارج از مکتب است و بیرون از صنف صورت می‌گیرد. مثلاً باز دید از مساجد و اماکن تاریخی و اسلامی مانند مکه مکرمه، مدینه منوره و بیت المقدس و یا کتابخانه و موزیم آثاراسلامی و غیره .

۱۲ – روش پرسش و پاسخ

روش سؤال و جواب فنی است که میتوان از آن در تدریس کلیه دروس استفاده کرد.

به خصوص در زمانی که معلم می‌خواهد توجه شاگردان را به تفکر در بارهٔ یک مفهوم جدید جلب کند از این روش استفاده می‌کند.

این فن ممکن است که برای مرور مطالبی که قبلاً تدریس شده است برای ارزیابی از میزان آموخته های شاگردان مورد استفاده قرار گیرد.

انواع سؤالهایی که معلم می‌تواند آنرا مطرح کرد، میتوان آنها را قرار شرح زیر خلاصه کرد:

۱ – سؤالات یاد آوری.

مثال: برای اولین بار وحی بر حضرت محمد صلی الله علیه وسلم در کجا نازل شد؟

۲ – سؤالات مقایسه ای:

مثال: حالت زنده گی مسلمانان در مدینه منوره از حالت زنده گی آنها در مکه مکرمه چه تفاوت داشت؟

۳ – علت و معلول:

مثال: علت به شهادت رسیدن تعداد زیاد مسلمانان در غزوه احد چه بود ؟

۴ – سؤالات توضیحی:

مثال: زکات را تعریف نمایید و مستحقین زکات کی ها اند ؟

۵- سؤال برای خلاصه کردن.

مثال: درس دوم حدیث را که در بارهٔ آداب خرید و فروش است بخوانید و خلاصه نمایید.

۶ – سؤال برای ذکر مثال:

مثال: حج به سه قسم است نام یکی از آنها را بگیرید ؟

۷ – تجزیه و تحلیل:

غزوهٔ بدر بالای مشرکین چه اثر گذاشت ؟

۸- سؤال برای طبقه بندی:

مثال: طهارت مکان از جملهٔ کدام فرایض نماز به شمار می‌رود ؟

۹- سؤال برای نتیجه گیری:

مثال: اگر ما، در محیط زیست خویش از نهال شانی غفلت ورزیم چه مصایب را به بار می‌آورد ؟

روشهای ارزیابی از معلومات شاگردان

ارزیابی وسیلهٔ تشخیص میزان رسیدن به اهداف آموزشی است. ارزیابی تصویر روشنی از موفقیت روشها وفعالیتهای آموزشی به معلم میدهد. برای ارزیابی علوم دینی از روشهای مشابه با مضامین دیگر استفاده می‌شود.

از آنجاییکه ارزیابی یکی از مهمترین برنامه های تربیتی است، آموزش یک درس مستلزم آن است که از جمود (تلقین و حفظ معلومات) خارج شود و به فراگیری زنده (بحث و تحلیل، تفسیر، حل مسایل) تبدیل شود. برخی از مهمترین استراتیژیهای ارزیابی به شرح زیراست:

روش استفاده ازقلم وکاغذ

این روش که ازآن درقلم وکاغذ استفاده میشود یکی ازمهمترین استرتیژی هایی است که قدرت شاگردان را در کار های مشخصی اندازه گیری می‌کند در این روش شاگردان به سؤالهای که به آنها داده می‌شود به صورت کتبی جواب

می‌دهند. از این روش معمولاً در امتحانات چهارونیم ماهه و یا سالانه استفاده می‌شود. تا میزان فراگیری شاگردان برای دوره مشخصی ارزیابی گردد باید یاد آوری کرد که این نوع امتحان به حوزۀ شناختی و دانشی منحصر میماند.

روش ملاحظه (مشاهده):

در این روش معلم یا ملاحظه کننده تمامی حواس خود را متوجه شاگرد می کند تا او را در جای معین مراقبت نماید. هدف از این مراقبت این است که معلوماتی در بارۀ شاگرد به دست آورده شود تا از آنها برای ارزیابی مهارتها، سلوک و اخلاقیاتش استفاده شود، هنگام ملاحظه از وسایل مختلفی استفاده می‌شود؛ بطور مثال اندازه گیری گاهی عددی است و گاهی غیر عددی، بعد از انیکه معلم این اطلاعات را جمع آوری کرد باید آنها را به صورت کمی تحلیل کرد تا نقاط قوت و ضعف شاگردان کشف شود در روش مشاهده از انواع چک لست ها استفاده می‌شود.

چک لیستها انواع مختلف دارد. برای مثال چک لیست سنجش مهارت شاگردان در حل مسایل، چک لست سنجش عملکرد شاگردان چک لیست سنجش مهارتهای ارتباطی. معلم به حیث مربی می‌تواند خود شخصاً در تهیه چک لست توجه کرده و بصفت مشاهد رفتار و عملکرد شاگردان اقدام کند.

به نمونه ای از چک لست ها که برای اندازه گیری مهارت شاگردان در حل مسایل به کار میرود، توجه نمایید:

چک لست ارزیابی مبتنی بر عملکرد

شماره	معیار	ضعیف (۱)	متوسط (۲)	خوب (۳)	عالی (۴)
۱	روش				
۲	مشخص کردن مسأله و تحلیل آن				
۳	ارائۀ				
۴	جمع بندی مطالب و تحلیل آنها				
۵	تصمیم گیری				

در این روش شاگرد باید آنچه را که در جریان زنده گی واقعی آموخته است، توضیح دهد، یا فعالیتی انجام دهد که مهارتهایش را نشان دهد. در این روش به معیارهایی مانند توضیحات شاگرد، انجام نقش یا رول، همکاری در گروپ، انجام کار فردی و سایر فعالیت ها توجه میشود.

نمونۀ چک لست اندازه گیری برای عملکرد شاگردان در دروس علوم دینی

شماره	معیارها	متوسط	خوب	عالی
۱	با دوستانش با زبان فصیح و صحیح ارتباط برقرار میکند			
۲	از اصطلاحات و مفاهیم و محتوای مضامین علوم دینی استفاده می کند			
۳	به طرف همه شاگردان نگاه میکند			

۴	از شخصیت قوی و با نشاط برخوردار است			
۵	به سؤالات شاگردان با جرأت و اطمینان جواب میدهد			
۶	مفاهیم و اصطلاحات را تعریف میکند			
۷	عناصر مهم محتوا را تعیین میکند			
۸	ازکتب علوم دینی مربوط به درس استفاده میکند			
۹	از مواد آموزشی متنوع به روش درست استفاده میکند			
۱۰	مطلب خود را در وقت معین انجام میدهد			

۳- چک لست ارزیابی مهارت های ارتباطی

این روش برای اندازه گیری کسب مهارتهای ارتباط با دیگران به کار گرفته میشود. نصاب مضامین دینی بر انکشاف مهارتهای ارتباطی استوار است. در این استراتژی معلومات از جریان فعالیت های ارتباطی شاگرد، نحوۀ تفکر و روش او در حل مسایل، جمع آوری میشود.

به مثال ذیل توجه کنید:

نمونه چک لست اندازه گیری مهارتهای ارتباطی

شماره	مهارتهای ارتباط	بلی	نخیر
۱	افکار ابتکاری را برای دیگران طرح میکند		
۲	وقتی که مطلب برایش روشن شود رأی دیگران را میپذیرد و از نظر خود دست بر میدارد		
۳	به اندیشه های دیگران ارج می‌گذارد		
۴	در کاری که به او سپرده شده، احساس مسؤولیت میکند		
۵	با دیگران همکاری میکند		

توجه: بخشی از نمرۀ صنفی شاگردان از طریق ملاحظه معلم از عملکرد شاگردان در صنف مشخص میشود. و بقیۀ آن به تصمیم ادارۀ ارزیابی در وزارت معارف بستگی دارد.

لوازم اجرایی برنامهٔ درسی علوم دینی

۱- وسایل کمک آموزشی مورد نیاز

تختهٔ سیاه، تباشیر، مارکر، کتاب رهنمای معلم، کتاب های مربوط به علوم دینی، کامپیوتر و انترنت در صورت دسترسی، تصاویر و فلم های مستند ومتعلق به مضامین سیرت النبی صلی الله علیه وسلم.

۲- انتظار از معلمین علوم دینی

الف: صلاحیت های عمومی

داشتن لیسانس درعلوم شرعی یا اقلاً فوق بکلوریا، آشنایی با مضمونیکه درس می‌دهد، آشنایی با مشخصات سنی و ذهنی شاگردان، آشنایی با روش های تدریس و شیوه های ارزیابی از دانسته های شاگردان علاقمند به شغل معلمی، داشتن صلاحیت اخلاقی

ب: صلاحیت های اختصاصی

آشنایی با برنامه درسی و شیوه های تدریس دروس مختلف علوم دینی

- توانایی در طراحی پلان یادگیری برای دروس مختلف
- توانایی اداره صنف های درسی
- توانایی استفاده از وسایل کمک آموزشی

۳- انتظار از مکتب

- فراهم کردن شرایط برای اجرای برنامه (تهیه کتب، رهنمای معلم و لوازم آموزشی)
- برقراری ارتباط منظم با والدین
- توجه به مصوبات وزارت معارف در اجرای برنامهٔ زمانی
- نظارت بر عملکرد معلمان در صنف و رهنمایی معلمان
- ایجاد کتابخانه در مکاتب
- تهیه کتاب های مورد نیاز معلمان با همکاری خانواده ها

٤- انتظار از خانواده

- برقراری ارتباط با معلمین اطفال خود در مورد وضعیت تعلیمی شان
- با خبر بودن از پیشرفت درسی اطفال شان
- همکاری با ادارهٔ مکتب

فصل دوم

راهنمای تدریس

در فصل اول این راهنما شما معلمان ارجمند با کلیات برنامهٔ درسی، روش های تدریس و شیوهٔ ارزیابی از این برنامه آشنا شدید، در این فصل با پلان سالانه و روش تدریس هر درس آشنا خواهید شد.

پلان سالانهٔ تدریس: نشان می‌دهد که محتوای یک کتاب درسی را در طول یک سال چگونه تقسیم بندی کنید. در کشور ما شروع سال تعلیمی برای ولایات سردسیر و گرمسیر فرق می‌کند. در ولایات گرمسیر سال تعلیمی از اول خزان شروع می‌شود و دو هفته ماه جدی به امتحان اختصاص داده شده ودر هفتهٔ آخر شاگردان به رخصتی می‌روند. در پایان ماه بهار یعنی جوزا، دو هفته اول به امتحان اختصاص داده شده و شاگرد به رخصتی می‌روند.

در ولایات سرد سیر سال تعلیمی از (پانزدهٔ حوت) آغاز می‌شود. امتحانات پایان نیم سال تعلیمی در دو هفتهٔ آخر ماه سرطان آغاز شده، شاگردان در دوهفته اول ماه اسد پس از امتحانات به رخصتی می‌روند. امتحانات پایان سال در دوهفته اول ماه قوس شروع می‌شود. و پس از آن شاگردان به رخصتی آخر سال می‌روند. طول سال تحصیلی در مجموع ۲۸ هفتهٔ است. برای تنظیم پلان سالانه تعداد صفحات کتاب درسی را بر عدد ۲۸ تقسیم می‌کنیم. عدد بدست آمده نشان می‌دهد که شما معلم عزیز در هر هفته چه تعداد صفحه از کتاب درسی را باید تدریس کنید.

پلان سالانهٔ مخصوص ولایات سردسیر

فصل	ماه	هفتهٔ اول	هفتهٔ دوم	هفتهٔ سوم	هفتهٔ چهارم
بهار	حمل				
	ثور				
	جوزا				
تابستان	سرطان			امتحانات	امتحانات
	اسد	رخصتی	رخصتی		
	سنبله				
خزان	میزان				
	عقرب				
	قوس	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی

پلان سالانه مخصوص ولایات گرمسیر

فصل	ماه	هفتهٔ اول	هفتهٔ دوم	هفتهٔ سوم	هفتهٔ چهارم
خزان	میزان				
	عقرب				
	قوس				
زمستان	جدی	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی
	دلو				
	حوت				
بهار	حمل				
	ثور				
	جوزا	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی

صفات معلم خوب

۱_ معلم باید تقوٰی، دیانت و اخلاق حمیده داشته باشد.

۲_ معلم باید خلوص نیت داشته باشد.

۳_ معلم باید فروتنی، تواضع و خاکساری داشته باشد.

۴_ معلم باید خوش خلق باشد.

۵_ معلم باید عزت نفس داشته باشد.

٦_ معلم باید صاحب عزم و ارادهٔ قوی باشد.

۷_ معلم باید اعتماد به نفس داشته باشد.

۸_ معلم باید دارای صلاحیت های علمی باشد.

۹_ معلم باید فضای صمیمیت را ایجاد نماید.

۱۰_ معلم باید شکیبایی داشته باشد و مشکلات را تحمل نماید.

۱۱_ معلم باید بر شاگردان دلسوز و مهربان باشد.

۱۲_ معلم باید از مشخصات شاگردان اطلاع داشته باشد.

۱۳_ معلم باید در فهماندن مطالب به شاگردان کوشا باشد.

۱۴_ معلم باید به مسایلی که نمی داند اعتراف نماید.

۱۵_ معلم باید نظافت و پاکیزه گی را رعایت نماید.

۱٦_ معلم باید وجایب و مسؤولیت های دینی و ملی خود را بجا آورد.

۱۷_ معلم باید نظریات و آراء شاگردان را بشنود.

۱۸_ معلم باید باشاگردان روابط نیک و حسنه داشته باشد.

۱۹_ معلم باید بالای مضمونی که تدریس می کند حاکمیت کامل داشته باشد.

۲۰_ معلم باید بلاغت و فصاحت زبانی داشته باشد.

۲۱_ معلم باید شروع و ختم درس را با دعا نماید.

۲۲_ معلم باید برای شاگردان در همه زمینه ها نمونه و سرمشق با شد.

بخش حدیث شریف

درس اول

عنوان: تعریف حدیث

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

۱- تعریف علم حدیث را بدانند.

۲- صحابه را درست شناخته بتوانند.

۳- به اهمیت علم حدیث پی ببرند.

۴- اقسام حدیث را شناخته بتوانند.

معلومات اضافی

- حدیث مرفوع آن است که سلسلۀ روایت آن ازنگاه قول و فعل به رسول الله ﷺ رسیده باشد.
- حدیث موقوف آنست که سلسلۀ روایت آن ازنگاه قول وفعل به صحابه رسیده باشد.
- حدیث مرسل آنست که تابعی آن را مستقیماً به رسول الله ﷺ میرساند .

معنای کلمات: صحابی: به شخصی گفته میشود که آنحضرت ﷺ را درحیات خود دیده و به ایشان ایمان آورده و با ایمان فوت نموده باشد.

تابعی: به شخص مؤمنی گفته میشود که صحابه را درحیات خود دیده باشد.

روش تدریس: سوال و جواب ، توضیحی ، انفرادی و گروپی

مواد ممد درسی: کتاب ، تخته ، تباشیر، چارت وغیره

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد ازسلام، احوال پرسی، تنظیم صنف وگرفتن حاضری در بارۀ اهمیت علم حدیث مختصراً صحبت می کند.	شاگردان نظم صنف را رعایت می نمایند.
۳۰ دقیقه تقدیم درس	۱- معلم محترم عنوان درس (تعریف حدیث) را روی تخته می نویسد شاگردان را متوجه کتاب های شان نموده درس را با آواز مناسب میخواند.	شاگردان گوش می کنند.
	۲- معلم محترم به شاگردان هدایت میدهد تا درس را خاموشانه بخوانند و خودش عناوین جانبی درس را روی تخته مینویسد .	شاگردان درس را با آواز بلند می‌خوانند.
	۳- معلم محترم بااستفاده ازعناوین جانبی، درس را طور شفاهی با زبان ساده تشریح می نماید و کلمات مشکل را تکرار نموده روی تخته بیرون نویس میکند . - معلم محترم کلمات صحابی و تابعی را با معنای شان روی تخته مینویسد و به شاگردان هدایت میدهد تا آن را یادداشت کنند.	شاگردان به تشریح درس گوش فرا میدهند
	۴- معلم محترم شاگردان را به گروپ های مختلف تقسیم نموده	

	وبرای شان وظیفه میدهد تا در رابطه به موضوع ، غرض و علم حدیث بین هم بحث نمایند. وخود صنف را کنترول نموده گروپ ها را نظارت میکند درهنگام ضرورت با شاگردان دیر آموز همکاری می نماید. **ارزیابی** معلم محترم جهت اطمینان خویش شاگردان را ارزیابی می کند. **خلاصۀ درس** حدیث درلغت سخن وهرچیزجدید را گویند و دراصطلاح برای تمام افعال، اقوال، و تقریرهای رسول الله ﷺ گفته میشود. ما علم حدیث را به خاطری می آموزیم که آموختن آن سبب سعادت و رستگاری دنیا وآخرت ما میشود . **کارخانه گی** معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کار خانه‌گی می‌دهد.	شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود می نویسند. شاگردان در گروپ ها کار می‌کنند. شاگردان به خلاصۀ درس گوش فرامیدهند شاگردان کارخانگی شان را می گیرند. به هدایت معلم عمل می‌کنند.
۱۰ دقیقه		

درس دوم

عنوان: تدوین حدیث

وقت: یک ساعت درسی (۴۵)

اهداف: شاگردان باید:

۱- متن درس را درست خوانده بتوانند.

۲- مفهوم درس را یاد بگیرند.

۳- با نامهای محدثین مشهور آشنا شوند.

۴- نامهای کتب بزرگ ومشهور حدیث را بفهمند.

معلومات اضافی

عمربن عبدالعزیز: حضرت اباحفص اموی قریشی عمربن عبدالعزیز بن مروان بن حکم خلیفه عادل زمان خویش بود. ایشان از جانب مادر نواسه حضرت عمرفاروق ﷺ است چون مادرش «لیلی» بنت عاصم میباشد وحضرت عاصم فرزند حضرت عمرﷺ است. حضرت عمربن عبدالعزیز بعد از فوت سلیمان بن عبدالمالک درسال ۹۹هجری قمری طبق وصیت سلیمان بن عبدالمالک به خلافت رسید. ایشان بهترین ممثل دوران خلافت جد شان حضرت عمرفاروق ﷺبودند ازاین لحاظ دربین مسلمانان به لقب عمرثانی شهرت حاصل کرد. درزمان خلافتش تمام کارهای خلافت را به اساس قرآن کریم وسنت نبوی ﷺ استوار نموده بود حتی زیورات همسرش را به بیت‌المال تسلیم نمود چون همسرش دخترشاه بود تشویش داشت ازاینکه زیورات او از بیت المال نباشد ویا از طریق ظلم به دست نیامده باشد. یکی ازکارهای بارز حضرت عمربن عبدالعزیز در زمان خلافتش این بود که بسا از والیان و قضات دورۀ اموی را از وظیفۀ شان سبک دوش نمود و به جای آنها اشخاص متقی وعادل را برگزید و آنان را متوجه مسؤولیت های شان کرد. وی با اهل ذمه وهندوهایی که در قلمرو حکومت اسلامی زنده گی میکردند با رفتاربسیارعادلانه برخورد می نمود. زمان خلافت ایشان اندک بود؛ اما دراین زمان کم افتخارات زیادی را نصیب اسلام ساخت. و در سال ۱۰۱هجری قمری درماه رجب دیده ازجهان بست.

معنای کلمات: تدوین « تصنیف» (نوشتن) ضخیم «بزرگ»

روش تدریس: سوال وجواب، توضیحی، انفرادی، گروپی

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر، کارت های معرفی محدثین مشهورالبته در صورتی که موجود باشد.

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد ازسلام، احوال پرسی، تنظیم صنف و دیدن کارخانه گی درس گذشته را این طور ارزیابی می کند: معنای لغوی حدیث چیست؟ غرض علم حدیث را بگویید؟ معلم محترم به قصد ایجاد انگیزه ازشاگردان می پرسد کی میتواند نام یکی از کتب مشهورحدیث را بگوید؟	شاگردان جواب می دهند یک شاگرد جواب می‌دهد.
۳۰ دقیقه تقدیم درس	**جریان درس:** ۱- معلم محترم، عنوان درس جدید (تدوین حدیث) را روی تخته می نویسد . ۲- معلم محترم از شاگردان می خواهد تا درس را خاموشانه مطالعه نمایند ومشکلات شان را یاد داشت کنند. و خود درعین حال عناوین جانبی درس را روی تخته می نویسد. ۳- معلم محترم شاگردان را متوجه کتاب های شان نموده درس را از روی کتاب با آوازمناسب می‌خواند سپس از چند شاگردی که درخواندن مشکل دارند می خواهد تا درس را تکرار کنند. ۴- توجه شاگردان را به خویش جلب نموده درس را با زبان ساده تشریح می کند. ۵- معلم محترم شاگردان را به گروپ های مختلف تقسیم نموده وبرای شان وظیفه میدهد که در رابطه به مراحل تدوین حدیث وفواید آن بین هم بحث نمایند. ۶ـ اشتباهات شاگردان را اصلاح کرده شاگردان کم جرأت را مورد توجه خود قرار می‌دهد و معنای کلمات (تدوین و ضخیم) را روی تخته می نویسد و شرح می دهد.	شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند. شاگردان گوش می کنند. چند شاگرد درس را می‌خواند در گروپ های خود بحث می کنند. شاگردان مـــــی‌شنوند و یادداشت می کنند.
۱۰دقیقه	**ارزیابی:** معلم محترم شاگردان را با استفاده از سوالات کتاب، ارزیابی می کند. **خلاصۀ درس** درزمان حیات رسول الله ﷺ اصحاب کرام همه سخنان آنحضرت را	

	می آموختند و به آنها عمل می کردند وبعضی هم احادیث مبارک را می‌نوشتند. اما بعد از وفات پیامبر اکرم ﷺ مسلمانها این ضرورت را احساس کردند که باید احادیث مبارک جمع آوری و نوشته شود. سپس بعضی ازاصحاب به نوشتن آغازکردند که این را مرحلۀ ابتدایی تدوین حدیث گویند. ومرحله اساسی تدوین حدیث درزمان حضرت عمربن عبدالعزیزصورت گرفت که این مرحله، مرحلۀ رسمی تدوین حدیث به شمار می آید. **کارخانه گی** معلم محترم طبق هدایت کتاب درسی، کارخانه گی می دهد.	شاگردان توجه می‌کنند به هدایت عمل می‌کنند.

درس سوم
عنوان: نیت واخلاص

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

۱- عبارت حدیث شریف را درست خوانده بتوانند.

۲- درس را درست بیاموزند.

۳- به اهمیت رعایت اخلاص درکارهای روز مرۀ شان پی ببرند.

۴- حضرت عمرﷺ را بشناسند .

معلومات اضافی:

نیت: درلغت به معنای قصد وعزم قلبی است ودراصطلاح انجام کارنیک ویا ترک کار بد است به قصد تقرب و به دست آوردن رضای خداوند جل جلاله. (ردُالمختار)

هجرت: درلغت به معنای ترک و دوری گزیدن است. و در اصطلاح کوچ کردن از وطن اصلی خود به منظور حفظ دین به وطن دیگر و سکونت کردن است. و نیزمبدأ تاریخ اسلام از هجرت حضرت رسول الله ﷺ از مکه به مدینه منوره گرفته شده است وآن روز درماه ربیع الاول سال سیزدهم بعثت برابربه سال ۶۲۲ میلادی بود. پس سال هجری منسوب به هجرت پیغمبراسلام است .

ریاء: ریاء درلغت به معنای خود نمایی است و در اصطلاح خود را بر خلاف حقیقت نیکوکار جلوه دادن است. و یا به عبارت دیگرتظاهربه نیکوکاری ریاء است.

حضرت رسول الله ﷺ در این حدیث مبارک معیار اعمال را نیت قرارداده است. در رابطه به این حدیث مبارک محدثین روایت می کنند: شخصی نسبت به یک زن به نام «ام قیس» بسیارمحبت داشت وقتی که آن زن از مکۀ معظمه به مدینۀ منوره هجرت نمود شخص مذکور نیز هجرت نمود. بعد ازآن شخص مذکور به نام مهاجر ام قیس مشهورشد. چون نیت وی صرف نکاح و رسیدن به آن زن بود ازاین لحاظ از اجر و پاداش هجرت در راه خدا محروم شد.

کلمۀ بعثت آن طوری که از نگاه لغت دو معنا دارد در اصطلاح نیز دارای دو معنا میباشد یکی: مبعوث شدن بعد ازمرگ؛ دوم: مبعوث شدن شخصی به پیامبری.

معنای کلمات: فاروق « فرق کننده» دعوت «فراخواندن» بعثت «برانگیختن، فرستادن»

روش تدریس: سوال و جواب، توضیحی، انفرادی و گروپی

مواد ممد درسی: کتاب ، تخته ، تباشیر ....

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد ازسلام، احوال پرسی، تنظیم صنف ، دیدن کارخانه گی درس گذشته را با پرسیدن چند سوال ارزیابی می کند:	شاگردان جواب می دهند.
	حدیث درزمان کدام خلیفه تدوین شد؟	یک شاگرد جواب می دهد.
	- سپس به خاطر دریافت عنوان درس جدید وایجاد انگیزه این سوال را مطرح می کند: کی میتواند بگوید که اعمال ما به چه بسته‌گی دارد ؟	
۳۰دقیقه تقدیم درس	**جریان درس** ۱- معلم محترم،عنوان درس (نیت واخلاص) را روی تخته مینویسد. سپس به شاگردان هدایت می دهد تا درس را مطالعه و مشکلات شان را یادداشت نمایند وخود درعین حال معنای کلمات متن حدیث را با سه کلمهٔ دیگر(فاروق، دعوت و بعثت) روی تخته می‌نویسد.	شاگردان درس را مطالعه می‌کنند.
	۲- معلم محترم شاگردان را متوجه کتاب های شان نمـــوده و درس را با آواز بلند می خواند و شرح می دهد و درجریان خواندن کلمات مشکل را تکرار می‌کند.	شاگردان درس را گوش می کنند
	سپس معلم محترم شاگردان را به گروپ های مختلف تقسیم نموده به آنها وظیفه میدهد تا راجع به شخصیت حضرت عمرؓ و ارزش نیت با هم بحث نمایند وخود درعین حال صنف را کنترول نموده با شاگردان دیرآموز کمک می نماید .	شاگردان به هدایت عمل می‌کنند.
	ارزیابی: معلم محترم شاگردان را با استفاده از سوالات کتاب، ارزیابی می کند.	
۱۰دقیقه	**خلاصه درس** درحدیث مبارک خواندیم تمام اعمال به نیت تعلق دارد. اگریک مؤمن نیت یک کار خیر را کند با آنکه نتواند آن را انجام دهد، خداوند کریم نسبت به نیت واخلاص وی برایش اجرو ثواب میدهد.	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش فرا می‌دهند.
	کارخانه گی معلم محترم شاگردان را به انجام کارخانه گی مکلف می سازد.	شاگردان به هدایت عمل می‌کنند.

درس چهارم

عنوان: خیرخواهی

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید

۱- متن حدیث را درست خوانده بتوانند.

۲- مفهوم درس را درست بیاموزند.

۳- روحیهٔ خیرخواهی در آنان پیدا شود.

معلومات اضافی

رسول الله ﷺ دراین حدیث مبارک ارزش خیرخواهی و برادری مسلمانان را بیان داشته است. اگر دقت کنیم در این حدیث مبارک اندرز بسیارمهمی برای امت اسلامی وجود دارد که در صورت عملی شدن، سبب تکمیلی ایمان واعمال شان می شود.

وازطرف دیگرخود خواهی وخود ستایی را محکوم می کند.

مسلمانان اگر واقعاً نسبت به برادران شان خیرخواه وخیراندیش باشند وعزت آنها را عزت خود وذلت آنان را ذلت خود بدانند جامعهٔ اسلامی به هیچ مشکلی مواجه نمیشود چناچه دررابطه به این موضوع آیات قرآنی و احادیث نبوی زیادی نازل شده است؛ به طورمثال: {**إنّمَا المُؤمِنوُنَ إخوَةٌ فَاصلحُوبَينَ أخوَيكمُ وَاتّقوُااللّهَ لَعلَكمُ تُفلِحُونَ**} (آیه ۱۰ سوره حجرات)

ترجمه: بدون شک مؤمنان باهم برادراند اگراختلافی دربین شان پیدا می‌شود پس دربین دو برادر تان صلح نمایید و از خداوند تعالی بترسید تا اینکه شما رستگارشوید.

این آیهٔ مبارکه عمومیت دارد و مختص به یک گروه و یک زمان نیست؛ بلکه تمام جوامع اسلامی و عصرها زیرمصداق این آیه مبارکه می‌آیند.

حضرت ابی الدرداء دررابطه به خیرخواهی این حدیث مبارک را ازآن حضرت ﷺ روایت می کند: **عَن ابِی الدَرداء قالَ قالَ رَسُولُ الله ﷺ دَعوَة المَرء المُسلِم لِاخِيهِ يظهَرالغَيب مُستجَابة عَندَ رَأسهِ مَلک مُؤکل كلمَا دَعَا لِاخيهِ بخَيرِ قالَ المَلک المُوکل بهِ آمِين وَلکَ مِثل** «**رواه مسلم**»

ترجمه: ازحضرت ابی الدرداء روایت است که رسول الله ﷺ فرمود: دعای شخص مسلمان درحق برادر مسلمانش خصوصاً در غیابش قبول میشود. در بالای سرش فرشته‌یی است هرگاه وی درحق برادرش دعا می‌کند فرشته حفظ به آن آمین می‌گوید.

عن ابی هریرة عن رسول الله «ﷺ» **قال الارواح جنودٌ مجندةٌ فما تعارف منها إئتلفَ وما تناکرمنها إختلف** {متفق علیه}

ترجمه: حضرت ابی هریره ﷺ ازرسول الله ﷺ روایت می‌کند که رسول الله ﷺ فرمود: ارواح مثل لشکرجمع شده است پس وقتیکه تعارف دربین شان حاصل شود سبب الفت ومحبت دربین شان میگردد وهنگامیکه نفرت پیدا شود سبب اختلاف دربین شان می‌شود. همین الفت است که باعث سرفرازی و رستگاری یک جامعه می‌شود. و اختلاف باعث عقب مانده‌گی، بدبختی، مشکلات ذات البینی و از هم پاشیدن یک جامعه اسلامی می‌شود؛ لذا ما باید بکوشیم که اخوت، محبت واتحاد را بدون درنظرداشت مسایل نژادی، سمت گرایی، لسانی دربین هم قایم ودایم داشته باشیم.

معنای کلمات: منافع عامه «فواید مردم» فقیه «دانا، عالم فقه»

روش تدریس: سوال و جواب ، توضیحی ، انفرادی و گروپی

مواد ممد درسی: کتاب ، تخته ، تباشیر ......

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد ازسلام، احوال پرسی، تنظیم صنف، دیدن کارخانه‌گی (به گونۀ مناسب) درس گذشته را ارزیابی میکند. ثواب اعمال به چه وابسته است ؟	شاگردان با رعایت نظم صنف به سوالات جواب می‌دهند.
	- معلم محترم به خاطر ایجاد انگیزه ازشاگردان می‌پرسد: یک مسلمان نسبت به مسلمان های دیگر چه احساسی باید داشته باشد؟	یک شاگرد جواب می‌دهد .
۳۰ دقیقه تقدیم درس	**جریان درس:** ۱ـ معلم محترم بعد از دریافت جواب، عنوان درس جدید (خیرخواهی) را روی تخته مینویسد و به شاگردان هدایت میدهد تا درس را مطالعه نمایند و مشکلات خود را یاد داشت نمایند. وخود عناوین جانبی درس را با کلمات منافع عامه ، فقیه و کلمات متن حدیث همراه بامعنای آنها روی تخته می‌نویسد.	شاگردان درس را مطالعه می‌نمایند یک شاگرد کلمات را می‌خواند و معنی می‌کند.
	۲- معلم محترم ازیک شاگرد میخواهد تا پیش تخته آمده کلمات را برای دیگران بخواند و معنی نماید.	شاگردان به تشریح درس گوش می‌دهند.
	۳- معلم محترم توجه شاگردان را به خود جلب نموده درس را تشریح می‌کند.	به هدایت عمل می‌کنند.
	۴- معلم محترم برای شاگردان هدایت میدهد تا کلمات را بامعنای شان درکتابچه های خود رونویس کنند . سپس معلم محترم فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می‌دهد.	شاگردان به خلاصۀ گوش میدهند.
	ارزیابی معلم محترم جهت اطمینان خویش با استفاده ازسوالات کتاب	

۱۰دقیقه	شاگردان را ارزیابی می کند. **خلاصه درس** ازاین حدیث مبارک معلوم میشود که خیرخواهی با ایمان ما رابطهٔ نزدیک دارد. یک شخص نمیتواند خود را مؤمن کامل بگوید تااینکه خیرخواه دیگران نباشد در حدیث شریف آمده است که: چیزی را که برای خود نمی پسندی به دیگران نیز مپسند. **کارخانه گی** معلم محترم شاگردان را به انجام کارخانه گی مکلف می‌سازد .	به هدایت عمل می کنند.

درس پنجم

عنوان: مسؤولیت مسلمان دربرابرمسلمانان دیگر

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

۱- حدیث را درست خوانده بتوانند.

۲- ترجمه حدیث را یاد بگیرند.

۳- روحیهٔ احساس مسئوولیت در برابر دیگران در آنان ایجاد شود.

معلومات اضافی

بدون شک مسلمانان با هم خواهر و برادر اند، لذا برای یک مسلمان شایسته نیست که بالای برادرش ظلم کند و یا او را حقیرشمارد اگرچه وی ناتوان، فقیر، مسکین و درمانده هم باشد. چون امکان دارد با وجود این ناتوانی ها وی نزد خداوند کریم گرامی وباعزت باشد. چنانچه درسورهٔ مبارکهٔ منافقون خداوند متعال می‌فرماید: «**وَلِلّٰهِ العِزةِ وَلِرَسُولِهِ وَلِلمُؤمِنِينَ وَلكنَّ المُنافِقِينَ لايعلمُونَ** » (آیه ۸)

ترجمه: عزت کامل برای خداوند برای پیغمبر و برای مؤمنان است مگرمنافقین این حقیقت را نمی دانند.

مسلمان باید عزت واحترام برادر فقیرش را نگه ندارد و او را دوست داشته باشد زیرا حب مساکین باعث کامیابی ما دردنیا وآخرت میشود؛ چنانچه حضرت رسول الله ﷺ در دعای خویش می‌فرمودند: «خداوندا از تو می‌خواهم محبت مساکین را در دلم جای دهی» چون ایشان ازجانب خداوند کریم به محبت فقراء ومساکین مأمور شده بودند. چنانکه شأن نزول سوره مبارک «عبس» دربارهٔ سوال حضرت عبدالله ابن ام مکتوم «ﷺ» است. روزی آن حضرت «ﷺ» درمجلسی مشغول دعوت سران قریش بود حضرت عبدالله ابن اُم مکتوم ﷺ که یک صحابهٔ نابینا و فقیربود نزد آن-حضرت«ﷺ» آمد و سوالی را مطرح کرد حضرت رسول خدا از اینکه در رشتهٔ سخن و جریان مجلسش خللی ایجاد نشود به سوال وی چندان توجهٔ نکرد، لذا وقتیکه مجلس ختم شد وحی نازل شد (سورهٔ عبس) بعد ازآن حضرت رسول الله «ﷺ» وی را نوازش داده در کنار خویش قرار داد و برایش فرمود: بیا این جا(برچادرم) بنشین ای کسی که خداوند به خاطر تو مرا عتاب کرده است.

محل تقوا و پرهیزگاری قلب است چنانچه حضرت رسول الله «ﷺ» درحدیثی می‌فرماید: **عن ابي هُريرة عَبدالرّحمن بن صَخرٍ ﷺ قالَ قالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إنّ اللهَ لا ينظرُ إلي أجسَامِكمُ وَلا إلي صُورِكمُ وَلكِن ينظرُ إلي قلوُبكمُ وَأعمَالِكمُ {رواه مسلم}**

ترجمه

یقیناً خداوند تعالی به جسم ها ، صورت ها و اموال شما نگاه نمی کند، بلکه اعمال ودلهای شما را می‌بیند.

پس قضاوت کردن صرف با دیدن ظاهر یک شخص درست نمی باشد.

درررابطه به حرمت خون، مال، و ریختن آبروی مسلمان خداوند تعالی آیات مبارکهٔ را نازل فرموده است . ازجمله: «**وَمَن يقتُل مُؤمِناً مُتعَمِداً فَجَزآءُهُ جهنّم خَالِداً فِيهَا** » (آیه **۹۳** سوره النسآء)

ترجمه: وکسیکه قتل کند یک مؤمن را به قصد (بدون حق) پس جزای وی دوزخ است که همیشه باشد آنجا «**وَلا تأكلوآ أموَالكمُ بَينَكمُ بِالبَاطِلِ**» (آیه ۱۸۸ سوره بقره) ترجمه: ونخورید مال های یکدیگر را به طریق باطل . یعنی ناروا وحرام .

«**یآایهاالذین آمَنوُالا یسخَرقَومٌ مِّن قَومٍ عَسي اَن یكوُنوُا خَیرًامِّنهُم ولا نسآَءٌمِّن نسآءٍ عَسي اَن یكنَّ خَیرًامّنهنّ وَلا تلمِزُوآ اَنفُسَكُم وَلا تَنابَزُوا بِالالقَاب بِئسَ الاسمُ الفُسُوقُ بَعدَ الاِیمَان وَمَن لَم یتُب فَاُولئِکَ هُمُ الظّلِمُونَ** » (**آیه ۱۱ سوره حجرات**)

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده اید تمسخرنکند یک قوم برقوم دیگرشاید که قوم (تمسخرشده) بهترباشد ازآنها (ازقوم تمسخرکننده) ونیزتمسخر نکند زنان برزنان دیگرشاید آن زنان (تمسخرشده) بهترباشد ازآنها (اززنان تمسخر کننده) وهمچنان بین هم عیبجوی نکنید و نیز یک دیگر را به القاب بد یاد نکنید بعد ازآوردن ایمان، فسق بدترین گناه است . پس کسی که برنگردد (ازاین اعمال) پس این گروه ایشان اند ستمکاران.

معنای کلمات: وسیع «فراخ» حتی المقدور«تا حد توان» عفت «پاک دامنی»

روش تدریس: سوال و جواب ، انفرادی ، توضیحی ، گروپی ،

مواد ممد درسی: کتاب ، تخته ، تباشیر .....

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد ازسلام ، احوال پرسی، تنظیم صنف و دیدن کارخانه گی ، درس گذشته را با طرح این سوال ارزیابی می کند: چه کسانی نزد خداوند کریم ونزد مسلمانان گرامی اند؟	شاگردان نظم صنف را رعایت می‌نمایند.
	- معلم محترم جهت ایجاد انگیزه و دریافت عنوان درس جدید از شاگردان می‌پرسد: یک مسلمان دربرابر مسلمان های دیگر چه مسئولیتی دارد؟	شاگردان به سوالات جواب می‌دهند.
۳۰ دقیقه تقدیم درس	**جریان درس** ۱- معلم محترم به یکی از شاگردان هدایت می‌دهد تا عنوان درس جدید را روی تخته بنویسد. سپس به شاگردان وظیفه میدهد تا درس را یک بار خاموشانه بخوانند و اگر به مشکلی بر می‌خورند یادداشت نمایند. وخود درعین حال عناوین جانبی درس را با کلمات (وسیع، حتی المقدور، عفت) روی تخته می‌نویسد و ترجمه می کند.	یک شاگرد به سوال جواب میدهد شاگردان درس را خاموشانه مطالعه می‌نمایند
	۲- سپس معلم محترم با استفاده ازعناوین جانبی، درس را تشریح می کند و بعد از چند شاگرد کم جرئت می‌خواهد تا هر کدام تشریح یکی از عناوین جانبی را بخواند.	شاگردان درس را تشریح می کنند. شاگردان فعالیت داده شده را

	۳- در ادامه معلم محترم از شاگردان می‌خواهد تا فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا نمایند.	اجرا می کنند.
۱۰دقیقه	**ارزیابی** معلم محترم جهت اطمینان خویش شاگردان را با طرح چند سوال ارزیابی می کند .	شاگردان به سوالات جواب می‌دهند.
	خلاصهٔ درس از نظر دین مقدس اسلام مسلمانان باهم برادراند پس نباید برادر بر برادرش ظلم کند یا اورا حقیرشمارد یا او را دروقت مشکلات تنها گذارد . باید بداند که خون، مال، و بی عزت ساختن برادرش براوحرام است.اگر برحق برادرش تجاوزکند مورد خشم خداوند متعال قرار می گیرد.	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش فرامیدهند
	کارخانه گی معلم محترم طبق هدایت کتاب درسی، به شاگردان کارخانه‌گی می‌دهد.	شاگردان به هدایت عمل می کنند.

درس ششم

عنوان: اخلاق نیکو

وقت: یک ساعت درسی (٤٥)

اهداف: شاگردان باید:

۱- عبارت حدیث و متن درس را درست خوانده بتوانند.

۲- به اهمیت ارزشهای اخلاقی پی ببرنند.

۳- آنچه را آموخته اند در زنده‌گی روزمرهٔ شان عملی کرده بتوانند.

معلومات اضافی:

اخلاق جمع خُلق است و در اصطلاح برتمام خویهای انسان اطلاق میشود . اخلاق به دوقسم است ۱- اخلاق نیکوکه همواره انسان را به انجام کارهای نیک رهنمایی می‌کند . ۲- اخلاق بد که همواره انسان را به انجام کارهای بد سوق می‌دهد . یکی ازبرنامه های بارز پیامبران علیهم السلام همین است که اخلاق مردم را نیکو گردانند چنانچه آن حضرت ﷺ **می**فرماید « اِنَّمَا بَعثتُ لأتمِمَ مَکارِمِ الأَخلاَق » ترجمه: به تحقیق من مبعوث شده ام تا اخلاق نیکو را تکمیل کنم.

رسول الله ﷺ ممثل ومنبع اخلاق نیک اسلامی وانسانی است.

این یک حقیقت انکارناشدنی است که حتی کفار به آن اعتراف دارند، زیرا اخلاق نیکوی ایشان به آیه قرآنی ثابت است. خداوند متعال فرموده است « وَاِنّکَ لعَلی خُلُقٍ عَظِیم » (ن:۴)

ترجمه: وبه تحقیق تو ای محمد ﷺ دارای خلق (وسیرت) عالی وبزرگی هستی . امام ترمذی ازحضرت عایشهٔ صدیقه درمورد اخلاق نبی کریم ﷺ روایت کرده است: اخلاق رسول الله ﷺ چنین بود: کفش هایش را خودش پیوند میکرد، لباس هایش را می‌دوخت و مثل یکی از شما در خانه کارمی کرد. وگوسفند خود را میدوشید و کارهایش را خود انجام میداد. دررابطه به اخلاق نیکو احادیث دیگری نیز روایت شده است:« وَخَالِقِ النّاسَ بِخُلقٍ حَسن» رسول الله ﷺ هنگامیکه معاذ بن جبل ﷺ را به صفت والی به یمن فرستاد برایش ارشاداتی فرمودند که ازجمله این بود:

با مردم با اخلاق خوب رفتار کن. دراین حدیث مبارک رمزی نهفته است که گسترش وتقویت دین است زیرا رسول الله ﷺ این را میدانست اگر معاذ بن جبل در برابر مردم یمن از خود رفتارنیک واخلاق حمیده نشان دهد، همه گرویدهٔ دین اسلام میشوند چون یک امرمسلم است خُلق نیک خلق را شکارمی کند. اگرما به تاریخ اسلام دقیق شویم این حقیقت را درک می‌کنیم که فقط اخلاق حمیدهٔ آن حضرت ﷺ واصحاب کرام سبب مسلمان شدن بسیاری از مردم شده است. وهمچنان آن‌حضرت ﷺ روزی برای اصحاب کرام فرمودند: «اَحسنُکُم اَحسنُکُم لاِهلهِ» (بهترین شما کسی است که با خانواده اش رفتار نیک داشته باشد)

پس باید هرمسلمان به خاطرنیک ساختن اخلاقش اخلاق وسیرت نبی کریم ﷺ را برای خود الگو و سرمشق قرار دهد. و برای رسیدن به این هدف بهترین راه مطالعه سیرت نبوی ﷺ می‌باشد.

معنای کلمات: خدشه « خراش» تعالیم «جمع تعلیم»

روش تدریس: انفرادی و گروپی ، سوال و جواب ، توضیحی

مواد ممد درسی: کتاب ، تخته ، تباشیر....

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، تنظیم صنف، دیدن کارخانه گی، درس گذشته را این طور ارزیابی می کند: کی میتواند این بخش حدیث را «المسلمُ أخوالمسلم لا یظلمهُ» ترجمه کند؟ سپس برای تولید انگیزه ودریافت عنوان درس جدید ازشاگردان می‌پرسد: آیا می‌توانید بگویید یک مسلمان باید دارای کدام اوصاف باشد؟	شاگردان به سوالها جواب می‌دهند
۳۰ دقیقه تقدیم درس	**جریان درس:** ۱ـ معلم محترم عنوان درس (اخلاق نیکو) را روی تخته می‌نویسد و از یک شاگرد می‌خواهد تا درس را بخواند و شاگردان دیگر ضمن گوش دادن به درس جاهای مشکل را یاد داشت کنند. ۲ـ باز معلم محترم از یک شاگرد میخواهد تا متن حدیث شریف را با ترجمهٔ آن با آوازمناسب بخواند. ۳ـ بعد ازیک شاگرد دیگرمی خواهد بقیه درس را با آوازمناسب بخواند . وخود درجریان این فعالیت صنف را کنترول می کند. ۴ـ سپس درس را تشریح نموده و در ضمن کلمات مشکل را با معنای آن روی تخته می‌نویسد و از شاگردان می‌خواهد تا آنها را یادداشت کنند. ۵ـ در ادامه فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می‌دهد.	یک شاگرد درس را می‌خواند. شاگرد بعدی بقیه درس را می‌خواند شاگردان به تشریح درس گوش می‌دهند. شاگردان به هدایت عمل می کنند.
۱۰دقیقه	**ارزیابی** معلم محترم جهت اطمینان خویش با استفاده ازسوالات کتاب، شاگردان را ارزیابی می کند. **خلاصهٔ درس** اخلاق نیک همان اعمال نیک است که به انجامش قلب شاد میشود واعمال بد آن است که به انجام آن قلب انسان متأثر و ناآرام می‌شود و نمی خواهد که کسی ازآن آگاه شود. اخلاق نیکو باعث خوشبختی و سعادت انسان در دنیا وآخرت میشود و اخلاق زشت بدیها، بدبختی ها ودشمنی ها به بار می‌آورد و در نتیجه سبب اختلاف مسلمانان می‌شود. **کارخانه گی** معلم محترم طبق هدایت کتاب درسی به شاگردان کارخانه گی می‌دهد.	شاگردان به سوالات معلم خود جواب ارایه می کنند شاگردان به خلاصهٔ درس گوش فرا میدهند. شاگردان به هدایت عمل می کنند.

درس هفتم

عنوان: شفقت و ترحم

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

۱- متن حدیث را درست خوانده بتوانند .

۲- معنای درس را یاد بگیرند.

۳- شفقت و ترحم به دیگران را یاد بگیرند.

معلومات اضافی

رسول الله ﷺ دراین حدیث مبارک فضیلت شفقت ومهربانی برمخلوق را بیان داشته است.

درکتاب مسلم شریف در بارهٔ اهمیت این موضوع پیامبرﷺ چنین ارشاد فرموده است: «کسی که ازیک مسلمان غم و اندوهی را از اندوه های دنیا دورکند خداوند متعال غم ها واندوه های دنیا وآخرت او را دورمی کند. و کسی که به یک مسلمان تنگدست که درسختی ها ومشکلاتی مانند قرضداری و غیره دچارشده است، آسانی بیاورد، خداوند متعال تمام مشکلات و سختی های دنیا وآخرت وی را آسان میسازد. وکسی که عیب یک مسلمان را بپوشد خداوند تعالی تمام عیوب او را دردنیا وآخرت می‌پوشاند. ومسلماً خداوند متعال در کمک بنده اش است تا وقتیکه بنده در کمک برادرش است.

البته ترحم برحیوانات وحتی برنباتات نیز تحت مصداق این حدیث شریف می‌آید. متأسفانه اکثریت مردم ما این حکم را نادیده گرفته به حیوانات ظلم می‌کنند واین را نمی دانند که شفقت وترحم بر حیوانات موجب رضای خداوند کریم میشود.

روش تدریس: سوال و جواب، انفرادی و گروپی، توضیحی

معنای کلمات: دارفانی (دنیا) فاضل (با فضیلت)

مواد ممد درسی: تخته ، تباشیر ، کتاب ....

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسی، تنظیم صنف و دیدن کارخانه‌گی، درس گذشته را ضمن چند سوال ارزیابی می‌کند:	شاگردان نظم صنف رارعایت می‌کنند.
	کی میتواند بگوید اخلاق نیکوچه نقشی درجامعه دارد؟ سپس جهت ایجاد انگیزه ازشاگردان می‌پرسد:	
	چه کسی میتواند بگوید که چرا به یکی از اصحاب کرام لقب «ابوهریره» داده شد؟	شاگردان سوال ها جواب می‌دهند.
۳۰ دقیقه	۱ـ معلم محترم عنوان درس (ترحم وشفقت) را روی تخته مینویسد. و به شاگردان وظیفه میدهد تا درس را یک بار مطالعه کنند و مشکلات	

تقدیم درس	شان را یادداشت نمایند. وخود درعین حال کلمات دارالفانی و فاضل را با معنای آنها روی تخته می‌نویسد . ۲- سپس معلم بزرگوار توجه شاگردان را به کتاب های شان معطوف داشته درس را می‌خواند و تشریح می‌کند. درجریان خواندن کلمات مشکل را تکرارنموده و در صورت ضرورت روی تخته می‌نویسد. ۳- سپس معلم محترم متن حدیث را بالای یک شاگرد وترجمهٔ حدیث را بالای شاگرد دیگری میخواند.	شاگردان درس را خاموشانه مطالعه می‌کنند یک شاگرد متن حدیث را با ترجمه آن می‌خواند
	۴- در ادامه معلم محترم فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام میدهد. ۵ـ معلم محترم در صورت ضرورت، کلمات مشکل را روی تخته می‌نویسد و ترجمه می‌کند.	شاگرد بعدی بقیه درس را می‌خواند.
	ارزیابی معلم محترم جهت اطمینان خویش با استفاده از سوالات کتاب، شاگردان را ارزیابی می‌کند.	شاگردان به سوال ها جواب می‌دهند
۱۰دقیقه	**خلاصهٔ درس:** ترحم و شفقت یکی از باارزش‌ترین ابعاد اخلاقی است که روابط اشخاص توانا را با اشخاص فقیر و ناتوان برقرار می‌سازد و دست زورمندان را از تجاوز بر ضعیفان باز میدارد . احسان خداوند تعالی در شفقت و ترحم نهفته است که حتی تمام حیوانات و نباتات از آن برخوردار می‌شوند لذا ما باید بکوشیم بر خلق خداوند تعالی مشفق و دلسوز باشیم تا مورد رحمت بی پایان خداوند قرار گیریم.	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش فرا میدهند.
	کار خانه گی معلم محترم طبق هدایت کتاب درسی، شاگردان را به انجام کارخانه‌گی مکلف می‌سازد	شاگردان کارخانه‌گی شان را در خانه انجام می‌دهند.

درس هشتم

عنوان: ایمان وثبات

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

۱- متن حدیث را درست خوانده بتوانند.

۲- اهمیت ایمان را بدانند.

۳- معنای کلمات را بیاموزند.

۴- تاثیرایمان را دراعمال نیک شان احساس کرده بتوانند .

معلومات اضافی

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم در این حدیث جامع می‌فرماید: «قُلْ: آمَنْتُ بِاللَّهِ، ثُمَّ اسْتَقِمْ» واین از جملهٔ «جوامع الکلم» رسول الله صلی الله علیه وسلم است؛ واین حدیث مطابق این فرمودهٔ الله جل جلا له است: {إِن الذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا... الآیه} ترجمه: در حقیقت کسانی که گفتند پروردگار ما الله است سپس استقامت و ایستاده گی کردند به احکام شریعت (اسلام) وکسی دیگری را با او شریک قرارنداند.

لذا امر به استقامت به معنای درستی در اقوال وافعال وروشها می‌باشد واصل استقامت استقامت قلب به توحید خداوند متعال است طوریکه ابو بکر صدیق رضی الله عنه این قول خداوند متعال را تفسیر فرموده می‌گوید: «إِن الذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا» وقتی که قلب به معرفت خداوند متعال استقامت یابد و ترس او را در دل جا دهد، عبادت وتعظیم او را کند، دوستی با او نماید، ارادهٔ او را قبول کند، از او امید و آرزو داشته باشد، طلب خیر را از او کند، توکل به او نماید، و از غیر او رو گردان شود، پس همه اعضای او دراطاعت الله جل جلاله محکم وبرجسته می‌شود. و می‌فرماید حقیقتاً قلب پادشاه است و اعضای بدن لشکر اویند وقتی که پادشاه استوار و ثابت قدم باشد واضح است که لشکریانش نیز ثابت قدم می‌باشند.

معنای کلمات: جامع « دربرگیرنده همه ابعاد» متصرف «مالک» مراقب «نگهبان»

روش تدریس: سوال و جواب، انفرادی و گروپی، توضیحی و تشریحی

مواد ممد درسی: تخته، تباشیر، کتاب ......

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسی، تنظیم صنف و دیدن کارخانه‌گی، درس گذشته را این طور ارزیابی می‌کند: چه کسی جملهٔ (من فی الارض) را معنی کرده میتواند؟ و برای ایجاد انگیزه و دریافت عنوان درس جدید ازشاگـــردان می‌پرسد: چه کسی می‌تواند بگوید که برای قبول شدن اعمال، چه چیزی شرط است.	شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند. شاگردان جواب می‌دهند.
۳۰دقیقه تقدیم درس	**جریان درس:** ۱- معلم محترم عنوان درس (ایمان وثبات) را توسط یک شاگرد روی تخته به خط درشت می‌نویسد و از یک شاگرد دیگر می‌خواهد تا عناوین جانبی درس را به خط خوب روی تخته بنویسد. ۲- معلم محترم برای شاگردان وظیفه میدهد تا درس را خاموشانه بخوانند و خود درعین حال کلمات «جامع ، متصرف ومراقب» را با معنای شان روی تخته می‌نویسد . ۳- معلم محترم توجه شاگردان را به کتاب های شان معطوف داشته برای یک شاگرد وظیفه میدهد تا درس را از روی کتاب به آواز مناسب بخواند وخود صنف را کنترول نموده کلمات مشکل درس را روی تخته می نویسد. ۴ـ معلم محترم درس را تشریح می‌کند و بعد از آن فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می‌هد.	یک شاگرد عنوان درس را روی تخته می‌نویسد. شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند. یک شاگرد می‌خواند و دیگران گوش می‌کنند. شاگردان به تشریح استاد گوش داده فعالیت را اجرا می‌کنند.
۱۰دقیقه	**ارزیابی** - معلم محترم با استفاده ازسوالات ارزیابی کتاب شاگردان را ارزیابی می‌کند. **خلاصهٔ درس** بزرگترین سعادت و سرمایه برای یک مسلمان ایمان اوست زیرا ایمان باعث خوشنودی و رضایت خداوند متعال شده و تمام اعمال نیک بنده را مورد قبول قرار میدهد. و نیز ایمان باعث رفع تشویش های گوناگون انسان شده دروازه های رحمت الهی را بر روی مؤمن باز می‌کند. در پهلوی ایمان ضرور است که بنده مؤمن از اعمال شایسته برخوردار باشد و به تمام اوامر، فرامین و اساسات دین مقدس اسلام پابندی نماید که این پابندی را استقامت گویند. لذا شخص مؤفق و خوشبخت در دنیا و آخرت کسی است که از این دو (ایمان وثبات) برخوردارباشد. **کارخانه گی** معلم بزرگوار طبق هدایت کتاب به شاگردان کار خانه‌گی می‌دهد.	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش فرامیدهند شاگردان وظیفه خانه‌گی را در خانه انجام می‌دهند.

درس نهم

عنوان: **پرورش یتیم**

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

۱- متن حدیث و درس را درست خوانده بتوانند.

۲- مفهوم درس را بدانند.

۳- اهمیت و فواید سرپرستی یتیم را بدانند.

معلومات اضافی

یتیم به کسی گفته می‌شود که پدر یا مادر و یا هردو را نداشته باشد.

یقینا اسلام به مسألۀ تربیت ونگهداری و رفتار نیک با یتیم توجه خاصی نموده و با تعیین ثواب و پاداش های بزرگ برای کفالت یتیم، زنده‌گی آرام آنها را تضمین نموده است تا اینکه افراد یتیم با دریافت تعلیم و تربیت سالم به عنوان یک انسان مفید به جامعه تقدیم گردد، و خداوند تعالی در این مورد فرموده است: «**فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلاَ تَقْهَرْ**» ترجمه: و اما تو نیز به پاس نعمت ما یتیم را میازار. وهمچنان می‌فرمایید: «**أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ* فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ**» ترجمه: آیا کسی که روز جزا را دروغ می‌خواند دیدی (۱) مسلماً همان کس است که یتیم را به‌سختی می راند (۲)

این دو آیۀ مبارکه به اهتمام و شفقت بر ایتام تأکید می کند، تا اینکه آنها هم احساس حقارت نکنند و خود را ناقص و متفاوت با دیگران نبینند.

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم درحدیث ذیل مقام و منزلت سرپرست یتیم را بیان کرده ومی فرماید:

عَن سَهلِ بنِ سَعد قالَ قالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنَا وَكَافِلِ اليتِيم لهُ وَلِغَيره فِي الجَنّة هَكذا وَأشَارَ بِالسَّبابَةِ وَالوُسطي وَفَرّجَ بَينَهُمَا شَيئاً {رواه البخاري}

ترجمه: ازحضرت سهل بن سعد ﷺ روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود من و کفیل یتیم چه یتیم ازخودش باشد چه ازکسی دیگر درجنت چنین میباشیم (و به خاطر بیان کیفیت و نزدیکی اش) با انگشتان سبابه ووسطی خود اشاره نمود و در میان دو انگشت مبارکش کمی فاصله آورد و کاملاً به هم نچسپاند.

ابن بطال (رح) در شرح این حدیث شریف می‌فرماید بر هرمسلمان لازم است که به این حدیث عمل کند تا اینکه در جنت از نزدیکان رسول اکرم ﷺ باشد و یقیناً که هیچ منزلت و درجۀ از این بالاتر در جنت نیست.

پس در حقیقت از نظر شرع یتیم در جامعۀ اسلامی، فردی است قابل توجه که از اهمیت فروان برخوردار می‌باشد.

معنای کلمات: ایتام « جمع یتیم» اغراض « جمع غرض»

روش تدریس: سوال وجواب، انفرادی وگروپی ، توضیحی

مواد ممد درسی: تخته، تباشیر ، کتاب .....

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسی، تنظیم صنف، و دیدن کارخانه‌گی، درس گذشته را ضمن چند سوال ارزیابی می‌کند: چه کسی می‌تواند بگوید که در کنار ایمان چه لازم است؟ سپس برای ایجاد انگیزه و دریافت عنوان درس جدید از شاگردان می‌پرسد: چه کسی میتواند بگوید که کدام طفل باید بیشتر مورد شفقت قرارگیرد؟	شاگردان نظم صنف را رعایت می‌نمایند. شاگردان به سوال ها جواب می‌دهند
۳۰ دقیقه تقدیم درس	۱- معلم محترم بعد از دریافت جواب، عنوان درس (پرورش یتیم) را روی تخته مینویسد و به شاگردان هدایت میدهد تا درس را خاموشانه مطالعه نمایند واگربه کدام مشکلی مواجه میشوند آن را یادداشت کنند. وخود درعین حال برخی از کلمات حدیث را که درکتاب معنی شده با دو کلمهٔ «ایتام و اغراض» ومفرد آنها روی تخته مینویسد. ۲- توجه شاگردان را به کتاب های شان معطوف داشته درس را به خوانش می‌گیرد و تشریح می‌کند و در جریان خواندن کلمات مشکل را تکرارنموده روی تخته می‌نویسد. ۳- معلم محترم از یک شاگرد می‌خواهد تا پیش تخته آمده کلمات را با معنای شان بخواند . ۴- بعد به چند شاگرد ضعیف تر هدایت می‌دهد که درس را به نوبت بخوانند و خودش غلطی های شان را اصلاح می‌کند . ۵- معلم محترم شاگردان را به گروپ های مناسب تقسیم نموده برای شان وظیفه دهد که درمورد ثواب پرورش یتیم و اضرار رنجاندن ایشان بین هم بحث نمایند وبعد هرگروپ حاصل ونتایج بحث خود را با معلم خویش درجریان گذارند . **ارزیابی** معلم محترم با استفاده ازسوالات ارزیابی کتاب شاگردان را ارزیابی می‌کند.	شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند. شاگردان به درس دقت می‌کنند. یک شاگرد کلمات را می‌خواند چند ازتن ازشاگردان درس را می‌خوانند . شاگردان به هدایت عمل می‌کنند.
۱۰دقیقه	**خلاصهٔ درس** کفالت یتیم چنان مقام و منزلت بزرگی است که رسول اکرم ﷺ در این مورد فرموده است: که من و او درجنت یکجا میباشیم. دین مقدس اسلام ما را به سرپرستی و کفالت یتیم فرا می‌خوانند پس باید مسلمان های	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش فرامیدهند.

	ثروتمند در رابطه به ایتام بی‌تفاوت نباشند و آنها را مورد نوازش خود قرار دهند و حتی بکوشند که زمینۀ تعلیم و تربیه را برای ایتام مساعد سازند. پرورش ایتام علاوه از اجر و پاداش اخروی فواید اجتماعی را نیز در پی دارد. **کارخانه گی** معلم محترم طبق هدایت کتاب درسی به شاگردن کارخانه‌گی میدهد.	شاگردان وظیفه خانه‌گی شان را اخذ می‌نمایند.

درس دهم

عنوان: تعاون وهمکاری

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

۱- متن حدیث را درست خوانده بتوانند.

۲- مفهوم درس را یاد بگیرند.

۳- روحیهٔ کمک به دیگران در آنان پیدا شود.

۴- پیام درس را در زنده‌گی شان عملی کرده بتوانند.

معلومات اضافی:

رسول الله ﷺ دراحادیث ذیل در رابطه به تعاون، همکاری و همدردی مسلمانان نسبت به یکدیگر رهنمایی های خوبی ارشاد فرموده است که موقف یک مسلمان را در برابر مسلمانان دیگر روشن می کند.

عَن أَبِي مُوسي عَن رَسُولِ الله ﷺ قالَ الْمُؤمِنُ لِلمُؤمِنِ كَالبُنيان يشّدُ بَعضَهُ بَعضاً ثُمّ شَبَکَ بَينَ أصَابَعَهُ {متفق عليه}

ترجمه: حضرت ابی موسی اشعری رضی الله عنه از رسول الله ﷺ روایت میکند که آن حضرت فرمودند: موقف یک مؤمن نسبت به مؤمن دیگر مانند خشت های یک بنا است که یکدیگر را محکم نگه می‌دارد. یعنی مســــلمان ها باید مثل خشت ها درتقویت یک دیگر استوار باشند. بعد رسول الله ﷺ به خاطر واضح تر شدن مطلب شان، انگشتان مبارکش را در یکدیگر داخل کرد.

حدیث دیگر:

عَـــــــن أنس قالَ قالَ رَسُولُ الله ﷺ اُنصُرأخاکَ ظَالِماً أو مَظلُوماً فَقالَ رَجُلٌ يا رَسُولَ الله ﷺأنصُرَهُ مَظلُوماً فَكَيفَ أنصُرهُ ظَالماً قالَ تَمنَعَهُ مِن الظُلمِ فَذلِکَ نَصُرکَ اِيَاهُ {متفق عليه}

ترجمه : ازحضرت انس رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمود یاری کن برادر خود را اگر ظالم باشد یا مظلوم. پس مردی گفت یا رسول الله ﷺ یاری میکنم او را درحالیکه مظلوم است و کیفیت معلوم است . پس چگونه یاری کنم او را در حالیکه ظالم باشد. رسول الله ﷺ فرمود وقتی او را از ظلم منع می کنی و دستش را بازمیداری در حقیقت این کار تو برایش یاری است .

عَن نُعمَان بن بَشِيرقالَ قالَ رَسُولُ الله ﷺ تَري الْمُؤمِنين فَي تَراحِمُهُم وَتَوَادّهُم وَتَعاطِفُهُم كَمَثلِ الجَسَدِ إذا إشتَكي عَضوَاً تَداعي لهُ سَائِرالجَسَد بِاالسَّهروَالحمّي {متفق عليه}

ترجمه: ازحضرت نعمان بن بشیر رضی الله عنه روایت است که: رسول الله ﷺ فرمودند مسلمانان را در رحم کردن بر یکدیگر، دوستی و صلهٔ رحمی با همدیگر و در عطوفت و مهربانی نسبت به یک دیگر، مثل یک جسم واحد می‌بینی. یعنی هرگاه یــــک عضو بیمارشود، سایر اعضا به درد می‌آیند و از خاطر آن عضو یک دیگر را به بی خوابی و کشیدن مشقت درد و تب فرا می‌خوانند.

معنای کلمات: جد « پدرکلان» وداع « خداحافظی ، ترک» مملو «پر» عاری «خالی»

روش تدریس: انفرادی وگروپی ، سوال وجواب ، توضیحی وتشریحی

مواد ممد درسی: تخته ، تباشیر کتاب ....

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسی ، تنظیم صنف ، دیدن کارخانه گی ، درس گذشته را این طور ارزیابی می کند: کی میتواند یتیم را تعریف نماید؟ سپس برای ایجاد انگیزه و دریافت عنوان درس جدید، از شاگردان می‌پرسد: مسلمانان چه مسئوولیتی در برابر یکدیگر دارند؟	شاگردان نظم صنف را رعایت می کنند. شاگـــــردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۳۰ دقیقه تقدیم درس	**جریان درس:** ۱- معلم محترم بعد از دریافت جواب، عنوان درس جدید (تعاون وهمکاری) را توسط یک شاگرد با خط درشت وخوانا روی تخته می‌نویسد . - سپس به شاگردان وظیفه میدهد که درس را خاموشانه مطالعه نموده مشکلات خود را یاد داشت نمایند. و خود درعین حال کلمات (جد ، وداع ، مملو، عاری) را با معنای شان روی تخته می‌نویسد. ۲- سپس دو شاگرد را پیش روی صنف می‌خواهد و به ایشان هدایت میدهد تا یکی عناوین جانبی درس را با برخی از کلمات معنی شده از روی کتاب بخواند و دیگرش آنها را بنویسد. ۳- سپس معلم محترم به سه تن از شاگردان هدایت میدهد تا هرکدام یک بخش از درس را بخواند. ۴- معلم محترم با استفاده ازعناوین جانبی درس را برای شاگردان تشریح می کند. ۵- معلم محترم فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا می کند. **ارزیابی** معلم محترم جهت اطمینان خود شاگردان را با پرسیدن چند سوال کتاب، ارزیابی می کند . **خلاصه درس:** مسلمان برادر مسلمان است؛ لذا به یک برادر مناسب نیست که بر برادرش ظلم کند . و یا او را به دشمن تسلیم نماید هرکس که	یک شاگرد عنوان درس را می‌نویسد. شاگردان مطالعه می کنند. یک شاگرد می‌خواند ودیگرش می‌نویسد. شاگردان به تشریح درس دقت می کنند. شاگردان به خلاصهٔ درس گوش فرا میدهند

۱۰دقیقه	نسبت به برادر مسلمانش با احساس میباشد و تمام مشکلات او را مشکل خویش دانسته و در حل مشکلات وی می‌کوشد خداوند کریم مشکلات و مصایب دنیا وآخرت او را رفع می‌کند. **کارخانه گی** معلم محترم طبق هدایت کتاب، شاگردان را به انجام کارخانه‌گی مکلف می‌سازد.	شاگردان وظیفه خانه‌گی شان را اخذ می‌نمایند

درس یازدهم

عنوان: صفات مسلمان

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

۱- متن حدیث را درست خوانده بتوانند .

۲- مفهوم درس را یاد بگیرند.

۳- اهمیت صفات خوب را بدانند.

۴- خود را متصف به صفات نیک کرده بتوانند .

معلومات اضافی

در این حدیث مبارک رسول اکرم صلی الله علیه وسلم می‌فرماید: مسلمان واقعی آن است که مسلمانان دیگر از ضرر زبان و دست او در امن باشند و در حدیث دیگری که عبد الله بن عمرو روایت کرده است رسول اکرم صلی الله علیه وسلم می‌فرماید:

(**أن رجلا قال یا رسول الله ما المسلم فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم من سلم المسلمون من لسانه ویده**) ترجمه: شخصی از رسول اکرم صلی الله علیه وسلم پرسید که ای رسول خدا مسلمان کیست؟ رسول اکرم صلی الله علیه وسلم فرمود: مسلمان آن است که مسلمانان دیگر از شر واذیت زبان و دستش در امن باشند.

در این حدیث مبارک می‌بینیم که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم تجاوزو اذیت و آزار مسلمان را حرام قرار داده است. زیرا این دو عامل (ضرردست وزبان) باعث ریختن خون، عزت و آبروی مسلمانان می‌شود و امنیت و آرامش را برهم می‌زند.

پس اگریک شخص می‌خواهد مسلمان کامل باشد و از ایمان راسخ برخوردارگردد باید هیچ گاه به دیگران اذیت و آزار نرساند.

معنای کلمات: طریق « جهت، راه » مصون « در امن و پناه» بهتان «تهمت»

روش تدریس: سوال وجواب ، انفرادی وگروپی ، توضیحی وتشریحی

مواد ممد درسی: کتاب ، تخته ، تباشیر ..

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسی، تنظیم صنف، دیدن کارخانه گی، درس گذشته را ارزیابی می کند. کی میتواند بگوید رابطهٔ مسلمانان با یکدیگر چگونه باید باشد؟ سپس برای ایجاد انگیزه و دریافت عنوان درس جدید از شاگردان می‌پرسد: کی میتواند بگوید حفظ زبان ازحرف های زشت برای کدام شخص مناسب است؟	شاگردان نظم صنف را رعایت می‌نمایند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.

۳۰ دقیقه تقدیم درس	**جریان درس:** ۱- معلم محترم بعد ازدریافت جواب، عنوان درس (صفات مسلمان) را توسط یک شاگرد با خط درشت وخوانا روی تخته می‌نویسد. ۲- معلم محترم یک شاگرد دیگر را پیش روی صنف خواسته و برایش هدایت می‌دهد تا عناوین جانبی درس را با برخی ازکلمات معنا شده بنویسد. ۳- معلم محترم به شاگردان هدایت می‌دهد تا درس را مطالعه نموده ومشکلات شان را یاد داشت کنند . وخود درعین حال کلمات (مصئون ، طریق ، بهتان) را با معنای شان روی تخته می‌نویسد ۴- معلم محترم متن حدیث شریف را توسط یک شاگرد و بقیه درس را توسط چند تن از شاگردان دیگر با آواز مناسب می‌خواند در جریان خواندن همه ایشان را کمک نموده تشویق می کند. ۵- معلم محترم با استفاده از عناوین جانبی درس را برای شاگردان تشریح می کند. - معلم محترم برای شاگردان هدایت می‌دهد تا کلمات را از روی تخته در کتابچه های شان رونویس کنند. ۶- معلم محترم از شاگردان می‌خواهد تا فعالیت درس را طبق هدایت انجام دهند.	یک شاگرد عنوان درس را می‌نویسد . یک شاگرد عناوین درس را می‌نویسد شاگردان درس را مطالعه می کنند شاگردان به کتاب های شان دقت می کنند. شاگردان به تشریح درس گوش فرا می‌دهند شاگردان اجرا می کنند
۱۰دقیقه	**ارزیابی** معلم محترم جهت اطمینان خود شاگردان را با سوالات کتاب ارزیابی می کند .	شاگردان جواب می‌دهند.
	خلاصهٔ درس دین اسلام دین خیرخواهی است همهٔ مسلمانان را از تجاوز دست و زبان مصون نگه داشته و هرگونه تعرض زبانی و فزیکی را محکوم می‌کند؛ لذا یک مسلمان به خاطر حفظ ایمان و اسلامش باید زبان خود را از زشت گویی و دست خود را از آزار و اذیت کوتاه دارد .	شاگردان به خلاصه درس گوش فرامیدهند
	کارخانه گی معلم محترم طبق هدایت کتاب، کار خانه گی می‌دهد.	شاگردان کار خانه گی شان را می گیرند.

درس دوازدهم

عنوان: پنج بنای اسلام

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید

۱- متن حدیث را درست خوانده بتوانند.

۲- ارکان اسلام را یاد بگیرند.

۳- به اهمیت آن پی برده در زنده‌گی شان تطبیق کرده بتوانند.

معلومات اضافی

زکات: درلغت به معنای پاکی و تزکیه است. و دراصطلاح شرع دادن قسمتی ازمال است به نیت ادای فرض و به دست آوردن رضا و خشنودی پروردگار، طبق نصابی که ازجانب خداوند کریم وضع شده است.

حج: درلغت به معنای قصد کردن است . ودراصطلاح شرع قصد کردن و زیارت بیت الله است به نیت ادای فرض و حصول تقرب خداوند متعال.

روزه: درلغت به معنای خود داری است و دراصطلاح شرع خود داری از خوردن ، نوشیدن و سایراعمالی است که برای روزه دار از طلوع صبح صادق تا غروب آفتاب ممنوع می‌باشد.

دراین حدیث پنج بنای اسلام ذکرگردیده است که از اساسات و اصول مهم اسلام به‌شمار می‌روند . مسلماً دین اسلام به آنها استوار وقایم است. این پنج ارکان عبارت است از: کلمهٔ توحید (لا اله الا الله محمد رسول الله)، برپا کردن نماز، ادای زکات، گرفتن روزهٔ ماه رمضان، ادا کردن فریضه حج بیت الله الحرام.

معنای کلمات: ثابت «محکم» رفاه « آسایش ، ترقی » نژاد « قوم »

روش تدریس: سوال وجواب، انفرادی و گروپی ، توضیحی

مواد ممد درسی: کتاب ، تخته ، تباشیر......

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسی ، تنظیم صنف ، دیدن کارخانه‌گی ، درس گذشته را ضمن چند سوال ارزیابی می کند: آیا می‌دانید مهاجر به چه کسی گفته می‌شود؟ سپس جهت ایجاد انگیزه و دریافت عنوان درس جدید، از شاگردان می‌پرسد: کی میتواند ارکان اسلام را بیان کند؟	شاگردان نظم صنف را رعایت می‌نمایند. شاگردان به سوالات جواب می‌دهند یک شاگرد به سوال جواب می‌دهد.
۳۰ دقیقه تقدیم درس	معلم محترم بعد از دریافت جواب عنوان درس (پنج بنای اسلام) را توسط یک شاگرد با خط درشت روی تخته می‌نویسد. - معلم محترم به شاگردان هدایت می‌دهد تا درس را مطالعه نموده	شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند.

وقت	فعالیت معلم	فعالیت شاگردان
	ومشکلات شان را یاد داشت نمایند و خود درعین حال عناوین جانبی درس را با کلمات (ثابت، رفاه ، نژاد) ومعنای شان روی تخته می‌نویسد.	
	۲- معلم محترم یک شاگرد را پیش روی تخته خواسته برایش هدایت میدهد تا متن حدیث مبارک را از روی کتاب بخواند. و بقیه درس را بالای چند شاگرد دیگر به خصوص شاگردانی که در خواندن مشکل دارند می‌خواند.	شاگردان درس را با صدای بلند می‌خوانند.
	۳- معلم محترم توجه شاگردان را به خود معطوف داشته با استفاده ازعناوین جانبی، درس را توضیح می‌دهد.	شاگردان به تشریح درس گوش فرا می‌دهند.
	۴ـ معلم محترم برای شاگردان هدایت میدهد تا کلمات را از روی تخته درکتابچه های شان رونویس نمایند.	
	۵- معلم محترم از شاگردان می‌خواهد تا فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا کنند.	شاگردان به سوالات جواب ارایه می کنند
	ارزیابی معلم محترم شاگردان را ضمن سوالاتی از کتاب ارزیابی می کند .	
۱۰دقیقه	**خلاصهٔ درس** دین اسلام دارای پنج رکن اساسی است که عبارت اند از خواندن کلمه، ادای نماز، گرفتن روزه ، دادن زکات ، رفتن به حج بیت الله درصورت توانایی . این ارکان ازجانب خداوند تعالی بالای مسلمانان فرض قطعی گردیده است که در فرضیت این ارکان هیچ شک شبه وجود ندارد . و انکار هر یکی از آنها کفراست.	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش فرامیدهند.
	کارخانه گی معلم محترم شاگردان را به انجام کارخانه گی مکلف می کند .	شاگردان وظیفه خانه‌گی شان را در خانه انجام می‌دهند.

درس سیزدهم

عنوان: حیاء

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

۱- متن حدیث را درست خوانده بتوانند.

۲- مفهوم درس را بفهمند.

۳- به ارزش حیا و عفت پی ببرند.

معلومات اضافی

حیاء صفتی است که انسان را به کارهای نیک و پسندیده وا می‌دارد و از کارهای زشت و ناپسند دور می‌دارد. حیاء یک امر ضروری و مطلوب است که دین مبین اسلام به آن تاکید ورزیده است.

نبی کریم صلی الله علیه وسلم در بارهٔ حیای حضرت عثمان رضی الله عنه فرموده است: **(الحیاء ملءٌ من الإیمان، وأحیا أمتي عثمان)**

ترجمه: (حیاء از ایمان پر است و با حیاء ترین شخصیت امت من حضرت عثمان است.) از این حدیث معلوم می‌شود که نبی کریم صلی الله علیه حیاء را از صفتهای عمدهٔ حضرت عثمان رضی الله عنه محسوب کرده است با آنکه حضرت عثمان به صفات متعدد دیگری متصف بود؛ مگر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حیاء را از صفات بزرگ ایشان شمرده است پس معلوم می‌شود که حیاء صفت مهمی است که انسان راهمواره به راه های کامیابی ونجات سوق میدهد.

از این فرموده های نبوی صلی الله علیه وسلم آشکار می‌شود که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم خود چگونه حیاء داشته اند. در حدیث شریف آمده است: شما به طور حقیقی از الله تعالی حیاء کنید. و باز می‌فرماید: حیاء آنست که انسان زبان، دهن، چشم وگوش های خود را ازهر آنچه که اسلام منع کرده است، حفظ نماید.

اگر جامعهٔ اسلامی را با جامعهٔ غیر اسلامی مقایسه کنیم می‌بینیم که تفاوت زیادی بین آنها وجود دارد. چون جامعهٔ اسلامی به حیاء که مانع اصلی پلیدیها وفسوق است ارزش قایل است و برای حفظ آن حد اکثر تلاش خود را به خرج می‌دهد؛ اما جامعه غیر اسلا می‌نه به این ارزشها کدام قیمتی قایل شده است و نه در باره حیاء کدام شعاری دارد. پس نتیجه معلوم است که در این جامعه (غیراسلامی) به کدام اندازه مرضها ، فساد و مشکلات موجود است که قابل حکایت نیست.

معنای کلمات: کوفه « نام یکی ازشهرهای عراق است » عریان « برهنه » اضطراب « پریشانی»

روش تدریس: سوال و جواب انفرادی و گروپی، توضیحی

مواد ممد درسی: کتاب ، تخته ، تباشیر....

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسی، تنظیم صنف، و دیدن کارخانه گی، درس گذشته را این طور ارزیابی می کند: چه کسی میتواند کلمه های بُنِی وخَمس را معنی کند؟	شاگردان نظم صنف را رعایت می کنند.
	سپس برای ایجاد انگیزه و دریافت عنوان درس جدید، از شاگردان می‌پرسد: آیا کلمهٔ حیا را شنیده اید و دربارهٔ آن چیزی می‌دانید؟	شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۳۰ دقیقه تقدیم درس	۱- معلم محترم بعد از دریافت جواب، عنوان درس(حیاء) را روی تخته می‌نویسد و به شاگردان هدایت میدهد تا درس را مطالعه نمایند و خود درعین حال کلمات کوفه، عریان و اضطراب را با معنای شان روی تخته مینویسد.	شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند.
	۲- معلم محترم از دو شاگرد می‌خواهد تا پیش روی تخته آمده یکی کلمات معنی شده را و دیگری عناوین جانبی درس را روی تخته به خط خوانا بنویسند.	شاگردان به هدایت عمل می کنند.
	۳- معلم محترم از یک شاگرد می‌خواهد تا راوی حدیث را از روی کتاب معرفی نماید.	یک شاگرد راوی حدیث را معرفی می کند.
	۴- معلم محترم توجه شاگردان را به کتاب های شان معطوف داشته درس را تشریح می کند.	شاگردان به هدایت عمل می کنند.
	۵- معلم محترم فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می‌دهد.	
۱۰دقیقه	**ارزیابی** معلم محترم با پرسیدن سوالات کتاب، شاگردان را ارزیابی می کند .	شاگردان به سوالات جواب می‌دهند.
	خلاصهٔ درس یقیناً حیاء یکی ازبخش های مهم ایمان است. آن طور که ایمان بنده را از کارهای زشت باز میدارد حیاء نیز بنده را از کار بد و زشت بازداشته و به انجام کارهای نیک تشویق می کند.	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش فرامیدهند.
	کارخانه گی: معلم محترم طبق هدایت کتاب به شاگردان کارخانه گی می‌دهد.	شاگردان به هدایت عمل می کنند.

درس چهاردهم

عنوان: مواد مخدر (مواد نشه آور)

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

۱- متن حدیث را درست خوانده بتوانند .

۲- مفهوم درس را یاد بگیرند.

۳- از ضررهای مواد مخدر آگاه شوند.

۴- از استفاده مواد مخدر بپرهیزند.

معلومات اضافی

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم دراین حدیث از چیزهای که نشه آور است منع می‌فرماید چراکه نشه از جمله مضرات است که نه تنها به خود فرد ضرر می‌رساند بلکه همهٔ فامیل و همهٔ اجتماع را به هلاکت وتباهی وفساد و بد اخلاقی و بی حیایی مواجه می‌سازد. درحدیث دیگر آمده است که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم می‌فرماید: در بنی اسرائیل زنی مردی را به خود طلب نمود و آنرا در سه چیز اختیار داد.

اول: اینکه شراب بنوشد.

دوم: یا اینکه با او زنا نماید.

سوم: یا اینکه طفلی را که درآنجا بود قتل کند.

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم می‌فرماید که این مرد ترجیح داد شراب بنوشد و آن را نوشید. و بعد نشه شد و با آن زن زنا کرد وآن طفل را هم به قتل رساند.

از این حدیث معلوم می‌شود که شراب از عمده ترین فسادها به حساب می‌رود . و در حدیث دیگر می‌آید: « الخمر رأسُ الفواحش» ترجمه: شراب سر (آمر) تمام فواحش است.

معنای کلمات: امهات المؤمنین « مادران مؤمن ها » رأس « سر» سرقت « دزدی»

روش تدریس: انفرادی وگروپی ، سوال وجواب ، توضیحی وتشریحی

مواد ممد درسی: کتاب ، تخته ، تباشیر ، چارت اقسام مواد مخدر

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام ، احوال پرسی، تنظیم صنف و دیدن کارخانه گی، درس گذشته را ارزیابی می کند . کی میتواند بگوید حیاء چه تأثیری بر زنده‌گی انسان دارد؟ سپس برای ایجاد انگیزه و دریافت عنوان درس جدید، از شاگردان می‌پرسد:	شاگردان نظم صنف رارعایت می‌نمایند. شاگردان به سوالات جواب می‌دهند.

۳۰ دقیقه تقدیم درس	در جوامع کنونی آنچه که جسم وعقل انسان را از بین می‌برد و حتی باعث مرگ او میشود چیست؟ ۱- معلم محترم بعد از دریافت جواب، عنوان درس(موادمخدر) را توسط یک شاگرد به خط درشت وزیبا روی تخته می‌نویسد. و سپس به شاگردان هدایت میدهد تا درس را مطالعه نموده ومشکلات شان را یاد داشت کنند . وخود درعین حال کلمات (امهات المؤمنین ، رأس ، وسرقت) را با معنای شان روی تخته می‌نویسد. ۲- معلم محترم توسط یک شاگرد عناوین جانبی درس را با برخی از کلمات معنی شده روی تخته می‌نویسد . بعد ازیک شاگرد دیگرمی خواهد تا عناوین و کلمات را از روی تخته با آوازمناسب بخواند . ۳ - معلم محترم درس را توسط چند شاگرد به نوبت می‌خواند وآنها را درجریان خواندن کمک وتشویق می کند ۴- معلم محترم با استفاده از عناوین جانبی درس را برای شاگردان توضیح وتشریح می کند . - برای شاگردان وظیفه میدهد تا کلمات روی تخته را درکتابچه های شان رونویس کنند . ۵- معلم محترم فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می‌دهد. **ارزیابی** معلم محترم جهت اطمینان خویش با پرسیدن سوالات کتاب، شاگردان را ارزیابی می کند .	یک شاگرد عنوان درس را روی تخته می‌نویسد. شاگردان درس را مطالعه می کنند. شاگردان به هدایت عمل می کنند. شاگردان به توضیح درس گوش می‌دهند. شاگردان به هدایت عمل می کنند. شاگردان به سوالات معلم خود جواب می‌دهند
۱۰دقیقه	**خلاصهٔ درس** جسم، عقل وهوش انسان یکی ازنعمت های الهی است. لذا انسان باید شکر این نعمت ها را با عبادت خداوند وانجام کارهای نیک اداء نماید. چون همین عقل وهوش است که انسان را نسبت به سایرحیوانات برتری می‌دهد . مواد مخدر دشمن بزرگ این دو نعمت است که شأن عالی انسانیت را به حیوانیت عوض می کند وحتی منجر به مرگ میشود . **کارخانه گی** معلم محترم شاگردان را به انجام کارخانه گی مکلف می‌نماید .	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش فرا میدهند. شاگردان وظیفه خانه‌گی شان را اخذ می‌نمایند.

بخش سیرت النبی ﷺ

درس اول

عنوان: سیرت النبیﷺ و اهمیت آن

وقت: یک ساعت درسی(۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

۱- معنای لغوی و اصطلاحی سیرت را بدانند.

۲- با موضوعات مهم سیرت آشنا شوند.

۳- از خصوصیات سیرت النبیﷺ آگاه شوند.

۴- به اهمیت آموختن سیرت النبیﷺ علاقه مند شوند.

معلومات اضافی

۱- شان نزول آیهٔ کریمه

در غزوه احزاب وقتیکه مسلمانان با دشواریها روبرو شدند برای تسکین قلبی ایشان خداوند متعال آیت (**لَّقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ ٱللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ**) {الأحزاب: ۲۱} را نازل فرمود.

ترجمه: هر آینه پیامبر خداﷻ (در صبر و مجاهده)برای شما الگوی نیک است.

۲- سیرت: به گفتار، کردار و حالات مختلف زنده‌گی پیامبرﷺ گفته می‌شود.

۳- تقریر: عبارت است از کاری که صحابهٔ کرام آن را انجام داده است و پیامبر خداﷺ به اطلاع یافتن از آن آن را رد نکرده باشد.

٤- ضرورت مردم به پیامبران

از آنجائیکه انسانها در تمام حالات زنده گی شان به پیشوا ضرورت دارند از این رو خداوند متعال برای راهنمایی مردم و نجات شان از گمراهی ها و تاریکی ها در هر مقطع زمانی پیامبرانی فرستاده است.

٥- پیامبران اولی العزم

عبارت اند از حضرت نوح، حضرت ابراهیم، حضرت موسی، حضرت عیسی و حضرت محمدصلواۂ الله علیهم اجمعین .

٦- رسول و نبی

نبی عام است و رسول خاص به این معنی که هر رسول نبی هم است و هر نبی رسول نیست.

بعضی از علماء می‌گویند: رسول و نبی باهم فرق ندارند الفاظ جدا؛ ولی در معنی یکی اند.

بعضی از علماء میگویند: رسول همان است که کتاب مستقل داشته باشد و نبی همان است که از خداوندﷻ اخبار می‌کند و کتاب مستقل نداشته باشد.

برخی از علماء می‌گویند: که رسول آن است که خداوند متعال برایش شریعت جدید داده و مبعوث کرده باشد، و نبی کسی است که خداوند متعال او را به نشر و پخش شریعت سابقه مامور کرده باشد مانند پیامبران که بعد از موسی‌علیه السلام در بنی اسرائیل آمده اند تا اینکه خداوند متعال عیسی‌علیه السلام را با شریعت جدید به پیامبری مبعوث گردانید.

۷- اسمای پیامبرانیکه در قرآن کریم ذکر شده بیست و پنج تن اند

ادریس، هود، شعیب، صالح، ذوالکفل، آدم، ابراهیم، اسحق، یعقوب، نوح، داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی، هارون، زکریا، یحی، عیسی، الیاس، اسماعیل، یسع، یونس، لوط و حضرت محمد صلواۀ الله علیهم اجمعین

روش تدریس: توضیحی، مباحثوی، سوال و جواب

مواد ممد درسی: کتاب درسی، کتب سیرت و تاریخ، تخته و تباشیر

جریان درس

وقت	فعالیتهای معلم	فعالیتهای شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه:** معلم محترم با داخل شدن در صنف سلام میدهد ، بعد از حمد و ثنا خود را به شاگردان معرفی میکند حاضری می‌گیرد، کامیابی شاگردان را به صنف هفتم و آغاز سال نو تدریسی را به آنها تبریک می‌گوید، به منظور ایجاد انگیزه درس به ارایه معلومات عمومی پیرامون سیرت النبیﷺ میپردازد و میگوید: ان شاء الله شما در صنف هفتم ازدرس- تعریف واهمیت علم سیرت النبیﷺ گرفته الی درس- دعوت سری- مضمون سیرت النبیﷺ مستفید میشوید سپس عنوان درس جدید را روی تخته نوشته و درس را آغاز می‌کند.	- شاگردان با احترام جواب سلام معلم را میدهند، حین گرفتن حاضری خود را معرفی میکنند و به سخنان معلم گوش می‌دهند .
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند وخودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند تن از شاگردان میخواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند. ۱- تعریف لغوی و اصطلاحی سیرت النبیﷺ . ۲- موضوعات مربوط به سیرت النبیﷺ ۳- اهمیت سیرت النبیﷺ. ۴- متوجه نمودن شاگردان به فواید دنیوی و اخروی درس. معلم گرامی مفهوم درس را بیان میدارد ، به شاگردان فرصت میدهد تا نظریات خویش را اظهار دارند ، به پرسشهای شاگردان گوش می‌دهد و در فضای صمیمیت به آنها جواب میدهد . معلم محترم فعالیتهای درس را در جاهایش با شاگردان مطرح	شاگردان متوجه کتابهای خود می‌شوند شاگردان در اجرای فعالیت سهم میگیرند. شاگردان با همدیگر مباحثه مینمایند. - شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یاد داشت می‌کنند.

	مینماید .در اخیر خلاصهٔ درس را با عبارات مختصر برای شاگردان تقدیم می‌دارد .	
وقت ۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** سیرت پیامبر صلی الله علیه وسلم همه وقایع زنده‌گی او را از زمان ولادت الی وفات آن‌حضرت صلی الله علیه وسلم بیان میدارد، سیرت پیامبرﷺ نسبت به سیرت سایر پیامبران دارای ویژه گی های خاص بوده و از همه کاملتر است. سیرت پیامبر صلی الله علیه وسلم فضایل ، مکارم اخلاق ، اندرزها، و عبرتهای فراوانی را دارا است که مشعل راه دین مقدس اسلام بوده و شیو ۀ وحدت امت اسلامی را واضح می‌نماید. خواندن و تدریس سیرت پیامبر ﷺ سبب غنامندی فرهنگ معارف اسلامی برای مسلمان می‌شود که انسان را به سوی خیر هدایت میکند.	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش میدهند.
وقت۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- سیرت را درلغت و اصطلاح تعریف کنید. ۲- سه ویژه‌گی سیرت النبی را بیان کنید. ۳- اهمیت آموختن سیرت النبی را در ابعاد مختلف زنده‌گی مسلمانان بیان دارید.	شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند.
	کارخانه گی مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقالهٔ کوتاه به زبان خویش بنویسید.	شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .

درس دوم

عنوان: سیرت النبیﷺ و تاریخ

وقت: یک ساعت درسی(۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

۱- مفهوم تاریخ را در لغت و اصطلاح بدانند.

۲- این را بدانند که سیرت اساس جریان تاریخی است.

۳- به طرق روایت سند در سیرت و تاریخ آشنا شوند.

۴- در مورد اینکه علم سیرت در کدام زمانه به‌وجود آمد و کتاب های مشهور آن کدام ها اند معلومات به‌دست آورند.

معلومات اضافی

۱- سند: سلسلۀ نام های راویان را سند می گویند؛ مثلاً: فلان از فلان و فلان از فلان از فلان روایت می کند.

۲- صحابی: در کتب لغت رفیق را گویند و در اصطلاح به کسی گفته می‌شود که در حال اسلام با رسول اللهﷺ ملاقات نموده و در حال اسلام وفات کرده باشد.

۳- تابعی: برای کسی گفته می‌شود که با صحابی در حال اسلام ملاقات نموده باشد و در حال اسلام وفات شده باشد.

٤- تبع تابعی: به کسی گفته می‌شود که در حال اسلام با تابعی ملاقات نموده و در حال اسلام وفات شده باشد.

٥- مصادر: جمع مصدراست وگاهی به معنی اسم فاعل و گاهی به معنای اسم مفعول می‌آید طوریکه اینجا سیرت به همین معنای آمده است یعنی سیرت از همین مصادر اخذ شده است.

٦- موطا: در لغت آسان شده و به آن اقتدا کرده شده را گویند و در اینجا مقصد از موطا آن کتاب تألیف شده‌یی امام مالک (رح) است که موضوعات حدیث و فقه را احتوا نموده است.

روش تدریس: توضیحی، مباحثوی، کار گروپی و سوال و جواب.

مواد ممد درسی: کتاب درسی، کتابهای سیرت و تاریخ، تباشیر و تخته.

جریان درس

وقت	فعالیتهای معلم	فعالیتهای شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم درس را به طریقۀ ساده وعلاقمندی ارایه می‌نماید، تا شاگردان مطابق فهم و سویه‌یی ایشان به اهداف دانشی، مهارتی و ذهنیتی درس دست یابند. - معلم محترم حین ورود به صنف پس از سلام با شاگردان احوال پرسی می کند، صنف را تنظیم و حاضری شاگردان را می گیرد و	- شاگردان با احترام جواب سلام را می‌دهند، با شنیدن نام های خود حین حاضری گرفتن، جواب میدهند در تنظیم صنف با معلم همکاری تمام می‌نمایند.

	علت غیابت شاگردان غیر حاضر را می‌پرسد. معلم محترم به ارتباط درس گذشته سوالهای کوتاه مطرح می کند، مثلاً: از یک شاگرد می‌پرسد: سیرت و تاریخ را جدا جدا تعریف و فرق آنها را بگویید. با شنیدن جواب صحیح عنوان درس امروزی را روی تخته نوشته و درس جدید را آغاز می کند	- شاگردان به پرسشها پاسخ می گویند.
۲۵ دقیقه	- **تقدیم درس** معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند وخودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند تن از شاگردان میخواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند. ۱- معنای لغوی و اصطلاحی تاریخ. ۲- اینکه سیرت اساس جریان تاریخی است. ۳- روشن ساختن طریقه روایت سند سیرت و تاریخ. ۴- بیان مصادر سیرت النبیﷺ. ۵- اینکه علم سیرت در کدام زمانه به‌وجود آمد و کتابهای مشهور سیرت کدامها اند؟ - معلم محترم متن درس را با کلمات عام فهم شرح می‌نماید. - معلم محترم به شاگردان فرصت می‌دهد تا با جرأت فکر و نظر شان را ابراز نمایند و به سوالهای شاگردان در ارتباط به درس گوش می‌دهد و در فضای مملو از محبت به شاگردان جواب درست می‌دهد. - فعالیت های درس را در محل آن با شاگردان در میان می گذارد. در اخیر خلاصۀ درس را با عبارات مختصر و مناسب به شاگردان پیشکش می کند.	- شاگردان حین متن خوانی به کتاب های خود متوجه می‌باشند و در وقت تشریح درس توسط معلم گوش فرا می‌دهند. - شاگردان با رعایت نوبت سوالهای شانرا مطرح می کنند. - شاگردان در فعالیت های محوری درس شرکت می کنند.
۵ دقیقه	**خلاصۀ درس** نگارش و تدوین حوادث اخری تا اکنون ادامه نوشتن همان سیرت است، از آنجاییکه نوشتن سیرت را مسلمانان یک ضرورت دینی می‌شمردند و اهتمام می‌نمودند تا سیرت نویسی از هر نوع دروغ و گزافه گویی مبرا باشد، که سپس عموم تاریخ نویسان از آنان پیروی	شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند

	نمودند،مصادر و منابعی که می‌توان سیرت النبی را از آن گرفت عبارت اند از:قرآن کریم ، سنت نبوی، کتب شمایل محمدی، کتب دلایل ومعجزات نبوی، کتب خصایص ، کتب مغازی،وکتب تخصصی سیرت. تدوین سیرت به صورت ابتدایی درعهد صحابه ، تابعین و تبع تابعین آغاز گردید،در عصرهای بعدی نیز کتابهای بسیار نفیسی در ابعاد مختلف سیرت نبوی تألیف شده است.	
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- تاریخ را در لغت و اصطلاح تعریف کنید. ۲- نقش سیرت النبی را در تدوین تاریخ بیان دارید. ۳- چه وقت تدوین سیرت النبی به طور مستقل آغاز یافت؟ و دو کتابی را نام ببرید که به طور مستقل در سیرت نبوی تألیف شده باشد.	شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند
	کارخانه گی مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقالهٔ کوتاه به زبان خویش بنویسید.	شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .

درس سوم

عنوان: حالت جزیرهٔ العرب قبل از اسلام (الف)

وقت: یک ساعت درسی(۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

۱- معنای لغوی واصطلاحی دین را بشناسند.

۲- با ادیان جهان عرب قبل از اسلام معرفت حاصل نمایند.

۳- در مورد آغاز بت پرستی در جهان عرب معلومات به دست بیاورند.

۴- بت پرستی را بشناسند و از آن اجتناب ورزند .

معلومات اضافی

معلومات مختصر در بارهٔ بعضی از پیامبرن

۱- ابراهیم عليه السلام**:** نام پدرش آزر، نام یک همسرش ساره و نام همسر دیگرش که مادر اسماعیل عليه السلام بود هاجره است.

ابن کثیر می‌نویسد که: نام پدر ابراهیم عليه السلام تارح بود و آزر نام بت بود و تارح خدمت بت را می کرد، از جهت ملازمت و خدمت مخلصانهٔ او به بت، خودش را آزر می گفتند.

۲- نوح عليه السلام نام پدرش لمک بود، ۹۵۰ سال به قوم خود تبلیغ کرد و قبل از حضرت ابراهیم عليه السلام زنده گی میکرد .

روش تدریس: توضیحی ، مباحثوی و سوال و جواب

مواد ممد درسی: کتاب درسی، کتابهای سیرت و تاریخ، تخته و تباشیر.

وقت	فعالیتهای معلم	فعالیتهای شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از آماده ساختن لوازم و معلومات لازم به ارتباط درس وارد صنف می‌شود بعد از سلام دادن شاگردان را احوالپرسی می کند، صنف را تنظیم و حاضری می گیرد، با طرح یک سوال؛ مثلاً: چرا انسانها به دین ضرورت دارند؟ شاگردان را به فراگیری درس جدید انگیزه می‌دهد ، درس جدید را با درس گذشته رابطه میدهد و درس را آغاز می کند.	شاگردان با کمال احترام جواب سلام معلم خود را می‌دهند و با شنیدن نام های خود جواب حاضری را می‌دهند و در تنظیم صنف با معلم کمک همه جانبه می‌نمایند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند وخودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند تن از شاگردان میخواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد	شاگردان متوجه کتاب های درسی خود می‌باشند. و سوالهای خود را مطرح می‌نمایند.

	تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند. ۱- شناخت دین در لغت و اصطلاح. ۲- معلومات در باره ادیان موجود در جهان عرب و آغاز بت پرستی در جهان. ۳- آغاز بت پرستی در جهان عرب. ۴- تعامل عرب با بت ها.	
	- معلم محترم بعداز اینکه درس را بالای شاگردان می‌خواند اشتباهات شان را اصلاح می‌کند, مطالب یاد شده فوق را تشریح می‌نماید. - شاگردان را به ارتباط موضوع درس تشویق بیشتر می‌نماید و به آنها زمینهٔ جرأت سوال کردن را مساعد می‌سازد و به سوالهای شاگردان پاسخ مناسب ارایه می‌کند. - فعالیت داده شدهٔ درس را در جایش با شاگردان مطرح می‌کند در صورت لزوم به شاگردان فرصت می‌دهد تا در مورد باهم مباحثه نمایند. - معلم محترم در صنف با عملکرد و حرکات معقول و مطلوب درس را پیشکش می‌کند. در اخیر خلاصهٔ درس را به زبان ساده با شاگردان افاده می‌نماید.	شاگردان در فعالیت داخل صنف سهم فعال می‌گیرند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس:** عربها در ابتداء پیرو دین ابراهیم علیه السلام بودند، مگر با گذشت زمان به جزبعضی از شعایر دین ابراهیم علیه السلام در آنها چیزی دیده نمی شد تا آنکه شخصی به نام (عمروبن لحی) رئیس قبیلهٔ خزاعه عرض وجود نمود . وی روزی به شام سفر کرد، از آنجا بتی به نام هبل را با خود آورد و در داخل کعبه نهاد، مردم مکه را به بت پرستی فراخوانده و مردم دعوت او را پذیرفتند .آنها برای پرستش بتها مراسم خاص داشتند .	شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می‌کنند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱ - دین در لغت و اصطلاح چیست؟ تعریف کنید. ۲- چه وقت مردم در اطراف و اکناف کعبهٔ مشرفه به پرستش بتها آغاز کردند. ۳- مشر کین در بت پرستی شان به مراسمی پا ی بند بودند، بعضی از این مراسم را شرح کنید.	شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند.
	کار خانه گی مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقالهٔ کوتاه به زبان خویش بنویسید.	شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .

درس چهارم

عنوان: حالت جزیرهٔ العرب قبل از اسلام (ب)

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

۱- از وضع دینی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی عرب ها، خبر شوند.

۲- از حالت قبلی عربها پند گیرند واز اعمالی که آنها انجام میدادند اجتناب ورزند .

معلومات اضافی

۱- اشهر الحرم: رجب، ذوالقعده، ذوالحجه و محرم اند و گاهی اینها را به ماه های دیگر هم تبدیل می‌نمودند.

در دنیای عرب به‌غیر از دین ابراهیم(ع) که آن را هم به شرک و بت پرستی تبدیل کرده بودند دین های دیگر مانند: یهودیت، نصرانیت، مجوسیت و صابئیت هم وجود داشت.

۲- یهودیت: دین موسی(ع) بود و بعداً تحریف شد.

۳- نصرانیت: دین عیسی (ع) بود که این هم بعداً تحریف شد.

٤- مجوسیت: که به نام دین اکبر و ملت بزرگ نامیده می‌شد آنها دو چیز را به‌حیث اصل قبول کرده بودند، یکی نور (روشنی) که این اصل را ازلی فکر میکردند. و دیگری ظلمت (تاریکی) که این اصل را حادث قبول کرده و آتش را می‌پرستیدند.

۵- صابئیت: این دین قسمی بود که در آن ستاره پرستش می‌شد و در هر کار ستاره را مؤثر میدانستند.

روش تدریس: توضیحی ، مباحثوی و سوال و جواب

مواد ممد درسی: کتاب درسی، کتابهای سیرت و تاریخ، تخته و تباشیر.

وقت	فعالیتهای معلم	فعالیتهای شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم با داخل شدن در صنف سلام میدهد و با شاگردان احوال پرسی میکند، صنف را منظم ساخته و حاضری میگیرد و با طرح سوالهای انگیزه‌یی؛ مانند: عربها قبل از اسلام پیروان کدام دین بودند ؟ وکدام شخص بت پرستی را درآنها رواج کرد؟ با شنیدن جواب صحیح عنوان درس امروزی را بالای تخته نوشته و درس جدید را آغاز می کند.	شاگردان به بسیار احترام به معلم خود وعلیکم السلام میگویند، و به شنیدن نام خود حاضر گفته جواب میدهند، و در تنظیم صنف با معلم خود همکاری همه جانبه می کنند. شاگردان به پرسشها جواب میدهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند وخودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند تن از شاگردان میخواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند	شاگردان متوجه کتابهای خود شده و به دقت معلومات معلم خود را میشنوند.

	و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند. ۱- آگاهی از حالت دینی عربها. ۲- معلومات در بارهٔ حالت اجتماعی عربها. ۳- با خبر ساختن شاگردان از وضعیت سیاسی عربها. ۴- تشریح حالت اقتصادی آنها. معلم از شاگردان مراقبت میکند تا شاگردان با وی در درس شریک و به کارهای دیگر مصروف نشوند. معلم به خاطر معلومات بیشتر در مورد بعضی مطالب درس با شاگردان بحث و گفتگو میکند و بدون اینکه درس اخلال شود، نظریات شاگردان را به دقت میشنود و از شاگردانیکه معلومات شان نسبت به دیگران جالب و معقول باشد، قدردانی و تشویق بیشتر میکند. - معلم محترم فعالیت آموزشی را در جایش با شاگردان مطرح و عملی می کند. در پایان درس خلاصهٔ درس را به شاگردان پیشکش می‌نماید.	و شاگردان معلومات خود را در مورد ارایه می‌دارند. - شاگردان در فعالیت گروهی مشارکت می‌نمایند.
۵ دقیقه	**خلاصه** هنگامیکه اسلام ظهور کرد، عرب ها که ادعای پیروی دین ابراهیم علیه السلام را داشتند، از اوامر و نواهی شریعت ابراهیم علیه السلام بفاصله بعید بودند ، بت های زیادی را به الوهیت گرفتند، جای مکارم اخلاقی را که در دین ابراهیم(ع) بود، اخلاق وتقالید بد گرفت که صاحب عقل سلیم از آن نفرت می کرد. جامعهٔ عربی به طبقه های مختلف تقسیم شده بود، خرافات در بین آنها در عرصه های مختلف به اوج رسیده بود، حتی به منظور رسیدن به هدف خویش ذبح نمودن پسران خویش را نذر می گذاشتند ، حاکمان جزیرهٔالعرب در اثنای ظهور اسلام دوگونه بودند:حاکمان تاجدار این گونه حاکمان در واقع از استقلال تام برخوردار بودند ودیگرهم روسای قبایل و عشایربودند ، حکومت حجاز مورد تقدیر و احترام سایر عرب ها بود، آنها را رهبر و خدمت گذار مرکز دینی می‌دانستند ، بی ا منی به اوج رسیده بود، آنان به عداوت اصرار داشتند و قوم پرستی را نسبت به هر چیز	شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند

	دیگر مقدس می‌شمردند، در جنگ ها، معیار تحقق حق نبود و در صدد این بودند که چطور جانب مقابل را خساره مند سازند. مالداری در داخل جزیرهٔ العرب رواج داشت زنان عرب اکثرا به کارهای مانند بافنده‌گی و ریسنده‌گی مشغول بودند. فقر، گرسنه-گی و برهنه‌گی تمامی بخش های جامعه را احتوا و اذیت می‌کرد.	
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱-در زمان جاهلیت وضعیت اخلاقی و دینی عربها چگونه بود؟ ۲-در زمان قبل از اسلام حالت سیاسی و اقتصادی عربها چطور بود؟	شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند.
	کار خانه گی معلم محترم شاگردان را به ارتباط کار خانه گی رهنمایی لازم می‌نماید. جواب ارزیابی: پاسخ سوالهای ارزیابی شکل توضیحی دارد، معلم محترم پاسخ های شاگردان را با استفاده از کتاب درسی تشخیص می‌دهد.	شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .

درس پنجم

عنوان: نسب ذکیه پیامبر اسلامﷺ

وقت: یک ساعت درسی(۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

۱- با خاندان بنی هاشم که پیامبرﷺ به آن منسوب است آشنا شوند.

۲- جد (پدر کلان) پیامبرﷺ را بشناسند.

۳- داستان حفر چاه زمزم را بفهمند.

۴- خلاصه واقعۀ فیل را شنیده و با گفت و شنود عبدالمطلب با ابرهه آگاه شوند.

۵- پدر و مادر پیامبرﷺ را بشناسند.

معلومات اضافی

۱- نسب پیامبرﷺ: محمد، بن عبدالله، بن عبدالمطلب، بن عبدمناف، بن قصی، بن کلاب، بن مرۀ، بن کعب، بن لُـؤی، بن غالب, بن فهر، بن مالک، بن النضر، بن کنانۀ، بن خزیمۀ، بن مدرکۀ، بن الیاس، بن مضر، بن نزار، بن معد، بن عدنان تا اینجا کدام اختلاف وجود ندارد و ازین به بعد تاحضرت اسماعیلؑ در سلسله نسب نبی اکرمﷺ از نظر نام و تعداد اختلاف وجود دارد.

۲- در مورد ابرهه سوره‌یی را که الله تعالی نازل فرموده سورۀ فیل است. (**أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ**) ﴿۱﴾ الآية

روش تدریس: توضیحی، مباحثوی، کار گروپی، سوال و جواب.

مواد ممد درسی: کتاب درسی، کتابهای سیرت و تاریخ، تخته و تباشیر.

جریان درس:

وقت	فعالیتهای معلم	فعالیهای شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از ورود به صنف ادای سلام نموده، از حال و احوال شاگردان خود را با خبر می‌سازد، صنف را نظم و نسق می‌دهد و حاضری می گیرد. در بارۀ درس گذشته می‌پرسد؛ زعامت حکومت حجاز به کدام خانواده تعلق داشت؟ و نام زعیم آن چی بود؟ سپس با طرح سوال تفکر بر انگیز دیگردر مورد درس جدید می‌پرسد: کی می‌تواند نسب پیامبر اسلامﷺ را بیان نماید؟ با طرح همین سوال	شاگردان با احترام زیاد جواب سلام را می گویند و با شنیدن نام های خود به حاضری جواب می‌دهند و در تنظیم صنف با معلم خود همه جانبه همکاری می کنند. - شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند.

	درس جدید را بالای تخته نوشته وآغاز می‌نماید	
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند وخودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند تن از شاگردان میخواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند. ۱- معرفی خانوادۀ پیامبر اسلامﷺ (بنی هاشم). ۲- معرفی عبدالمطلب که جد پیامبرﷺ بود. ۳- داستان حفر چاه زمزم. ۴- بیان واقعۀ فیل. ۵- گفت و شنود عبدالمطلب با ابرهه. ۶- معرفت پدر و مادرحضرت پیامبرﷺ. - معلم محترم بعداز اینکه درس را بالای شاگردان می‌خواند اشتباهات شان را اصلاح می‌کند, مطالب یاد شدۀ فوق را تشریح می‌نماید. - شاگردان را به ارتباط موضوع درس تشویق بیشتر می‌نماید و به آنها زمینۀ جرأت سوال کردن را مساعد می‌سازد و به سوالهای شاگردان پاسخ مناسب ارایه می‌کند. - فعالیت داده شدۀ درس را در جایش با شاگردان مطرح می‌کند در صورت لزوم به شاگردان فرصت می‌دهد تا در مورد باهم مباحثه نمایند. - معلم محترم در صنف با عملکرد و حرکات های معقول و مطلوب درس را پیشکش می‌کند. در اخیر خلاصۀ درس را با زبان ساده به شاگردان افاده می‌نماید.	- شاگردان به تشریح نمودن درس آماده گی نشان می‌دهند و به نوبت اجراء می‌کنند. - شاگردان در گروپ ها مصروف فعالیت می‌شوند.
۵دقیقه	**خلاصه** نام پیامبر صلی الله علیه وسلم محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم قریشی است که سلسلۀ نسب وی به عدنان و بعداً به اسماعیل بن ابراهیم علیهما السلام می‌رسد ، پدر پیامبرﷺ در سن بیست و پنج سالگی وفات ودر مدینه دفن گردید .وفاتش قبل از تولد پیامبرﷺبود ، مادر ش آمنه بنت وهب است که سردار بنی	

	زهره بود، هاشم که عمرو نام داشت یگانه شخصی از سلالهٔ بنی عبد مناف بود که سقایه و خدمت زائران خانهٔ خدا را به عهده داشت، او شخص ثروتمند بود، و در میان مردم از شرافت و وقار زیادی برخودار بود عبدالمطلب نیز مانند هاشم به آب دادن به مردم و خدمتگذاری زایرین خانهٔ خدا به بزرگی قومش رسید ودر میان قومش به شرف، عزت و جایگاهی نایل گردید که هیچ یکی از نیاکانش به چنین مقامی دست نیافته بودند. در زمان عبدالمطلب دو رویداد مهم در مورد خانهٔ کعبه واقع شد: ۱- حفرچاه زمزم. ۲- واقعهٔ فیل. به عبدالمطلب در خواب محل چاه زمزم نشان داده شد، بعداز آن به حفر چاه پرداخت،واقعهٔ فیل پنجاه و پنج روز پیش از ولادت پیامبرصلی الله علیه وسلم اتفاق افتاد.	شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- خانوادهٔ نبوی به خانوادهٔ هاشمی معروف است، هاشم کی بود؟ ۲- دو اتفاق مهمی در امور خانهٔ خدا برای عبدالمطلب رخ داد، آنها چه بودند؟ شرح کنید. ۳- پدرپیامبر اکرم(ص) چه وقت وفات یافت؟	شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند.
	کار خانه گی برداشت تان را از مطالب درس در چند سطر بنویسید.	شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .

درس ششم

عنوان: میلاد پیامبر صلی الله علیه وسلم

وقت: یک ساعت درسی(۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

۱- تاریخ دقیق میلاد پیامبرﷺ را بدانند.

۲- با خاندان نبوت آشنا شوند.

۳- با زنده‌گی پیامبرﷺ در قبیلهٔ بنی سعد آگاهی حاصل نمایند.

۴- بر پیامبرﷺ از شفقت پدر کلان و کاکای مهربانش بدانند.

معلومات اضافی

بنی سعد: نام یک قبیلهٔ عربی است در جوار طایف که از لحاظ آب و هوا برای پرورش نوزادان نهایت مساعد بود، از همین قبیله زنی به‌نام حلیمه سعدیه افتخار دایه بودن آن‌حضرتﷺ را کمایی نمود.

مادر های رضاعی پیامبرﷺ

۱- ثویبه کنیز ابولهب: برادران و خواهران رضاعی پیامبرﷺ از ثویبه:

مسروح پسر ثویبه ، حضرت حمزهؓ که کاکای پیامبرﷺ نیز می‌باشد و دو سال از پیامبر بزرگ بود و ابو سلمه بن عبدالاسد.

۲- حلیمه سعدیه: دختر ابو ذویب عبدالله بن حارث از قبیلهٔ هوازن بود، همسرش حارث بن عبدالعزی نام داشت.

برادران و خواهران رضاعی پیامبرﷺ از حلیمه سعدیه:

عبدالله، أنیسه و شیما که اولاد های حلیمه بودند و ابوسفیان بن الحرث بن عبدالمطلب که پسر کاکای پیامبرﷺ نیز می‌باشد.

رضاع: در لغت شیر خوردن را گویند و در اصطلاح شریعت شیر خوردن طفل در وقت معین از پستان زن را رضاع گویند.

حکم رضاع: کسی که به حرمت و مصاهرت حرام می گردد به وسیله رضاع نیز حرام می‌شود.

دلیل آن: این حدیث شریف (**يَحْرُمُ مِنَ الرَّضَاعِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ**)[1].

روش تدریس: توضیحی، مباحثوی، کار گروپی، سوال و جواب.

مواد ممد درسی: کتاب درسی، نقشه، تخته و تباشیر، کتابهای سیرت و تاریخ.

---

۱ – السنن الکبری للبیهقي. ط المعارف بالهند – (۷ / ۱۵۸)

وقت	فعالیتهای معلم	فعالیهای شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** - معلم محترم با داخل شدنش به صنف بعد از سلام و احوال پرسی با شاگردان برای اینکه ماحول درس را به میان آورده باشد راجع به درس گذشته سوال مطرح نموده می‌گوید: سلسله نسب پیامبرﷺ به کی می‌رسد؟ واقعهٔ فیل چند روز قبل از ولادت پیامبرﷺ رخ داد؟ معلم محترم با دریافت جواب درست شاگردان را تشویق بیشتر نموده موضوع درس جدید را بر تخته نوشته شروع به درس می کند.	- شاگردان متقابلاً با جواب سلام معلم خود را احترام می کنند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** - معلم محترم کوشش می‌کند که شاگردان به اهداف درس نایل آیند. - معلم محترم جهت فهماندن بهتر شاگردان در مورد میلاد رسول علیه السلام معلومات ارایه میدارد واز آنها در مورد درس میپرسد. - معلم محترم بعد از گرفتن جواب درست متن درس را به نوبت بالای شاگردان می‌خواند غلطی شاگردان را اصلاح می کند. - معلم محترم راجع به درس سوالهای شاگردان را جواب میدهد و آنها را تشویق می کند که در درس سهیم باشند تا شاگردان کم ذهن و کم جرأت نیز روحیه بگیرد و به درس توجه نماید. - معلم محترم فعالیت درس را بالای شاگردان طور انفرادی و یا گروپی حل می‌نماید. و در اخیر خلاصهٔ درس را پیش می‌نماید.	- شاگردان در پاسخ گفتن بر یکدیگر سبقت می کنند. - شاگردان متن درس را بخش بخش می‌خوانند. - شاگردان با علاقمندی در گروپ ها کار می کنند.
۵ دقیقه	**خلاصه** پیامبرﷺ در سال عام الفیل به دنیا آمد پدر کلانش عبدالمطلب او را گرفت به خانهٔ کعبه برد و نامش را محمد گذاشت و باز موافق عادت عربها به حلیمه سعدیه به رضاعت داده شد و او حضرت محمدﷺ را با خود به قبیله بنی سعد که در جوار طایف سکونت داشتند بردند با پوره شدن میعاد رضاعت ایشانﷺ را واپس به مادرش تسلیم نمودند و هشت ساله بود که جدش وفات شد و تحت سرپرستی کاکایش قرار گرفت. پیامبر اکرم(ص)صبحگاه روز دوشنبه دوازدهم ربیع الاول موافق بیست و دوم اپریل ۵۷۱ (میلادی) در منزل ابوطالب پا به دنیا	شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند.

	گذاشت . هنگامی که تولد شد، مادرش او را به نزد جدش عبدالمطلب فرستاده عبدالمطلب او را با خود داخل کعبه برد و برایش نام(محمد) را برگزید- برحسب عادت اعراب عبدالمطلب نیز زنی را از قبیلۀ بنی سعد بن بکر بەنام حلیمه سعدیه برای کودکش محمد شیرده گرفت. حلیمه بعد از اتمام دورۀ رضاعت اورا به مادرش بر گردانید، شش سال عمر داشت که مادرش وفات نمود و هنگامیکه هشت سال از عمر گرامی اش سپری شد جدش عبدالمطلب در مکه وفات یافت قبل از وفاتش ابوطالب را غرض سرپرستی حضرت محمد مکلف ساخت. ابوطالب حق برادر زاده اش محمد را آنگونه که لازم بود، بجا آورد.	
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- .پیامبر(ص)چه وقت تولد گردید؟ ۲- حادثۀ وفات مادر حضرت محمد را توضیح دهید. ۳-بعد از وفات مادرش، جدش چگونه با او رفتار می‌کرد؟	شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند
	کارخانه گی معلم محترم راجع به کار خانه گی معلومات لازم و مناسب به شاگردان می‌دهد. جواب سوالهای درس جواب سوال اول: پیامبرﷺ در صبح روز دوشنبه دوازدهم ربیع الاول سال عام الفیل مصادف با سال ۵۷۱ میلادی بیست و یا بیست و دوم اپریل متولد گردید. جواب سوال دوهم: مادر پیامبرﷺ بی بی آمنه حین بازگشت اش به مکه در جای بەنام (ابواء) که بین مکه و مدینه قرار دارد وفات نموده و در همان جا دفن گردید. جواب سوال سوم: بعد از وفات مادرش جدش عبدالمطلب سرپرستی پیامبرﷺ را با شفقت و مهربانی و عطوفت خاص به عهده گرفت.	شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .

درس هفتم

عنوان: حضرت محمدﷺ در هنگام جوانی

وقت: یک ساعت درسی(۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

۱- با حوادثی آشنایی داشته باشند که در هنگام جوانی پیامبرﷺ رخ داده است.

۲- در روز های جوانی از اخلاق پیامبرﷺ و اظهارات بحیرا در باره حضرت پیامبر صلی الله علیه وسلم باخبر شوند.

۳- در جنگ فجار و معاهده حلف الفضول از شرکت پیامبرﷺ معلومات داشته باشند.

۴- عوامل ازدواج پیامبرﷺ با حضرت خدیجه رضی الله عنها را بدانند.

معلومات اضافی

عکاظ: نام جای است بین نخله و طایف.

حرب الفجار: سبب این جنگ شخصی از قبیله بنی کنانه بنام براض بود که سه تن از قبیلهٔ قیس عیلان را کشت، این جنگ مدت چهار روز دوام کرد و به ثالثی عتبه بن ربیعه خاتمه پیدا کرد و بین طرفین صلح برقرار شد.

حلف الفضول: علت به میان آمدن حلف الفضول این بود که یک تن از قبیله زبیدی متاعی را بقصد فروش به بازار آورد و آنرا عاص بن وایل از او گرفت. اما پول آنرا نمی داد مرد زبیدی پیش سران قریش از ظلم عاص یادآور شد ولی کسی هم به یاری او نشتافت همان بود که آن مرد در جوار بیت الله با آواز بلند مظلومیت خود را اعلان نمود. درین اثنا زبیر بن عبدالمطلب نزدش رفته با شنیدن مظلومیت اش بنی هاشم، بنی زهره، و بنو تمیم بن مره را جمع کرده قسم یاد نمودند که بعد از این با مظلوم دست خود را یکی کرده تا حقش را از ظالم بستانند، همان بود که حقش را از عاص بن وایل گرفت وبه آن مرد سپرد.

روش تدریس: توضیحی، مباحثوی، کار گروپی، سوال و جواب.

مواد ممد درسی: کتاب درسی، کتاب های سیرت، تخته و تباشیر.

جریان درس

وقت	فعالیتهای معلم	فعالیهای شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم حین ورود به صنف بعد از ادای سلام با شاگردان احوال پرسی کرده، حاضری می‌گیرد و سپس به ارتباط درس گذشته سوال طرح می‌کند. مثلاً: چه کسی گفته می‌تواند که پدر کلان و کاکای نبی کریمﷺ چی نام داشتند؟ و به ارتباط درس جدید جهت ایجاد انگیزه سوالاتی را می‌پرسد ، بعد از اخذ پاسخ درست، عنوان درس جدید را بالای تخته می‌نویسد و به تقدیم درس می‌پردازد.	شاگردان با ادب و احترام جواب سلام معلم را می‌دهند و با شنیدن نام های خود حین حاضری متوجه بوده و جواب می‌گویند و در تنظیم صنف با معلم همکاری لازم می‌نمایند. - شاگردان به پرسشها پاسخ می‌گویند،
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** - معلم محترم عنوان درس را بالای تخته مینویسد و شاگردان را در گروپ های مناسب تقسیم می‌کند و به نماینده گروپ ها هدایت	- شاگردان دقت می‌کنند و متوجه حرف های معلم خود می‌باشند.

	می‌دهد که درس را به نوبت بخواند و بقیه گوش کنند. - معلم محترم گروپها را نظارت می‌کند و در پایان درس از هر گروپ یک نفر نماینده، مقصد درس را طور خلص به همصنفان بیان می‌کند. - معلم محترم به منظور روشن شدن بهتر نکات مهم درس بر تشریحات هر شاگرد تبصره کوتاه می‌نماید. معلم محترم در مورد اندرز ها و عبرت های درس با شاگردان مباحثه می‌کند و فعالیت درس را در وقت و جای مناسب طور گروپی با آنها مطرح و عملی می‌نماید. در پایان درس با ارایه نکات مهم درس را خلاصه می‌کند.	- شاگردان با علاقمندی در فعالیت صنفی در گروپها فعالیت می‌کند.
۵ دقیقه	**خلاصه** پیامبرﷺ درجوانمردی، صبر،امانتداری وبقیه صفات نسبت به همهٔ مردم دارای اخلاق شایسته بود دوازده ساله بود که با کاکایش ابوطالب به سوی شام سفرنمود ، وقتیکه به بصره رسیدند یک نفر عالم یهودی بنام بحیرا برای آنها ضیافت نمود، او در مورد پیامبرﷺ به قافله داران معلومات خود را ابراز نمود و پیامبرﷺ را از سفرمنع کرد. بیست ساله بود که جنگ فجار به وقوع پیوست و عقد حلف الفضول به امضاء رسید. شبانی می‌کردند و سپس مشغول تجارت شد، و در سن بیست و پنج سالگی با حضرت بی بی خدیجه رضی الله عنها ازدواج نمود.	شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می‌کنند
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- اخلاق پیامبرﷺ در دوران جوانی وقبل از بعثت چگونه بود؟ ۲- آیا پیامبرﷺ در دوران جوانی کار و پیشهٔ معینی داشت؟ تشریح کنید. ۳- پندها و اندرزهایی را که می‌توان از حلف فضول برگرفت، توضیح دهید. ۴- بحیرای راهب چگونه پیامبرﷺ را شناخت؟	شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند
	وظیفه خانه گی مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقالهٔ کوتاه به تعبیر وزبان خویش بنویسید.	شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .

درس هشتم

عنوان: تعمیر کعبه شریفه

وقت: یک ساعت درسی(۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

۱- تاریخ بناء کعبه شریفه را بدانند.
۲- از فیصله قریش در بارهٔ گذاشتن سنگ (حجرالاسود) آگاهی یابند.
۳- در مورد اوصاف و اخلاق قبل از بعثت رسول الله ﷺ معلومات حاصل نمایند.
۴- در مورد اعمار کعبه شریفه در زمانه های مختلف معلومات به دست آورند.

معلومات اضافی

معمار: نام معمار رومی (باقوم) بود.

ولید بن المغیره: باجه حضرت پیامبر ﷺ و حضرت عباس (رض) و کاکای أم المؤمنین أم سلمه و پدر سیف الله حضرت خالد (رض) بود. بعداً در اثر اصابت یک تیر وقطع شدن رگ ساق پایش در دشمنی با پیامبر ﷺ هلاک شد.

روش تدریس: توضیحی ، مباحثوی و سوال و جواب

مواد ممد درسی: کتاب درسی، کتاب های ممد درسی، نقشه های سابقه و جدید کعبه شریفه

وقت	فعالیتهای معلم	فعالیهای شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم با معلومات اضافی وارد صنف می‌شود، در قدم اول به شاگردان سلام تقدیم می کند و حال و احوال آنها را می‌پرسد، در نظم و نظافت صنف توجه می‌نماید و حاضری شاگردان را می گیرد. - معلم محترم بعد از آنکه تصویر سابقه و جدید کعبهٔ شریف را در جاهای مناسب صنف نصب کرد، توجه شاگردان را به آن جلب می‌دارد. ضمن یک مقدمه درس گذشته را با درس امروزی ارتباط می‌دهد و به درس آغاز می‌نماید.	- شاگردان با کمال ادب و احترام جواب سلام معلم خود را می‌دهند در نظم و تنظیف صنف مشارکت لازم می‌نمایند و با توجه به معلم جواب حاضری را می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند و خودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند شاگرد میخواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند. ۱- معلومات کافی در باره بناء کعبه شریفه به شاگردان. ۲- معلومات در مورد گذاشتن سنگ حجرالاسود در جایش و تجویز حکمیت نبی کریم ﷺ بر اساس علم و حکمت.	شاگردان متوجه کتابهای خود شده و به دقت معلومات معلم خود را میشنوند. و شاگردان معلومات خود را در مورد ارایه می‌دارند. - شاگردان در فعالیت گروهی مشارکت می‌نمایند.

زمان	فعالیت معلم	فعالیت شاگردان
	۳- آگاهی در بارهٔ صفات و اخلاق رسول الله ﷺ قبل از بعثت و بعد از بعثت. ۴- بیان حکایت بناء مکرر کعبه شریفه از زمان آدم علیه السلام تا این دم.	
	معلم محترم در مورد هر مطلب فوق به بحث و گفتگو می‌پردازد. - معلم محترم متوجه حرکات شاگردان می‌باشد و با مشاهده کدام عمل نا مناسب به آنها توصیه می کند. - معلم محترم به شاگردان موقع می‌دهد تا در ارتباط با درس اگر سوالی داشته باشند، بپرسند. احیاناً اگربه جواب کدام سوال مطمین نباشد، روز بعد جواب درست را بیان می کند. - فعالیت تعیین شده را در جایش با شاگردان مطرح و عملی می کند. - در اخیر خلاصه درس را افاده می‌دارد:	
۵ دقیقه	**خلاصه** رسول الله ﷺ (۳۵) سال عمر داشت که در اثر سرازیر شدن سیلاب به دیوار های کعبه شریف که بدون سقف بود آسیب زیاد رسید که ناگزیر قریش به دوباره آبادی کعبه شریفه مجبور شدند. زمانیکه موقع گذاشتن سنگ حجر الاسود فرا رسید، قریش به سر نهادن سنگ حجر الاسود در جایش اختلاف کردند، سر انجام افتخار گذاشتن حجر الاسود در محل معینه اش نصیب پیامبر ﷺ گردید. در باره تعمیر بیت الله شریف روایات مختلف آمده، مگر آنچه قطعی به ثبوت رسیده آنست که حضرات ابراهیم و اسماعیل علیهما السلام دیوار های کعبه را بلند کردند و بعد از آن چهار مرتبه بازسازی و یکبار ترمیم اساسی شده است.	شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- سبب نزاعی که به خاطر نهادن حجرالاسود درمیان قبایل قریش به میان آمد،چه بود؟ ۲-قضیهٔ حکمیت پیامبر ﷺ چگونه به میان آمد؟ مختصراً شرح کنید. ۳-همهٔ صفات ستوده دروجودپیامبر ﷺ قبل از بعثت جمع شده بود، برخی از این صفات ستوده را ذکر کنید. ۴-پیامبر ﷺ قبل از بعثت، با بتهای موجود در مکه چه نوع برخورد می‌نمود؟	شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند.
	کار خانه گی مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقالهٔ کوتاه به تعبیر وزبان خویش نوشته وعنوان مناسبی برایش انتخاب نما یید.	شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند.

درس نهم

عنوان: در سایهٔ نبوت و رسالت

وقت: یک ساعت درسی(۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

۱- در بارهٔ عبادت پیامبرﷺ در غار حرا و آوردن وحی توسط جبرائیل‌ؑ اطلاع یابند.

۲- در دوره مکی با دعوت مخفی و علنی آنحضرتﷺ و فراتر از مکه از گسترش دعوت آگاه شوند.

۳- محل و وقت نزول اولین آیات را بشناسند .

معلومات اضافی

عبادت پیامبرﷺ در غار حرا: عبادت پیامبرﷺ در غار حرا فقط و فقط تفکر در بارهٔ خالق کاینات بود.

برخی علماء می گویند: نبی کریمﷺ مطابق شریعت ابراهیمیؑ عبادت می کردند. غار حرا نسبت به غار ثور کوچک و به مکهٔ مکرمه نزدیکتر است.

در زمان جاهلیت این کوه بنام کوه حرا و در اسلام بنام جبل نور نامیده شد.

روش تدریس: تشریحی، مباحثوی، سوال و جواب.

مواد ممد درسی: کتاب درسی کتابهای سیرت، نقشه, تخته و تباشیر.

وقت	فعالیتهای معلم	فعالیتهای شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم وقتیکه داخل صنف می‌شود، سلام می‌دهد از حال و احوال شاگردان می‌پرسد، نظم صنف را درست و حاضری شاگردان را کنترول می‌نماید. معلم محترم بعداز دیدن کارخانه گی و اصلاحات لازم درس گذشته را با طرح سوالهایی مثل: در وقت تعمیر بیت الله شریف، حجر الاسود را کی در جایش گذاشت؟ و یا کعبه شریفه چند بار آباد شده است، شاگردان را ارزیابی می کند، بعداز گرفتن جواب صحیح توسط شاگردان, عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته و درس را آغاز می کند.	- شاگردان با احترام جواب سلام معلم صاحب را می‌دهند، با شنیدن نام های خود حین اخذ حاضری جواب می گویند و در نظم و نظافت صنف مشارکت و همکاری می‌نمایند و کارهای خانه گی خود را بالای میز می گذارند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند وخودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند شاگرد میخواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند. ۱- دعوت مخفی، دعوت آشکار و دعوت بیرون از مکه. ۲- اینکه پیامبرﷺ در مرحلهٔ اخیر در غار حرا بود تا بلآخره برایش	- شاگردان برای پاسخ گفتن آماده گی نشان می‌دهند. - شاگردان عنوان درس جدید را در کتابچه های شان یادداشت می کنند. - شاگردان متوجه توضیحات معلم

	وحی نازل شد. معلم محترم در هر مرحله درس، شاگردان را سهیم می‌سازد. به ارتباط درس طرز فکر و نظر شاگردان را می‌شنود و به پرسش های شان با جبین گشاده جواب درست ارایه می‌دارد. – معلم محترم فعالیت درس را در محل و موقع اش مطرح و توسط شاگردان عملی می کند و در اخیر نکات مهم درس را طور خلاصه تقدیم شاگردان می‌نماید.	می‌باشند. – شاگردان نکات مهم را در کتابچه های شان می‌نویسند.
۵ دقیقه	**خلاصه** بعد از آنکه خداوند متعال برای پیامبرش شرف نبوت و رسالت را عطاء کرد، زنده‌گی اش به دو بخش تقسیم می‌گردد، این دو بخش عبارت است از : وران مکی و دوران مدنی . دوران مکی را (که تقریبا سیزده سال است) می‌توان به سه مرحله تقسیم کرد: ۱- مرحلهٔ دعوت سری،که سه سال را در برگرفت. ۲- مرحلهٔ اعلان دعوت برای مردم مکه،که از آغاز سال چهارم بعثت شروع شده وتا سال دهم بعثت دوام نمود. ۳- مرحلهٔ گسترش دعوت در بیرون مرزهای مکهٔ مکرمه، که از اواخر سال دهم بعثت آغاز و هنگام هجرت به مدینه را احتوا کرد .همچنان این مرحله دوران مدنی را دربرگرفته و تا آخر حیات پیامبر ادامه یافت. پیامبرﷺ در ماه رمضان بخاطر عبادت به غار حرا که در جبل نورواقع است میرفت، روزی پیامبرﷺ به عبادت مشغول بود که جبریل علیه السلام ازجانب خداوند بالایش وحی را نازل نمود که عبارت از پنج آیهٔ نخست سوره (علق) بود.	– شاگردان به دقت گوش فرا می‌دهند. شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- دوران مکی به سه مرحله تقسیم می‌شود، نام ببرید. ۲- چرا پیامبر اکرم (ص) قبل از بعثتش به غار حرا می‌رفت؟ ۳- بعداز آنکه پیامبر اکرم (ص) ورقه بن نوفل را از نزول وحی اطلاع داد، عکس العمل ورقه چگونه بود؟	شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند
	کار خانه گی مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقالهٔ کوتاه به تعبیر وزبان خویش نوشته عنوان مناسبی برایش انتخاب نمایید.	شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .

درس دهم

عنوان: ادامهٔ نزول وحی

وقت: یک ساعت درسی(۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

۱- به اقسام مختلف وحی معلومات حاصل نمایند.

۲- از آغاز وحی برای بار دوم آگاه شوند.

معلومات اضافی

الرؤیاالصالحة: عبارت ازخواب های راستین است که در آن خوشخبری باشد و یا در آن از جانب الله تعالی هشداری در مورد غفلت باشد. این قسم خواب ها از طرف خدای تعالی است.

احلام: خواب های ناپسند را گویند و این خوابها ناشی از وسوسه های شیطان است.

وحی: در لغت بمعنی اشاره، کتابت، رسالت، الهام، سخنان آهسته و به آن چیز اطلاق می‌گردد که برای دیگری گفته شود.

در اصطلاح وحی عبارت از دستور و راهنمایی الله تعالی برای انبیاءعلیهم السلام است.

در مورد مدت متوقف شدن وحی که دوبار اتفاق افتاد در بین علماء اختلاف است.

- گاهی فرشته به شکل یک انسان به نبی اکرمﷺ وحی می‌آورد. مانند حدیث جبرائیل که جبرائیل‌ علیه السلام به چهره یک شخص در مجلس رسول اکرمﷺ آمد و از ایمان، اسلام و احسان از آنحضرتﷺ پرسید.

صدای وحی مانند صدای زنگ بود و پیامبرﷺ می‌فرمود که این نوع وحی برایم طاقت فرسا می‌باشد.

حضرت ام المؤمنین عایشه صدیقه رضی الله عنها می‌فرماید: که در سرمای سرد که اینطور وحی به رسول اللهﷺ می‌آمد، جبین مبارک عرق آلود می‌شد.

فرشته گاهی به صورت اصلی خود و حی را می‌آورد، مانند آن وقتی که آیات سورهٔ (مدثر) نازل شدند.

وحی بدون واسطه ملک: مثلا: در قصهٔ معراج، الله تعالی بدون واسطه به آنحضرت صلی الله علیه وسلم وحی نمودند.

روش تدریس: توضیحی، مباحثوی، کار گروپی، سوال و جواب

مواد ممد درسی: کتاب درسی، کتابهای سیرت، تخته، تباشیر، نقشه و ...

جریان درس

وقت	فعالیتهای معلم	فعالیتهای شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه:** معلم محترم قبل از همه به ارتباط موضوع درس معلومات لازم را فرا می‌گیرد، حین داخل شدن به صنف بعد از ادای سلام احوال پرسی نموده صنف را منظم کرده، نظافت شاگردان را معاینه و حاضری را کنترول می‌نماید. معلم محترم جهت ایجاد فضای درسی در رابطه به ارزیابی درس گذشته سوالهای مطرح می‌کند مثلا: وحی چی وقت, توسط کی وبالای کی و بار اول در کجا نازل شده است؟ با دریافت جواب صحیح, عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته و به درس شروع می‌کند.	شاگردان با کمال احترام جواب سلام را می‌دهند و بدون غالمغال در تنظیم صنف و حاضری با معلم همکاری می‌کنند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند وخودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند شاگرد میخواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند. ۱- مراتب نزول وحی و اینکه آغاز وحی با دیدن خواب های نیک (رؤیای صالحه) بود. ۲- بعد از مدتی توقف و تاخیر در نزول، وحی دوباره آغاز شد. - معلم محترم ضمن تشریح درس در مورد هر مطلب با گروپ‌های شاگردان طور جداگانه مباحثه می‌کند و به ارتباط درس به سوالهای شاگردان پاسخ می‌دهد. فعالیت صنفی را در محل و موقع مناسب با شاگردان مطرح و عملی می‌نماید. در اخیر نکات مهم درس را جمع بندی نموده خلص آنرا تقدیم می‌کند.	شاگردان کتابچه های کارخانه گی خود را بالای میز گذاشته و متوجه سخنان معلم خود می‌شوند. شاگردان با علاقمندی متوجه صفحات و متن درس می‌باشند شاگردان نکات مهم را در کتابچه های شان یادداشت می‌کنند.
۵ دقیقه	**خلاصه** وحی به پیامبرﷺ به اشکال مختلف می‌آمد:گاهی در خواب برایش وحی می‌شد، گاهی فرشته به شکل یک انسان برایش می‌آمد و	

	گاهی فرشته مانند صدای زنگ نزدش می‌آمد. و احیانا هم فرشته به صورت اصلی اش ظاهر می‌شد و همچنان الله تعالی بدون واسطه بر آنحضرتﷺ وحی نازل می کرد. وحی دو مرتبه برای چند روز قطع شد ، تاخیروحی در مرتبۀ اول بالای رسول الله ﷺ سخت تمام شد که بالآخره بعد از انتهای اعتکاف درغار حرا دوباره آغاز شد و رسول الله ﷺ دعوت را آغاز نمود بعدها سلسله وحی در مدت بیست و سه سال جاری بود.	شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- دورهٔ مکی به سه مرحله تقسیم می‌شود، نام ببرید. ۲- چرا پیامبر اکرم (ص) قبل از بعثتش به غار حرا می‌رفت؟ ۳- بعداز آنکه پیامبر اکرم (ص) ورقه بن نوفل را از نزول وحی اطلاع داد، عکس العمل ورقه چگونه بود؟	شاگردان پاسخ می‌دهند
	کارخانه گی مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقالهٔ کوتاه به تعبیر وزبان خویش نوشته عنوان مناسبی برایش انتخاب نمایید.	شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .

درس یازدهم

عنوان: خدیجه رضی الله عنها

وقت: یک ساعت درسی(۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

۱- در باره خدیجه (رض) که همسر اول پیامبرﷺ بود معلومات حاصل نمایند.

۲- از مفهوم اصطلاح امهات المؤمنین آگاه شوند.

معلومات اضافی

هنگامی که به نبی کریمﷺ وحی نازل شد، حضرت خدیجه(رض) به رسول اللهﷺ ایمان آورد و برای آنحضرت اطمینان و تسلی می‌داد، و با آن‌حضرتﷺ به خانهٔ کاکایش ورقه بن نوفل رفت، ورقه بن نوفل به رسول اللهﷺ اطمینان داده گفت: بالای شما همان فرشته نازل شده که بالای موسی؈ نازل می‌شد و شما رسول خداوند متعال هستید.

خدیجه(رض) را پیامبرﷺ بسیار دوست داشت و در زنده‌گی بی بی خدیجه(رض) کدام ازدواج دیگر نکرد.

روش تدریس: توضیحی، مباحثوی، کارگروپی، سوال و جواب.

مواد ممد درسی: کتاب درسی، کتابهای سیرت، تخته و تباشیر.

وقت	فعالیتهای معلم	فعالیتهای شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم حین ورود به صنف بعد از ادای سلام و احوالپرسی صنف را تنظیم نموده، حاضری میگیرد و به ارتباط درس گذشته سوال می‌کند که اقسام وحی به چند قسم است؟ با گرفتن جواب درست به تشویق شاگردان می‌پردازد. معلم محترم به ارتباط درس جدید با طرح سوال انگیزه وی مثلاً: حضرت خدیجه(رض) کی بود مقام و موقف او را در اسلام بگویید؟ با ارایه جواب صحیح، عنوان درس را به تخته می‌نویسد.	شاگردان جواب سلام را می‌دهند و در تنظیم صنف همکاری می‌کنند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند وخودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند شاگرد میخواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد	- شاگردان طور مسابقوی برای پاسخ گفتن آماده می‌باشند.

وقت	فعالیت معلم	فعالیت شاگردان
	تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند. ۱- خدیجه(رض) اولین زوجۀ پیامبرﷺ بودند او زنی بود صاحب ثروت و تجارت پیشه و نظر به اخلاق، اخلاص و امانت داری رسول اللهﷺ با ایشان خواهش عقد ازدواج را کردند. ۲- وقتیکه رسول اللهﷺ از طرف الله تعالی به پیامبری مبعوث شدند، حضرت خدیجه(رض) با مال و ثروت خود از پیامبرﷺ پشتیبانی کردند و با دادن مشوره های نیک با آنحضرتﷺ در غم و شادی همیاری می‌نمود. ۳- از اینکه تمام اولاد های پیامبرﷺ به جز از ابراهیم از بی بی خدیجه(رض) تولد شده بودند؛ اولاد ذکور پیامبرﷺ در سن طفولیت وفات یافتند، کفار از همین جهت نبی اکرمﷺ را ابتر می‌گفتند و در رد قول شان (انااعطینک الکوثر) نازل شد. ۴- با وفات خدیجه(رض) برای پیامبرﷺ غم و اندوه بزرگ پیش شد و پیامبرﷺ با اساس وفات خدیجه(رض) و کاکایش ابو طالب آن سال را به سال حزن (غم) مسمی کردند. ۵- بخاطر اینکه ازواج مطهرات پیامبرﷺ در گسترش دعوت اسلامی سهمی فعال داشتند به لقب اعزازی امهات المؤمنین (مادران مسلمانان) ملقب گردیدند.	- شاگردان به پرسشها پاسخ می‌گویند و عنوان درس را می‌نویسند. - شاگردان با علاقمندی آنرا یاد می‌گیرند.
	- معلم محترم اشتباهات شاگردان را اصلاح می‌نماید، شاگردانی را که درس را بهتر می‌خوانند نوازش می‌دهد و به تشویق دیگران می‌افزاید. - سوالهای شاگردان را، پاسخ می‌دهد و فعالیت صنفی را در محل و موقع مناسب با شاگردان مطرح و عملی می‌نماید. در اخیر نکات مهم درس را جمعبندی نموده خلص آنرا تقدیم می‌کند.	شاگردان با شور و شعف در فعالیت گروپی شرکت می‌کنند.
۵ دقیقه	**خلاصه** خدیجه(رض) دختر خویلد و از زنان مشهور وقت خود بودند، زمانیکه پیامبرﷺ با مشکلی مواجه می‌گردید با آنحضرتﷺ کمک و همکاری می‌نمود تمام مال و دارایی اش را وقف خدمت به رسول اللهﷺ کرده بودند. تمام اولاد آنحضرتﷺ از بی بی خدیجه(رض) بودند، تنها	

	ابراهیم پسر پیامبرﷺ از (ماریه قبطیه) بود که در مدینه منوره در خورد سالی وفات شد، بی بی خدیجه(رض)سه سال قبل از هجرت وفات نمود که از این سبب پیامبرﷺ بسیار غمگین شدند و این سال را سال غم نامید. ازواج پیامبرﷺ در امر دعوت سهم و همکاری همه جانبه داشتند. الله تعالی به آنها لقب اعزازی (امهات المؤمنین) را اعطا فرمود.	شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- خدیجه کیست؟ ۲- اسبابی راکه باعث رغبت ازدواج خدیجه با پیامبر اکرم (ص) گردید، بیان دارید. ۳- خدیجه با پیامبر اکرم (ص) همدردی نموده و او را تسلی می‌داد، این موضوع را شرح کنید. ٤- مراد از امهات المؤمنین چیست؟ و این ویژگیی که خداوند برای آنها عطا کرده است، چه مفهومی را افاده می کند؟	شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند
	وظیفه خانه گی مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقالهٔ کوتاه به تعبیر وزبان خویش نوشته عنوان مناسبی برایش انتخاب نمایید.	شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .

درس دوازدهم

عنوان: دعوت مخفی (پنهانی)

وقت: یک ساعت درسی(۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

۱- به نقطه آغاز دعوت مخفی و علت آن آشنا شوند.

۲- در مورد مدت و تأثیرات دعوت مخفی آگاهی حاصل نمایند.

معلومات اضافی

تأخیر وحی چندروزی را در بر گرفت، پیامبر (ص) در انتظار فرود آمدن وحی به سر می‌برد، که خداوند متعال دوباره اورا به وحی مکرم ساخت.

پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: (مدت یک ماه در حرا معتکف شدم، وقتی اعتکافم را سپری کردم، از غار کوه فرود آمدم، به عمق وادی رسیدم ، صدایی شنیدم، به سمت راست، چپ، جلو و عقبم نگاه کردم، چیزی ندیدم، به سمت بالا نگاه کردم، همان فرشته یی را دیدم که در غارحراء نزد من آمده بود، برکرسی یی که در میان آسمان و زمین قرار داشت، نشسته بود، سخت هراسان شدم، و از وحشت دیدن او به زمین افتادم.

نزد خدیجه آمدم وگفتم: مرا بپیچانید، مرا بپیچانید. فرمود: مرا پیچاندند، سپس این آیات نازل گردید: (**يا أَيهَا الْمُدَّثِّرُ، قُمْ فَأَنْذِرْ ، وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ، وَثِيابَكَ فَطَهِّرْ، وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ**) **[المدثر: ۱-۵]** .

ترجمه: ای مردجامه برخود پیچیده، برخیز و (به مردم) هشدار ده ، وپروردگار خود را بزرگ دار، و لباس خویشتن را پاک کن، و ازپلیدی دوری گزین.

بعد از نزول این آیات پیامبر اکرم (ص) دعوت سری را به سوی دین خدا آغاز نمود.

چون پیامبر اکرم (ص) درمیان قوم خشنی به سر می‌برد که جز بت پرستی آیین دیگری نداشتند. حجت شان درتوجیه بت پرستی آن بود که پدرانشان بتها را پرستش می‌کردند. در حل مشکلات و منازعات شان راهی جز توسل به شمشیر نمی‌شناختند.

در چنین شرایطی، تقاضای حکمت چنان بود که دعوت درآغاز کار باید سری به پیش برود، تا مردم مکه یکباره و ناگهانی به امری تحریک کننده رو به رو نشوند. بنابراین، پیامبر (ص) مردم را سری و پنهانی به اسلام دعوت می‌کرد.

در طلیعۀ این دسته، ام المومنین خدیجه بنت خویلد، ابو بکر صدیق، علی بن ابی طالب، زید بن حارثه بودند که در نخستین روز دعوت به قبول اسلام مشرف شدند.

سپس ابوبکر در کار زار دعوت فعال شد، و دعوت را درمیان قومش آغاز کرد، هرکسی راکه نزدیکتر بود و به او اعتماد داشت ، به اسلام دعوت کرد، و اشخاصی از قبیل: عثمان بن عفان، زبیربن عوام، عبدالرحمن بن عوف، سعد بن ابی وقاص و طلحه بن عبیدالله با دعوت ابوبکرصدیق به اسلام گرویدند.

بعد از آن،ابوعبیده عامربن جراح (امین امت) ،ابوسلمه بن عبدالاسد، همسرش ام سلمه،ارقم بن ابی ارقم،عثمان بن مظعون، عبدالله بن جحش ، عبدالله بن مسعود، ،بلال بن رباح حبشی،صهیب بن سنان رومی،عماربن یاسر، پدرش یاسر، مادرش سمیه ،عامر بن فهیره و مسعود بن ربیعه به اسلام مشرف شدند .

روش تدریس: توضیحی، مباحثوی، کارگروپی، سوال و جواب.

مواد ممد درسی: کتاب درسی، کتابهای سیرت، نقشه، تخته و تباشیر.

جریان درس:

وقت	فعالیتهای معلم	فعالیتهای شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم حین ورود به صنف سلام می‌دهد، با شاگردان احوال پرسی نموده حاضری شاگردان را می گیرد با طرح سوالها در مورد درس گذشته نظم و فضای آموزشی صنف را درست می‌نماید مثلا می گوید: با کسب جواب درست معلم محترم به ارتباط درس جدید با طرح سوال انگیزه وی مثلا پیامبر صلی الله علیه وسلم دعوت را چه طور آغاز کردند عنوان درس را بر تخته نوشته شروع به درس می‌نماید.	- شاگردان با احترام زیاد جواب سلام معلم خود را گفته به حاضری گوش می‌دهند و در نظم صنف و فضای عاطفی آموزشی با معلم همکاری تمام می‌نمایند. - جواب های متفاوت ارایه می کنند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند وخودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند شاگرد میخواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند. ۱- به شاگردان این مطلب را بیاموزاند که در نخست پیامبر اکرمﷺ چرا مردم را به صورت مخفیانه به دین اسلام دعوت می‌نمودند. ۲- از نقطهٔ آغاز دعوت به شاگردان اطلاع می‌دهد. ۳- در بارهٔ دعوت سری (مخفیانه) مدت و انجام آن به شاگردان معلومات می‌دهد. - معلم محترم در تقدیم درس شاگردان را با خود شریک می‌سازد و به شاگردان فرصت ابراز فکر و نظر شانرا می‌دهد و با آنها در تشریح درس مباحثه می کند، انتقاد سالم آنها را می‌پذیرد و با روحیه تشویق آمیز، به سوالات شاگردان جواب های مثبت می گوید و در کار	درس را خاموشانه می‌خوانند. - شاگردان جوابهای متفاوت ارایه می‌دارند. - شاگردان به دقت متوجه معلم بوده و گوش فرا می‌دهند. - شاگردان پاسخ درست را جستجو نموده و ارایه می‌دارند. - شاگردان با حفظ نظم صنف در خواندن متن درس علاقمندی نشان می‌دهند سخنان معلم را دقیق گوش می کنند.

	گروپی آنها را رهنمایی صمیمانه می کند. در اخیر نکات کلیدی و مهم درس را جمع بندی می کند و بطور خلاصه به شاگردان ارایه می‌نماید.	
۵ دقیقه	**خلاصه** وقتیکه رسول اللهﷺ را الله تعالی به انذار (ترسانیدن) امر فرمودند، پیامبرﷺ بنا به اسلوب حکیمانه نبوت و رسالت خویش که الله سبحانه و تعالی در نصیب شان نموده بود بخاطر اینکه به چالش عمومی قوم جاهل مواجه نگردد، مردم را به صورت مخفی به اسلام دعوت می کردند و در وهله اول دعوت را از آن اشخاص شروع کردند که دارای اخلاق نیکو و صفات خوب بودند، کسیکه درین وقت به دعوت رسول اکرمﷺ لبیک گفته اند. الله تعالی آنان را به (والسابقون الاولون) ستوده و مقام عالی به آنان اعطا فرمود پیشتازان این گروپ بالترتیب حضرت بی بی خدیجه الکبری رضی الله تعالی عنها، حضرت ابوبکر صدیقؓ، حضرت علی بن ابی طالب کرم الله وجهه، حضرت زید بن حارثهؓ بودند. که سپس هر کدام این ذوات عالیقدر، دعوت اسلامی را وجیبه و مسؤولیت خود دانسته و درین راه تلاش نستوه می‌نمودند. مدت سه سال دعوت به همین منوال ادامه داشت تا آنکه رسول اکرمﷺ از طرف پروردگار عالم به دعوت مردم بصورت آشکارا مأمور گردیدند.	شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- پیغمبر اکرم (ص) دعوت سری را چگونه آغاز کرد، و چه مدت ادامه یافت؟ ۲- پنج تن از نخستین پیشتازان اسلام را نام بگیرید.	شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند.
	کار خانه گی مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقالهٔ کوتاه به تعبیر وزبان خویش نوشته عنوان مناسبی برایش انتخاب نمایید.	شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .

درس سیزدهم

عنوان: دار ارقم (مرکز رهبری)

وقت: یک ساعت درسی(۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

۱- در بارهٔ مرکز مرحله اولی دعوت اسلامی معلومات حاصل نمایند.

۲- در بارهٔ ارقم بن ابی الارقم معلومات حاصل نمایند.

معلومات اضافی

ارقم بن ابی الأرقم از قبیله بنی مخزوم و از جمله مسلمانان نخستین بود، هفده ساله بود که ایمان آورد و خانهٔ خود را برای دعوت وقف نمود.

دار ارقم از سال سوم بعثت تا سال ششم بعثت مرکز دعوت اسلامی بود و برای اصحاب رسول اکرمﷺ حیثیت پناه گاه را داشت.

ارقم بن ابی الأقم در تمام غزوات دوشادوش پیامبرﷺ بحیث یک مجاهد سر به‌کف رزمیده است.

پیامبر اسلامﷺ به او وظیفهٔ جمع آوری زکات را سپرده بود که تا آخرین لحظهٔ زنده‌گی اش این وظیفه را به کمال امانتداری انجام داد. در سنه ۵۳ یا ۵۵ هجری به عمر ۸۳ یا ۸۵ سالگی دارفانی را وداع و در مقبرهٔ بقیع به خاک سپرده شدند.

روش تدریس: توضیحی، مباحثوی، کار گروپی، سوال و جواب

مواد ممد درسی: کتاب درسی، کتابهای سیرت، تخته و تباشیر.

وقت	فعالیتهای معلم	فعالیتهای شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه:** - معلم محترم بعد از داخل شدن به صنف و ادای سلام و احوالپرسی با گرفتن حاضری، دیدن نظافت و تنظیم صنف، درس گذشته را ضمن طرح سوالهای مثلاً: چرا رسول اللهﷺ مردم را طور مخفیانه به دین دعوت می‌کرد و این دعوت را از کی شروع کردند و چند سال دوام کرد؟ ارزیابی و تشخیص می‌کند. معلم محترم به ارتباط درس جدید با طرح سوال انگیزه وی مثلا: ارقم بن ابی الارقم کی بود و در زمان حیات پیامبرﷺ چه وظیفه را انجام میداد؟ با شنیدن جواب درست، عنوان درس جدید را به تخته می‌نویسد و به	- شاگردان با احترام و ادب جواب سلام را می‌دهند. ودر تنظیم صنف همکاری می‌کنند و به پرسش های معلم خود، پاسخ می‌دهند.

زمان	فعالیت معلم	فعالیت شاگردان
	تدریس می‌آغازد.	
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند وخودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند تن شاگردان میخواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند. ۱- اطلاعات در بارهٔ مرحله اول دعوت اسلامی و مرکز آن. ۲- ارایه معلومات به شاگردان در بارهٔ عوامل انتخاب این مرکز برای دعوت اسلامی. - معلم محترم مفهوم درس را به شاگردان توضیح می‌نماید. - معلم محترم به شاگردان طوری روحیه می‌دهد که در صورت روبرو شدن با مشکل درسی با جسارت آن را با معلم مطرح کنند. - معلم محترم فعالیت آموزشی را در موقعش مطرح و با ایجاد روحیه عاطفی همه شاگردان را سهیم می‌نماید. در اخیر خلاصه درس را به زبان اسان و ساده به شاگردان بیان می‌کند.	- شاگردان در مجموع به دقت به متن درس چشم دوخته و خاموشانه می‌خوانند. - شاگردان دقیق به هدایات معلم گوش می‌دهند و مشکل درسی شانرا به معلم مطرح می‌کنند. - طور گروپی کار می‌کنند و نتیجه کار شان را توسط نماینده گروپ ابلاغ می‌کنند.
۵ دقیقه	**خلاصه** حضرت رسول اکرمﷺ دار ارقم را مرکز دعوت گردانید زیرا بالای ارقم هیچکس گمان نمی کرد که او مسلمان شده و از نقطه نظر ارتباطات قبیلوی، ارقمؓ از قبیلهٔ دیگر بود که آن قبیله مخالف قبیلهٔ پیامبر ﷺ بود. دار ارقم از سال سوم بعثت تا سال ششم بعثت مرکز دعوت اسلامی بود و برای اصحاب رسول اکرمﷺ حیثیت پناه گاه را داشت.	شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می‌کنند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱-ارقم بن ابی ارقم چه کسی بود؟ ۲- در دار الارقم چه تدریس می‌شد ؟ ۳- چرا دار الارقم به حیث مقر اجتماعات تعیین گردیده بود؟	شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند.
	کارخانه گی مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقالهٔ کوتاه به تعبیر وزبان خویش نوشته عنوان مناسبی برایش انتخاب نمایید.	شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .

بخش فقه

درس اول

عنوان: **طهارت (پاکیزه‌گی)**

صفحه: ۲۰

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: با معنی و انواع طهارت آشنا شده و طریقهٔ پاکیزه‌گی و آداب رفتن به بیت الخلا را بیاموزند.

ب: اهمیت نظافت را دانسته و خود را ملزم به رعایت آن بدانند.

ج: مهارت عملی ساختن احکام فوق را در زنده‌گی روز مرهٔ شان پیدا کنند.

معلومات اضافی

اهمیت پاکیزه‌گی در اسلام

۱- پاکی کلید نماز است، می‌توانید به آیهٔ ششم سورهٔ مائده مراجعه کنید، و پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم هم فرموده اند: «**مِفتَاحُ الصّلَاةِ الطَّهَورُ**» (پاکیزه‌گی کلید نماز است)

۲- پاکیزه‌گی نصف ایمان است، چنانکه رسول الله فرموده است: «**اَلطُّهُورُ شَطرُ الاِيمَانِ**» و این طهور عام است و شامل طهارت مادی و معنوی می‌شود.

۳- پاکیزه‌گی سبب دست یافتن به محبت و رضای الله جل جلاله می‌شود: «**اِنَّ اللهَ يحِبُّ التَّوَابِينَ وَ يحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ**» (**بقره: ۲۲۲**)

۴- طهارت سبب سفید و نورانی شدن چهره ها در روز قیامت می‌شود. در حدیث شریف آمده است: «**اِنَّ اُمَّتِي يدعَونَ يومَ القِيمَةِ غُرّاً مُحَجّلِينَ مِن آثَارِ الوُضُوءِ، فَمَن اِستَطَاعَ مِنكُم اَن يطِيلَ غُرَّتَهُ فَليفعَل**»

(امت من در روز قیامت در حالی (به سوی جنت) دعوت می‌شوند که روی، دستها و پاهای شان از اثر وضو سفید و نورانی می‌باشد، پس کسی که می‌تواند سفیدی و نورانیت خود را دراز کند، ان را انجام دهد)

۵- شکی نیست که پاکیزه‌گی از مهم ترین اسباب وقایه از امراض و مانع انتشار آن در جامعه می‌باشد و به همین خاطر اسلام به نظافت بدن و لباس اهمیت می‌دهد: قرآن کریم می‌فرماید: «**وَ ثِيابَکَ فَطَهِّر**» (لباست را پاک کن!) و رسول الله صلی الله علیه وسلم هم به رعایت نظافت محیط زیست تشویق نموده و فرموده است: « **اِتَّقُوا الَّلعَّانَينِ! قَالُوا وَ مَا الَّلعَّانَانِ؟ قَالَ: اَلَّذِي يتَخَلَّي فِي طَرِيقِ النَّاسِ أَو فِي ظِلِّهِم**» (از دو عمل لعنتی بپرهیزید! اصحاب گفتند: آن دو عمل چیست؟ رسول خدا فرمودند: عمل کسی که بر سر راه مردم و یا در سایهٔ شان قضای حاجت می کند) رواه مسلم.

طریقهٔ پاک کردن نجاست: اگر نجاست ظاهری باشد و با چشم دیده شود، با شستن توسط آب ویا هر مایع دیگری که نجاست را دور بسازد پاک می‌شود و باقی ماندن اثر نجاست که دور شدن آن مشکل باشد، پروایی ندارد.

اگر نجاست ظاهر و آشکار نباشد یعنی رنگی مخالف رنگ لباسی که نجاست بر آن اصابت کرده نداشته باشد، با شستن پاک می‌شود و در اینجا گمان غالب شوینده معتبر است پس هرگاه گمان غالب او این بود که لباس پاک شده است، کفایت می‌کند و گمان غالب هم اغلب با سه بار شستن حاصل می‌شود.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب، تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر.

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، در بارهٔ مضمون درس (فقه) کمی معلومات می‌دهد و ذهن شاگردان را متوجه موضوعات عمدهٔ آن از قبیل طهارت و نماز، روزه و زکات و حج می‌سازد (خوب است این مطالب را روی تخته بنویسد) سپس برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می‌کند: آیا می‌دانید پیش از شروع کردن به نماز چه باید کرد؟	- شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان یاد داشت می‌کنند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «طهارت و پاکیزه‌گی» است روی تخته نوشته کمی در بارهٔ اهمیت پاکیزه‌گی در اسلام معلومات می‌دهد و سپس از شاگردان می‌خواهد تا درس را خاموشانه بخوانند و جاهای مشکل را یادداشت نمایند. و خود عناوین جانبی درس را روی تخته می‌نویسد. ۲- از چند شاگرد دیرآموز می‌خواهد یک یک پاراگراف درس را با صدای بلند بخوانند. ۳- بعد از آن درس را به ترتیب عناوینی که روی تخته نوشته است، به شاگردان تشریح می‌کند. ۴- معلم محترم فعالیت اول و دوم درس را طبق هدایت اجرا نموده بعداً آداب بیت الخلا را تشریح می‌کند و از شاگردان می‌خواهد تا در بارهٔ حکمت های این آداب بحث کنند. ۵- و در اخیر اگر شاگردان سوالی داشته باشند، جواب می‌دهد و برای اطمیان بیشتر شاگردان را ارزیابی می‌کند:	شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند. چند شاگرد دیرآموز می‌خوانند. شاگردان به هدایت عمل می‌کنند.

زمان	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- طهارت را تعریف کنید. ۲- دلیل مشروعیت طهارت را بیان کنید. ۳- طهارت چند قسم است؟ ٤- آداب رفتن به بیت الخلاء را بیان نمایید.	شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصۀ درس** معنای لغوی و اصطلاحی طهارت را یادگرفتید. طهارت به دو بخش حقیقی و حکمی تقسیم می‌شود و طریقۀ پاک شدن از نجاست حکمی عبارت است از: غسل، وضو، یا تیمم. و نجاست حقیقی هم با شستن توسط آب پاک می‌شود. و رفتن به بیت الخلا هم آدابی دارد و باید رعایت شود.	شاگردان به خلاصۀ درس گوش می‌دهند.
	کارخانگی معلم محترم با مراجعه به کتاب شاگرد و طبق هدایت آن کارخانه-گی می‌دهد.	کار خانه‌گی را در خانه انجام می-دهند.

درس دوم

عنوان: **استنجا و نجاست**

صفحه: ۲۲-۲۳

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: تعریف، وسایل و حکم استنجا را یاد گرفته با معنی و اقسام نجاست و مقدار معاف شدهٔ آن آشنا شوند.

ب: انگیزهٔ پاک نگه داشتن بدن و لباس را از نجاست پیدا کنند.

ج: مهارت عملی ساختن مطالب فوق را پیدا کنند.

معلومات اضافی

قبل از استنجا، استبراء (کوشش نهایی برای خشک کردن وضو) یعنی بیرون کردن بول یا غایط باقی مانده در محل، لازم است، طوری که به گمان غالبش مطمین شود که چیزی در محل باقی نمانده است و این کار را هر کس طبق عادتش انجام داده می‌تواند، گاهی با ایستادن، یا نشستن و یا راه رفتن و غیره..

حکم استنجا

هرگاه نجاست به اندازهٔ یک درهم (۳،۱۲۵ گرام) از مخرج تجاوز کرد، استنجا یعنی شستن آن با آب فرض می‌شود.

اگر از اندازهٔ یک درهم تجاوز نمود، دور ساختن آن با آب واجب است. استنجا با آب بهتر است. اگر شخصی به خاطر مریضی شدید توان استنجا کردن را نداشت، از او ساقط می‌شود.

بهتر است برای استنجا از چیزهای بی قیمت، مانند سنگ، تکهٔ کهنه و کاغذ تشناب کار گرفته شود و استفاده از آب بهتر است. و برای استنجا جای مناسبی را که دور از چشم دید بوده و عورتش پوشیده باشد انتخاب کند.

معنای نجاست: آلوده بودن بدن، لباس و مکان به گونه یی که شریعت آن را ناپاک بداند و به پاک ساختن آن امر کند.

در بارهٔ چگونه‌گی تطهیر نجاست باید گفت که: مقصد، دور ساختن اثر نجاست تا آخرین حد امکان (تا زمانی که مشقت نباشد) است. پس از آنکه خوب شست و گمان غالبش بر آن بود که نجاست زائل شده است، باقی ماندن اثر نجاست اشکالی ندارد.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب، تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، کارخانه‌گی را می‌بیند. سپس درس گذشته را ارزیابی می‌کند: چه کسی می‌تواند در بارهٔ طهارت معلومات بدهد؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می‌کند: آیا می‌دانید نجاست چیست و انسان بعد از قضای حاجت خود را چگونه باید پاک کند؟	- شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «استنجا و نجاست» است روی تخته نوشته، کمی در بارهٔ تعریف، حکم و وسایل استنجا معلومات می‌دهد. ۲- از شاگردان می‌خواهد درس را خاموشانه بخوانند و جاهای مشکل را یادداشت نمایند و در این اثنا خودش می‌تواند عناوین جانبی درس را به شکل سوال روی تخته بنویسد. ۳- از چند شاگرد ضعیف می‌خواهد یک یک پاراگراف درس را به صدای بلند بخوانند. ۴- سپس توجه شاگردان را به سوالات نوشته شده روی تخته معطوف ساخته، به ترتیب تشریح میکند. ۵- معلم محترم فعالیت اول درس را طبق هدایت اجرا نموده بعدا اندازهٔ بخشیده شدهٔ نجاست را تشریح می‌کند و از شاگردان می‌خواهد تا با اجرای فعالیت دوم در بارهٔ حکمت های این سهولت و آسانی کمی بحث کنند. ۶- در اخیر برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی می‌کند:	شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند. چند شاگرد کم جرأت درس را می‌خوانند. شاگردان به هدایت عمل می‌کنند.

۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- اصطلاحات ذیل را تعریف کنید: استنجاء، نجاست غلیظه و خفیفه. ۲- برای موارد ذیل مثال بیاورید: نجاست غلیظه، نجاست خفیفه.	شاگردان به سوالات جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس:** در حالت های عادی استنجا سنت مؤکد است. نجاست دو قسم است: حکمی و حقیقی. نجاست حکمی هم دو قسم است: بی وضویی کلان. بی وضویی خورد. نجاست حقیقی هم دو قسم است: غلیظه و خفیفه. از نجاست غلیظهٔ جامد به اندازهٔ یک درهم شرعی (تقریبا سه گرام) و از نوع مایع آن به اندازهٔ کف دست (۶ سانتی متر مربع) معاف است و از نوع خفیفهٔ آن به اندازهٔ کمتر از یک چهارم لباس و یا بدن معاف می‌باشد.	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش می‌دهند.
	کارخانگی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	کارخانه‌گی را در خانه انجام می‌دهند.

درس سوم

عنوان: وضو

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: تعریف، حکم، فرایض، سنتها، آداب و شکننده های وضو را یاد بگیرند.

ب: مهارت وضو گرفتن را به روش درست پیدا کنند.

ج: فواید مادی و معنوی وضو ذهن‌نشین شود.

معلومات اضافی

وُضو با ضم واو به معنای روشنی و زیبایی است و با فتح واو به معنای آبی است که با آن وضو گرفته می‌شود. وضو آن طور که در دنیا سبب پاکیزه گی و راحتی می‌شود در آخرت نیز آثارآن در اعضای بدن ظاهر می گردد. به دلیل حدیث شریفی که در درس هشتم خوانده اید.

فضیلت وضو: رسول اکرم صلی الله علیه وسلم فرموده است: «**مَن تَوَضَّأَ فَأَحسَنَ الوُضُوءَ، خَرَجَت خَطَایاهُ مِن جَسَدِهِ، حَتَي تَخرُجَ مِن تَحتِ اَظفَارِهِ**» (هرکه خوب (با رعایت آداب وشرایط) وضو کند گناهان او از تمام بدن حتی از زیر ناخن هایش هم خارج می‌شود)

یکی از مهم ترین شرایط وضو دور ساختن موانعِ و رسیدن آب به اعضایی است که شستن آنها در وضو فرض است...

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب، تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، با در نظر داشت وقت، کارخانه گی را می‌بینند. سپس درس گذشته را این طور ارزیابی می کند: چه کسی می‌تواند در بارۀ طهارت معلومات بدهد؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند: چیزهایی که تا کنون خواندید، مقدمه یی بود برای وضو گرفتن، پس آیا می‌دانید وضو چیست و چگونه گرفته می‌شود؟	- شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.

۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «وضو» است روی تخته نوشته، سپس به یکی از شاگردان هدایت می‌دهد تا درس را با صدای بلند بخواند. ۲- بعد از آن معلم محترم کمی در بارهٔ وضو معلومات داده و فعالیت اول درس را طبق هدایت اجرا می کند. ۳- سپس فرایض وضو را تشریح و عملاً نشان می‌دهد و از چند شاگرد می‌خواهد که فرایض وضو را تمثیل کنند. ۴- در ادامه معلم محترم سنتها و مستحبات وضو را تشریح نموده و فعالیت دوم کتاب درسی را طبق هدایت اجرا می کند. ۵- و در پایان با تشریح مکروهات و شکننده های وضو فعالیت سوم را طبق هدایت اجرا می کند و اگر شاگردان سوالی داشته باشند، پاسخ می‌دهد. و در اخیر برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی می کند:	شاگردان به درس گوش می‌دهند. چند شاگرد تمثیل می کنند. شاگردان به هدایت عمل می کنند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- فرایض وضو را بیان کنید. ۲- سنت های وضو را بیان نمایید. ۳- آداب وضو را مختصرا بیان کنید. ۴- مکروهات وضو چیست؟ ۵- شکننده های وضو را بیان نمایید.	شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** شستن و مسح کردن اندام های معین، وضو گفته می‌شود. وضو چهار فرض دارد. و ما ۱۵ سنت وضو را خواندیم و از آداب و مستحبات وضو هم با پنج آداب آشنا شدیم و یاد گرفتیم که ترک یکی از سنتها یا آداب وضو مکروه است و شکننده های وضو هم هشت بود.	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش می‌دهند.
	کارخانگی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	کارخانه‌گی را در خانه انجام می‌دهند.

درس چهارم

عنوان: **تیمم**

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: تعریف تیمم را با عذرهایی که آن را روا می‌سازد یاد بگیرند و با طریقهٔ تیمم، شرایط و شکننده های آن آشنا شوند و احکام مسح بر موزه را به شکل درست بیاموزند.

ب: مهارت تیمم و مسح بر موزه را پیدا کنند.

معلومات اضافی

اسلام به خاطر حرص شدیدی که به طهارت دارد، توجه خاصی به آن نشان داده و حتی در حالاتی که انسان از تحصیل طهارت حقیقی عاجز می‌ماند نیز از او خواسته است به طهارت حکمی روی بیاورد تا بدین طریق معنای طهارت و اهمیت آن در ذهن انسان باقی بماند و بخشی از عادات او شود. چون امکان دارد انسان برای مدت طولانی از تحصیل طهارت حقیقی عاجز بماند، پس برای اینکه معنای طهارت را فراموش و به ترک آن عادت نکند، اسلام طهارت حکمی را مشروعیت بخشیده است تا رمزی برای پاکیزه‌گی حقیقی باشد؛ لذا یکی از حکمت های تیمم و مسح بر جبیره (پانسمان) و مسح بر موزه ها همین است و حکمت دیگر آن آسانی است.

دلیل مشروعیت تیمم: از آیهٔ ششم سورهٔ مبارکهٔ مائده ثابت است. و رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: «**فُضِّلنَا عَلَي النَّاسِ بِثَلَاثٍ، جُعِلَت صُفُوفُنَا كَصُفُوفِ المَلَائِكَةِ وَ جُعِلَت لَنَا الاَرضُ كُلُّهَا مَسجِدا وَ جُعِلَت تُربَتُهَا لَنَا طَهُورا إِذَا لَم نَجِدِ المَاءَ**»

(به ما نسبت به دیگر مردم سه برتری داده شده است: صف های ما همچون صفوف فرشته‌گان قرار داده شده و سراسر زمین مسجد ما قرار داده شده، و در صورتی که آب نیابیم خاک برای ما وسیلهٔ پاکیزه‌گی می‌باشد.)

«**اَلصَّعِيدُ الطَّيِّبُ وُضُوءُ المُسلِمِ وَ إِن لَم يجِد المَاءَ عَشرَ سِنِينَ**» (خاک پاک وضوی مسلمان است، هرچند به مدت ده سال هم آب پیدا نکند)

خاک باید پاک باشد......

چند نکته دربارهٔ حکمت تیمم ....

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب، تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر

جریان درس:

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، کارخانه‌گی را می‌پرسد. سپس درس گذشته را این طور ارزیابی می کند: چه کسی می‌تواند فرایض وضو را نام بگیرد؟ آیا وضو غیر از فرایض احکام دیگری هم دارد؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند: می دانید که برای گرفتن وضو آب لازم است. آیا می‌توانید بگویید در صورت نبودن آب، نمازگزار چه باید بکند؟	شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «تیمم» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌خواهد تا درس را یک بار خاموشانه بخوانند و نکاتی را که برای شان مبهم است، به خاطر بسپارند. و در این اثنا خود عناوین جانبی درس را روی تخته می‌نویسد. ۲- سپس در بارهٔ تیمم و حالت هایی که تیمم روا می‌شود، معلومات می‌دهد. و سپس از چند شاگرد می‌خواهد آموخته های شان را تشریح نمایند. ۳- اگر تعداد شاگردان زیاد باشد، معلم محترم آنها را به چند گروه تقسیم نموده و خودش به ترتیب در وسط هر گروه قرار گرفته، طریقهٔ تیمم کردن را عملاً تمثیل می‌نماید. و سپس شرایط تیمم را تشریح نموده و از چند شاگرد می‌خواهد که تیمم کنند. ۴- سپس معلم محترم از چند شاگرد شکننده های وضو را می‌پرسد و بعدا در بارهٔ شکننده های تیمم معلومات می‌دهد. ۵- در ادامه هم معلم محترم ذهن شاگردان را به سهولت هایی که دین در نظر گرفته است مختصراً معطوف می‌دارد و در بارهٔ مسح بر موزه ها معلومات می‌دهد. و پس از آن به چند شاگرد هدایت می‌دهد که مسح بر موزه را تمثیل نمایند. ۶- و در اخیر پس از اجرای فعالیت اول کتاب، در بارهٔ مسح بر پانسمان معلومات می‌دهد و فعالیت دوم کتاب را طبق هدایت اجرا	شاگردان درس را خاموشانه خوانند. شاگردان درس را تشریح می کنند. شاگردان به دقت می‌بینند. شاگردان به هدایت عمل می کنند. شاگردان می‌شنوند و تمثیل می کنند.

	می کند. و برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی می کند:	
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- معنای لغوی و اصطلاحی تیمم را بیان کنید. ۲- در بارهٔ مسح بر موزه ها معلومات بدهید. ۳- حکم مسح بر موزه چیست. ۴- مدت مسح بر موزه ها را برای مقیم و مسافر بیان کنید؟ ۵- چه عذرهایی سبب مباح شدن تیمم می گردد؟ ٦- شرایط صحت تیمم را نام بگیرید.	شاگردان به سوالات جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** هرگاه انسان عذری داشته باشد می‌تواند تیمم کند و شما هشت عذر را یاد گرفتید و برای صحت تیمم هم پنج شرط وجود داشت و هر آنچه وضو را می‌شکست، تیمم را هم می‌شکند و بر علاوهٔ آن با بر طرف شدن عذرهای ذکر شده نیز تیمم می‌شکند. و یکی دیگر از سهولت های دین، مسح بر موزه است و مدت آن برای مقیم یک شبانه روز وبرای مسافر سه شبانه روز می‌باشد و هر آنچه که روی عضو زخمی و یا شکسته مانده می‌شود، به نام پانسمان (جبیره) یاد می‌شود و مسح کردن بر آن واجب است که سه شرط دارد و دردو حالت مسح می‌شکند.	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش می‌دهند.
	کارخانگی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می‌دهد.	کارخانه گی را در خانه انجام می‌دهند.

درس پنجم

عنوان: صلاة (**نماز**)

صفحه: ۳۰-۳۳

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: تعریف نماز، حکم ترک نماز و اوقات آن را همراه با اوقاتی که نماز خواندن در آن روا نیست و یا مکروه است یاد بگیرند.

ب: مهارت خواندن نماز را به شکل درست پیدا کنند.

ج: اهمیت نماز و روحیهٔ پابندی به آن در آنها ایجاد شود.

معلومات اضافی

صلاة در عربی به معنای دعا است. الله جل جلاله فرموده است: « **وَ صَلِّ عَلَيهِم اِنَّ صَلَاتَکَ سَکَنٌ لَهُم**» (توبه: ۱۰۳) (بر آنها دعای مغفرت کن چراکه دعای تو مایهٔ آرامش آنهاست.)

دلیل مشروعیت: از آیات زیادی ثابت است از جمله: « **فَسُبحَنَ اللَهِ حِينَ تُمسُونَ وَحِينَ تُصبِحُونَ و له الحمد في السموات و الارض و عشيا و حين تظهرون** » (روم: ۱۷-۱۸)

(پس خدا را تسبیح گویید آنگاه که بیگاه می‌کنید و آنگاه که در صبح داخل می‌شوید. و ستایش از آن اوست در آسمانها و زمین و عصرگاهان و وقتی که به نیمهٔ روز می‌رسید)

ابن عباس رضی الله عنهما گفته است: مراد از «**حِينَ تُمسُونَ**» نماز شام وخفتن و مراد از «**حِينَ تُصبِحُونَ**» نماز صبح و «عشا» نماز عصر و «**حِينَ تُظهِرُونَ**» نماز ظهر است.

و در آیهٔ دیگری آمده است: «**حَفِظُوا عَلَي الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الوُسطَي وَقُومُوا لِلّهِ قَانِتِينَ**» (**بقره:۲۳۸**)

بخاری و مسلم از ابن عباس رضی الله عنهما روایت کرده اند: پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت معاذ را به یمن فرستاد و فرمود: «**اُدعُهُم اِلَي شَهَادَةِ اَن لَا إِلَهَ اِلَّا اللهُ وَ أَنَّ مُحَمّدا رَسُولُ الله، فَاِن هُم اَطَاعُوا لِذَلِکَ فَأعلَمهُم أَنَّ اللهَ قَد اِفتَرَضَ عَلَيهِم خَمسَ صَلَوَاتٍ فِي کُلّ يومٍ وَ لَيلَةٍ**»

ترجمه: آنان را دعوت کن به این که گواهی بدهند که هیچ معبودی برحق جز الله وجود ندارد و محمد صلی الله علیه وسلم فرستادهٔ خداست، هرگاه آنها از این اطاعت کردند متوجه شان بساز که خداوند در هر شبانه روز پنج وقت نماز را بر آنها فرض کرده است.

نماز دو قسم است

۱- نمازی که دارای رکوع و سجده است.

۲- نمازی که دارای رکوع و سجده نیست که نماز جنازه است.

نمازی که رکوع و سجده دارد سه قسم است:

۱- فرض: که نماز پنج وقت در یک شبانه روز است.

۲- واجب: که شامل نماز وتر، نماز عیدین و نماز نفلی است که بعد از شروع آن فاسد شده باشد، و دو رکعت بعد از طواف است.

۳- نفل: شامل نمازهایی که غیر از نماز های فرض و واجب باشد است و در بارهٔ اوقات نماز هم قرآن کریم می‌فرماید: «**إن الصلاة كانت علي المؤمنين كتابا موقوتا**» (نساء: ۱۰۳)

(یقینا نماز بر مؤمنان دراوقات معین مقرر شده است)

تاریخ فرضیت نماز

احناف گفته اند که نماز یک و نیم سال قبل از هجرت و در شب معراج هفدهم رمضان فرض شده است.

در مورد اوقات ممنوعهٔ نماز باید گفت: در سه وقت نماز خواندن جایز نیست که در کتاب تحت عنوان اوقات مکروهه با شمارهٔ ۵ آمده است و در بعضی از اوقات هم خواندن نماز نفل مکروه می‌باشد که در کتاب بعضی از موارد آن زیر عنوان شمارهٔ ۶ درج شده است.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب، تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، کارخانه گی را می‌پرسد. معلم محترم درس گذشته را ارزیابی می کند: چه کسی می‌تواند به شکل درست تیمم را تمثیل کند؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند: آیا می‌دانید وضو یا تیمم آماده گی برای نماز است؟ و ما امروز بحث های خود را در بارهٔ نماز شروع می کنیم.	شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.

۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «نماز» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌خواهد تا درس را یک بار خاموشانه بخوانند و خودش ضمن مراقبت صنف، عناوین جانبی را روی تخته می‌نویسد. ۲- بعد از آن استاد گرامی در بارهٔ معنای نماز و برخی از فضایل آن معلومات می‌دهد. و سپس از چند شاگرد می‌خواهد تا در این باره کمی بحث کنند و در مورد اوقات نماز آنچه می‌دانند بگویند. پس از آن اوقات نماز را از کتاب می‌خواند و تشریح می کند. ۲- و در ادامه از پنج شاگرد دیرآموز می‌خواهد تا هر کدام یک یک وقت نماز را تشریح نمایند. ۳- سپس معلم محترم اوقاتی را که نمازخواندن در آن جایز نیست و یا نفل خواندن در آن مکروه است، تشریح می کند و کمی در بارهٔ حکمت های عدم جواز نماز در این اوقات معلومات می‌دهد. ۴- در اخیر پس از اجرای فعالیت کتاب، برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی می کند:	شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند. شاگران درس را تشریح می کنند. شاگردان به درس گوش می کنند و سپس تشریح می کنند. شاگردان می‌شنوند و تمثیل می کنند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- نماز را تعریف کنید. ۲- ده خصوصیت نماز را بیان کنید. ۳- اوقات نماز را تشریح نمایید. ۴- اوقات مکروهۀ نماز را به اختصار بیان کنید. ۵- در کدام وقت ها نفل خواندن مکروه است؟	شاگردان به سوالات جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** نماز یکی از مهم ترین ارکان اسلام و ستون دین است و هر روز پنج وقت نماز در اوقات معین و جداگانه فرض می‌باشد و هر که منکر آن گردد کافر می‌شود و اگر از روی تنبلی ادا نکند، فاسق می گردد و در سه وقت نماز خواندن جایز نیست و در پنج وقت هم نفل خواندن مکروه است.	شاگردان گوش می‌دهند.
	کارخانگی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانگی می‌دهد.	کارخانه گی را در خانه انجام می‌دهند.

درس ششم

عنوان: **اذان و اقامت**

صفحه: ۳۴-۳۷

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: تعریف و حکم اذان و اقامت را با سنتها و مکروهات آن یاد بگیرند.

ب: مهارت گفتن اذان و اقامت را پیدا کنند.

ج: اهمیت نماز و روحیهٔ پایبندی بر آن را پیدا کرده بتوانند.

معلومات اضافی

اذان بعد از هجرت مشروعیت یافت و یکی از مهم ترین شعایر اسلامی است و از طریق آن روزی پنج بار وحدانیت پروردگار و رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم به گوش مردم رسانیده می‌شود و اعلام می گردد که وقت نماز فرض داخل شده است و مسلمانان جهت اشتراک به نماز جماعت و ایستادن در حضور پروردگار دعوت می‌شوند.

دلیل مشروعیت

اذان و اقامت از قرآن و سنت ثابت است: خداوند متعال می‌فرماید: «**إِذَا نُودِي لِلصَّلَاةِ مِن يومِ الجُمُعَةِ فاسعوا إلي ذكر الله**» (جمعه:۹)

(ای کسانی که ایمان آورده اید! زمانی که برای نماز روز جمعه فرا خوانده شدید، بسوی ذکر خدا بشتابید)

و رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: «**إِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَليؤذَن لَكُم أَحَدُكُم، وَليؤُمَّكُم اَكبَرُكُم**»

(هرگاه وقت نماز شد یکی از شما اذان بگوید و بزرگ ترین تان امامت کند.)

حکم اذان واقامت

اذان برای نمازهای فرض بر مردان سنت مؤکد است. و اقامت برای نمازهای فرض، هم برای مقیم و هم برای مسافر سنت مؤکد می‌باشد.

اجابت مؤذن سنت است وشنونده هم گفته های مؤذن را تکرار می کند و با شنیدن «**حَي عَلَي الصَّلَاةِ وَ حَي عَلَي الفَلَاحِ**» شنونده می گوید: «**لَا حَولَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ**» و در نماز صبح وقتی مؤذن «**اَلصَّلَاةُ خَيرُ مِنَ النَّومِ**» گفت، شنونده می گوید: «**مَا شَاءَ اللهُ كَانَ**».

روش تدریس: تشریحی، سوال و جواب، تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر.

جریان درس:

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، کارخانه‌گی را با توجه به گنجایش وقت، می‌بیند. سپس درس گذشته را ارزیابی می کند: معنای لغوی اذان چیست؟ اذان واقامت چند سنت دارد؟. معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند: وقتی هر نماز به خود وقت معینی دارد، آیا می‌دانید آسان ترین راه برای آگاه شدن از داخل شدن وقت نماز چیست؟	- شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «اذان واقامت» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌خواهد تا درس را یک بار خاموشانه بخوانند. و خود عناوین جانبی را روی تخته می‌نویسد تا توجه شاگردان را به آن معطوف سازد. ۲- بعد از آن استاد بزرگوار می‌تواند اندکی دربارهٔ حکمت اذان معلومات بدهد. و سپس حکم و برخی از شرایط اذان و اقامت را تشریح نموده و یک بار الفاظ اذان را به شکل درست به صدای بلند می خواند. ۳- و در ادامه شاگردان را به گروپهای کوچک تقسیم نموده و در هر گروه به یکی از شاگردانی که الفاظ اذان را خوب یاد دارد هدایت می‌دهد تا از دیگر اعضای گروهش الفاظ اذان را بشنود و اشتباهات شان را تصحیح کند. و معلم محترم نظارت و اشتباهات را اصلاح می کند. ۴- سپس معلم محترم فعالیت اول کتاب را طبق هدایت اجرا می کند و به دنبال آن، سنت ها و مکروهات اذان واقامت را تشریح نموده،حکم اقامت را توضیح می‌دهد. سپس فعالیت دوم کتاب را طبق هدایت انجام داده و در پایان برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی می کند:	شاگردان درس را می‌خوانند. شاگردان به توضیحات گوش می‌دهند. شاگردان به هدایت عمل می کنند. شاگردان به هدایت عمل می کنند.

۱۰ دقیقه	**ارزیابی:** ۱- اذان واقامت را تعریف کنید. ۲- حکم و شرایط اذان و اقامت را بیان نمایید. ۴- اذان و اقامت چند سنت دارد؟ ۵- مکروهات اذان را مختصراً بیان کنید.	شاگردان به سوالات جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصۀ درس** اذان در لغت به معنای اعلان است و برای نماز های پنج وقت و نماز جمعه سنت مؤکد می‌باشد و پنج چیز باید در اذان و اقامت در نظر گرفته شود و شما هفت سنت و هفت مکروه اذان واقامت را خواندید. و الفاظ اقامت هم مانند الفاظ اذان می‌باشد وبرای تمام نمازهای وقتی، فرضی و فوتی سنت است.	شاگردان به خلاصۀ درس گوش می‌دهند.
	کارخانگی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	کارخانه‌گی را در خانه انجام می‌دهند.

درس هفتم:

عنوان: **شرایط نماز**

صفحه: ۳۸-۳۹

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: شرایط و ارکان نماز را یاد بگیرند و با اندازۀ عورت مرد و زن آشنا شوند.

ب: مهارت عملی ساختن شرایط وارکان را پیدا کنند.

ج: اهمیت نماز و روحیۀ ادای آن با تعدیل ارکان را بدانند.

معلومات اضافی

تعریف شرط

طوری که می‌دانید پیش از نماز اعمالی انجام می گیرد که در حقیقت نماز داخل نیست؛ اما بـرای صـحت نمـاز لازمـی می‌باشد به گونه یی که اگر یکی از آنها انجام نگیرد نماز صحیح نمی شود و به این اعمال شرایط نماز گفته می‌شود.

یادآوری

معلم محترم باید توجه داشته باشد که در کتاب درسی شما شرایط نماز هفت گفته شده و در بعضی از کتابهای احنـاف شرایط نماز شش می‌باشد و برخی از علمای بزرگوار هم شرایطی را که خـارج از ماهیـت نمـاز اسـت و ارکـانی را کـه بخشی از ماهیت نماز است همه را در یک مبحث تحت عنوان فرضهای نماز آورده و از اختلاف و پراکنـده‌گـی ذهنـی اجتناب ورزیده اند.

و در این باره که آیا شرایط نماز هفت است یا شش باید گفت: برخی از مؤلفان، طهارت بدن و لبـاس و محـل نمـاز را جدا جدا ذکر کرده و تکبیر تحریمه را از شرایط نه بلکه از ارکان شمرده اند (کتاب درسی شما هم همین گونه است) و برخی از علماء همه انواع طهارت را تحت یک شماره آورده و تکبیر تحریمـه را هـم از شـرایط نمـاز دانسـته انـد. پـس خوب است معلم محترم در صورت نیاز در این باره روشنی انداخته و شاگردان را از سردرگمی برهاند.

مسأله: در طهارت مکان لازم است که جای دو پای، دو دست، دو زانو و پیشانی پاک باشد.

مسأله: عورت باید از ابتدای داخل شدن به نماز تا فارغ شدن از آن پوشیده باشد، پـس اگـر یـک چهـارم عضـوی کـه پوشاندنش شرط است به مدت ادای یک رکن باز ماند، نماز باطل می‌شود.

مسأله: کسی که به خاطر مریضی یا ترس دشمن نمی توانست رو به قبله کند، می‌تواند به هر طرفی کـه قـادر بـود نمـاز خود را بخواند.

ارکان جمع رکن است و رکن آن است که در حقیقت یک چیز داخل بوده و لزوم آن با دلیل قطعی ثابت باشد.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب، تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و ...

جریان درس:

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، کارخانه گی را می‌بیند. معلم محترم درس گذشته را ارزیابی می کند: معنای لغوی و اصطلاحی نماز چیست؟ اوقات نماز مختصراً از چند نفر پرسیده شود. معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند: حال که با طریقهٔ آگاه ساختن مردم از داخل شدن وقت نماز وشرایط آن آگاه شدید، آیا می‌دانید خود نماز چه شرایطی دارد؟	- شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «شرایط نماز» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌خواهد تا درس را یک بار خاموشانه بخوانند. ۲- بعد از آن معلم محترم از چند شاگرد این سوال را می‌پرسد که چگونه به نماز آغاز می کنید، وقتی شاگردان نظر به دانش وسویهٔ خود جواب دادند، معلم می‌تواند بدن و لباس و محل نماز را نشان داده از شاگرد سوال کند که آیا این چیز ها پاک است یا نه؟ و همین طور یک به یک در بارهٔ شرایط دیگر بپرسد و در اخیر خودش متن درس را تشریح نماید و فرق شرایط و ارکان را هم توضیح دهد. ۳- در اخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا نماید و برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی کند.	شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند. شاگردان به سوالات جواب می‌دهند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- شرایط نماز چند است؟ ۲- نماز چند رکن دارد؟ ۳- اگر شخصی یکی از شرایط نماز را ترک کند، چه حکم دارد؟	شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** نماز هفت شرط دارد و شما با اندازهٔ عورت زن و مرد آشنا شدید و این را هم یاد گرفتید در صورت مشکوک شدن در بارهٔ جهت قبله، چه باید کرد. و نماز شش رکن دارد و اگر شخصی قصدا یا به فراموشی یکی از ارکان	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش می‌دهند.

	را ترک کند نمازش صحیح نمی شود.	
	کارخانگی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	کارخانه‌گی را در خانه انجام می‌دهند.

درس هشتم

عنوان: **واجبات و سنت های نماز**

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: واجبات نماز، حکم ترک آن و سنت های نماز را یاد بگیرند.

ب: مهارت عمل به آن را پیدا کنند.

ج: روحیهٔ پابندی به آن در آنها ایجاد شود.

معلومات اضافی

تعریف واجب: آنچه که لزوم آن با دلیلی که در آن شبهه است ثابت شده باشد، واجب نام دارد، یعنی دلیل آن ظنی الثبوت باشد، مثل خبر آحاد ویا ظنی الدلاله باشد، به طور مثال لفظ احتمال دو معنی ویا بیشتر را داشته باشد. پس واجب پایین تر از فرض و بالاتر از سنت است. و امکان دارد شاگردان این سوال را مطرح کنند که چرا تعداد واجبات نماز در کتابهای مختلف فرق دارد؟ اولاً در کتاب درسی مکاتب، موضوعات به طور مختصر ذکر می‌شود و ثانیا برخی از فقها با پرداختن به جزئیات نکات بیشتری را استنباط نموده به طور تفصیلی از آن بحث کرده اند اما در کتب درسی مکاتب به کلیات اکتفا شده است.

اهمیت سنت

«**قل إن كنتم تحبون الله فأتبعوني يحببكم الله و يغفر لكم ذنوبكم**» (**آل عمران: ۳۱**)

(ای پیغمبر به مومنان بگو: اگر خدا را دوست دارید از من پیروی کنید تا خدا هم شما را دوست بدارد وگناهان تان را ببخشد.)

چنانکه گفته شد درجهٔ سنت پایین تر از درجهٔ واجب می‌باشد و عمل کردن به سنت فرض نیست؛ اما بسیار ثواب دارد، و باید خاطر نشان کرد که فرض نشدن سنت به معنای کم اهمیت بودن سنت نیست بلکه نشان دهندهٔ آسانی دین می‌باشد، اگر عمل به سنت هم فرض می‌بود ما روزانه با ترک این سنت ها مرتکب گناهان زیادی می‌شدیم.....

روش تدریس: تشریحی، سوال و جواب، تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، درس گذشته را ارزیابی می کند: نماز چند شرط دارد؟ ارکان نماز را نام بگیرید. معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند: آیا می‌دانید اعمال مختلفی در نماز انجام می گیرد و حکم هر کدام با دیگری فرق دارد؟ شما تا کنون دو نوع آن را که شرط و رکن بود یاد گرفتید و اکنون با واجبات و سنت های نماز آشنا می‌شوید.	شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «واجبات و سنت های نماز» است روی تخته نوشته، از یک شاگرد می‌خواهد درس را یک بار خاموشانه بخواند. ۲- سپس واجبات نماز را تشریح می کند به گونه یی که شاگردان تفاوت ارکان و واجبات را با حکم هر کدام از آنها خوب یاد بگیرند. ۳- در صورت ضرورت می‌تواند شاگردان را به گروه های مختلف تقسیم نموده و با همکاری شاگردان لایق تر از آنها بخواهد که واجبات نماز را تمثیل کنند. ۴- پس از آن به تشریح سنت های نماز می‌پردازد و از چند شاگرد می‌خواهد که مواردی از سنت ها را بر شمارند. ۵- در اخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا می‌نماید و برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی می کند.	یک شاگرد می‌خواند و دیگران گوش می کنند. شاگردان به سوالات جواب می‌دهند.

۱۰ دقیقه	**ارزیابی:** ۱- حکم ترک یکی از واجبات نماز چیست؟ **۲**- نماز چند سنت دارد؟ پنج مورد آن را بیان کنید.	شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** در نماز اعمال مختلفی انجام می‌شود که برخی از آنها فرض، برخی واجب و برخی سنت است و شما یازده واجب و بیست و دو سنت نماز را خواندید و اگر کسی یک واجب را قصداً ترک کرد، نمازش را باید دوباره بخواند و اگر سهواً ترک نمود، بر او سجدهٔ سهو لازم می‌شود که شما در درس های آینده سجدهٔ سهو را خواهید خواند.	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش می‌دهند.
	کارخانگی: معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	کارخانه‌گی را در خانه انجام می‌دهند.

درس نهم

عنوان: روش ادای نماز

صفحه: ۴۴-۴۷

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: روش ادای نماز را به شکل درست یاد بگیرند، با خصوصیت های نماز جماعت آشنا شوند و تفاوت های نماز زن و مرد را بفهمند.

ب: مهارت ادای آن را پیدا کنند.

ج: روحیهٔ پابندی و ادای نمازبه شکل درست در آنها ایجاد شود.

معلومات اضافی

اعمال ذیل برخی ازمستحبات نماز می‌باشد:

۱- برای مردان خوب است که در وقت تکبیر تحریمه دستان شان را از آستین ها بیرون کنند.

۲- نمازگزار در حال قیام به جای سجده اش نگاه کند.

۳- در حال رکوع به پشت پاهایش بنگرد.

۴- در حالت سجده نگاهش به نرمی بینی اش باشد.

۵- در حالت قعده نگاهش به سینه اش باشد.

۶- در وقت سلام دادن به شانه هایش نگاه کند.

۷- تا حد توان جلو عطسه و خمیازه اش را بگیرد.

۸- وقتی مجبور شد خمیازه کند دهانش را با پشت دستش ببندد.

این اعمال از جملهٔ آداب نماز می‌باشد و آداب جمع ادب است و ادب کاری است که پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم آن را انجام داده و بر آن مواظبت نکرده است و انجام دادن آن افضل است و ترک آن عتاب و سرزنشی در پی ندارد.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب، تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر...

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، کارخانه‌گی را با در نظر داشت وقت و به روشی که خودش مناسب می‌داند، کنترول می کند. سپس درس گذشته را این طور ارزیابی می کند: چه کسی می‌تواند پنج مورد از واجبات نماز را نام بگیرد؟ نماز چند سنت دارد؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند: حال که به شکل نظری با اعمال مختلفی که در نماز انجام می گیرد آشنا شدید، آیا می‌توانید آنها را عملی سازید و طریقهٔ ادای نماز را نشان دهید؟	- شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به سوالات جواب می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «طریقهٔ ادای نماز» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌خواهد درس را یک بار خاموشانه بخوانند. ۲- بعد از آن طریقهٔ ادای نماز را به شکل ماده وار می‌خواند و عملاً به شاگردان نشان می‌دهد و از شاگردان کم جرأت می‌خواهد که ثنا را بخوانند. همچنان شماره وار به تشریح ماده های درس ادامه می‌دهد و شکل درست رکوع و سجده و تعدیل ارکان را عملاً نشان می‌دهد و دعاهای «التحیات و درود شریف» را شمرده شمرده می‌خواند و از چند شاگرد هم می‌پرسد واشتباهات شان را اصلاح می کند. ۳- در ادامه تفاوت های نماز زن و مرد را مشخص می‌سازد و سپس فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا می کند. و برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی می کند.	شاگردان درس را می‌خوانند. شاگردان می‌بینند و جواب می‌دهند.

۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- ثنا نام کدام دعاست و بعد از آن چه خوانده می‌شود؟ ۲- بعد از «ولا الضالین» کدام کلمه گفته می‌شود؟ ۳- نماز زن و مرد چه تفاوت هایی با هم دارد؟	شاگردان جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** شما با طریقهٔ ادای نماز آشنا شدید و خواندن سورهٔ فاتحه و ثنا و التحیات و درود شریف را یاد گرفتید و تفاوت های نماز زن و مرد را آموختید.	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش می‌دهند.
	کارخانگی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

درس دهم

عنوان: **نمازهای وتر و سنت**

صفحه: ۴۸-۴۹

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: حکم و وقت نماز وتر را با دعای قنوت یاد بگیرند، تعریف سنت مؤکد و غیر مؤکد را بفهمند وبا اوقات و تعداد رکعات آن آشنا شوند.

ب: مهارت ادای نمازهای وتر و سنت را پیدا نموده دعای قنوت را حفظ کنند.

ج: روحیهٔ پابندی به خواندن نمازهای مذکور در آنها ایجاد شود.

معلومات اضافی

وتر به معنای تاق است، و چون نماز وتر سه رکعت است، علت نامگذاری آن همین است.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: «**اَلوِترُ حَقٌّ، فَمَن لَم یوتِر فَلَیسَ مِنَّا**»

ترجمه: «وتر حق است، هرکه وتر نخواند از ما نیست»

اگر وتر را به فراموشی یا قصداً ترک کرد، قضای آن واجب می‌شود.

بعد از این که دو رکعت اول را خواند می‌نشیند وتشهد می‌خواند، و هرگاه به رکعت سوم ایستاد، ثنا و تعوذ نمی خواند و زمانی که در رکعت سوم از خواندن سوره فارغ شد، دستانش را برابر نرمه های گوشش بالا می کند و مثل شروع نماز تکبیر می گوید وسپس پیش از رفتن به رکوع همان طور که ایستاده است دعای قنوت می‌خواند.

معنای قنوت

قنوت به معنای دعا، ستایش خداوند و ایستادن در نماز است و در اینجا معنای اخیر آن مراد می‌باشد. کسی که دعای قنوت را یاد نداشت، می‌تواند این دعا را بخواند: «**رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنيا حَسَنَةً وَ فِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ**» و یا سه بار بگوید: «**اَللّٰهُمَّ اغفِر لِي**» ویا می‌تواند سه بار «یا رب» بگوید.

اگر خواندن قنوت را فراموش کرد و در رکوع به یادش آمد، در رکوع قنوت را نمی خواند وبرای خواندن قنوت به قیام بر نمی گردد، بلکه بعد از سلام سجدهٔ سهو می کند چراکه واجب را به فراموشی ترک کرده است.

و همچنان اگر بعد از برخاستن از رکوع به یادش آمد، قنوت را نمی خواند، بلکه بعد از سلام سجدهٔ سهو می کند.

نماز وتر در رمضان با جماعت خوانده می‌شود و با جماعت خواندن وتر در غیر رمضان مکروه است.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب، تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه:** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، کارخانه گی را می‌بینند. معلم محترم درس گذشته را ارزیابی می کند: آیا طریقۀ ادای نماز را یاد گرفتید؟ چه کسی می‌تواند التحیات را بخواند؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند: شما تا اینجا با حکم اعمالی که درنماز انجام می گیرد آشنا شدید، اکنون این را هم باید بدانید که همه نمازهایی که ما می‌خوانیم فرض نیست؛ بلکه بر علاوۀ نمازهای فرض، نماز واجب و سنت هم وجود دارد، آیا می‌دانید آنها کدام اند؟	- شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «نمازهای وتر وسنت» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌خواهد یک بار درس را خاموشانه بخوانند. و خودش عناوین جانبی درس را به شکل خوانا روی تخته می‌نویسد. ۲- بعد از آن توجه شاگردان را به عناوین جلب نموده، به ترتیب معلومات می‌دهد و دعای قنوت را شمرده شمرده می‌خواند و از شاگردان می‌خواهد آن را تکرار کنند. ۳- سپس شاگردان را به گروپ های چندگانه تقسیم نموده و در هر گروه به شاگردی که قنوت را خوب یاد دارد هدایت می‌دهد تا از دیگران بشنود و اشتباهات شان را اصلاح کند و خود بر آنها نظارت نماید و مشکلات شان را حل کند و از شاگردان بخواهد که دعای قنوت را حفظ کنند. ۴- سپس به تشریح ادامۀ درس پرداخته و ذهن شاگردان را به نمازهای پنج وقت معطوف نموده واضح سازد که چند رکعت آن فرض و چند رکعت سنت است. ۵- درادامه از سه شاگرد می‌خواهد که به ترتیب در بارۀ وتر، سنت های مؤکد و غیر مؤکد معلومات بدهند. و در اخیر جهت اطمینان بیشتر از	شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند. شاگردان به شکل گروپی فعالیت می‌کنند. سه شاگرد معلومات می‌دهند.

	یادگیری شاگردان آنان را ارزیابی می کند:	
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- حکم نماز وتر چیست؟ ۲- نماز وتر چه وقت ادا می‌شود؟ ۳- دعای قنوت را بخوانید. ۴- سنت های مؤکد کدام است؟ ۵- در بارۀ سنت های غیر مؤکد معلومات بدهید.	شاگردان به سوالات جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصۀ درس** نماز وتر به نظر امام ابوحنیفه رحمة الله واجب می‌باشد و سه رکعت است وبعد از نماز خفتن ادا می‌شود و نمازهای سنت هم دو قسم است: ۱- مؤکد. ۲- غیر مؤکد.	شاگردان به خلاصۀ درس گوش می‌دهند.
	کارخانگی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

درس یازدهم

عنوان: **نماز تراویح و نمازهای قضایی**

صفحه: ۵۰-۵۱

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: حکم و وقت نماز وتر را با تعداد رکعات آن یاد بگیرند و با نمازهای قضایی و کیفیت ادای آن آشنا شوند و بفهمند که صاحب ترتیب کیست و ترتیب چطور ساقط می‌شود.

ب: مهارت ادای نمازتراویح و قضایی را به شکل درست پیدا کنند.

معلومات اضافی

نماز تراویح تنها در رمضان خوانده می‌شود و از آن جهت به این نام نامگذاری شده است که اصحاب کرام بعد از هر چهار رکعت، کمی استراحت می‌کردند که این استراحت ترویحه یاد می‌شد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم فرموده است: «**مَن قَامَ رَمَضَانَ اِيْمَاناً وَ اِحتِسَاباً غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِن ذَنبِهِ**»

(هر که ماه رمضان را از روی ایمان به خدا و به امید ثواب از او احیا کند، گناهان گذشته اش بخشیده می‌شود.)

خواندن تمام قرآن کریم یک بار در ماه مبارک رمضان سنت است و تنبلی و سستی قوم نباید باعث ترک آن شود و خواندن درود ثنا و تسبیحات رکوع و سجده را هم نباید از روی تنبلی ترک نماید.

قضای نمازهای فوتی

تعریف قضاء

قضاء به معنای انجام دادن واجب بعد از خروج وقت آن است و قضای فرض، فرض و قضای واجب، واجب است. و همراه با قضایی، استغفار هم لازم است چراکه قضا به خاطر جبران مافات و استغفار هم به خاطر دفع گناهِ تأخیر می‌باشد البته در صورتی که مکلف معذور نباشد.

ادای نماز در وقت آن واجب است و تأخیر آن بدون عذر جایز نیست واگر کسی بدون عذر این کار را کرد قضا آوردن آن بعد از دور شدن عذر لازم است.

سنتها و نوافل قضایی ندارند مگر در صورتی که بعد از شروع آن را فاسد کند که دراین صورت قضای آن واجب می‌باشد.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه:** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، کارخانه‌گی را کنترول می‌کند. سپس درس گذشته را این طور ارزیابی می‌کند: آیا می‌توانید بگویید حکم نماز وتر چیست و چند رکعت است؟ سنت های مؤکد چند رکعت است؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می‌کند: نمازهای سنت را که تا اکنون خواندید، در طول سال ادا می‌شود و نماز هایی هم وجود دارد که سالی یک بار خوانده می‌شود و نام آن «تراویح» است. و باز امکان دارد یک شخص بنا بر عذری نتواند نمازهای فرضش را در وقت معین آن ادا کند، این شخص چه باید کند؟ پس شما در این درس با این احکام آشنا می‌شوید.	شاگردان جواب می‌دهند. شاگردان به توضیحات گوش می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «نماز تراویح و نمازهای قضایی» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌خواهد درس را یک بار بخوانند. و خود عناوین جانبی درس را روی تخته می‌نویسد تا شاگردان بفهمند که بحث امروزشان چیست؟ ۲- بعد از آن معلم محترم مبحث تراویح را از کتاب درسی تشریح می‌کند و از چند شاگرد می‌خواهد تا در بارهٔ حکم نماز تراویح و وقت و تعداد رکعات آن معلومات دهند و در ادامه به بحث نمازهای قضایی پرداخته و کیفیت ادای قضایی را با زبان ساده توضیح می‌دهد و موضوع سقوط ترتیب را هم با ارائهٔ مثال از خود شاگردان، تشریح نموده و در اخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا می‌کند و به بخش ارزیابی می‌رسد:	شاگردان درس را می‌خوانند. شاگردان گوش می‌کنند و پاسخ می‌دهند. شاگردان به هدایت عمل می‌کنند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- حکم نماز تراویح چیست؟ ۲- نماز تراویح چگونه ادا می‌شود؟ ۳- کیفیت ادای نماز قضایی را بیان کنید. ٤- ترتیب چه زمانی ساقط می‌شود؟	شاگردان به سوالات جواب می‌دهند.

۵ دقیقه	**خلاصۀ درس** نماز تراویح بر مرد و زن سنت مؤکد است و در ماه مبارک رمضان بعد از نماز خفتن و پیش از وتر خوانده می‌شود.	شاگردان به خلاصۀ درس گوش می‌دهند.
	کارخانگی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

درس دوازدهم

عنوان: **مفسدات و مکروهات نماز**

صفحه: ۵۲-۵۳

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: معنای فساد و کراهیت و مفسدات و مکروهات نماز را یاد بگیرند.

ب: مهارت ادای نماز بدون ارتکاب مفسدات و مکروهات را پیدا کنند.

ج: جایگاه نماز و آداب ایستادن در پیشگاه خداوند در ذهن شان پیدا شود.

معلومات اضافی

لازم به یاد آوری است که مفسدات و مکروهات نماز بسیار زیاد است و در برخی از کتابها مانند «الفقه المیسر» ۳۰ مورد مفسدات و ۵۰ مورد مکروهات ذکر شده است؛ اما در کتاب درسی تان به نکات عمده اکتفا شده است.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، درس گذشته را ارزیابی می کند: آیا می‌توانید در مورد نماز تراویح معلومات بدهید؟ نماز قضایی چگونه ادا می‌شود؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند: شما می‌دانید که نماز به معنای ایستادن در حضور الهی است و به خود آدابی دارد. در این حالت انسان نمی تواند کارهایی را که خارج از نماز انجام می‌داد، انجام دهد. پس در این درس یاد می گیریم که کدام اعمال نماز را فاسد می‌سازد و کدام اعمال کراهیت دارد.	شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به سوالات جواب می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «مفسدات و مکروهات نماز» است	

	روی تخته نوشته، از یک شاگرد می‌خواهد درس را با صدای بلند بخواند و دیگران گوش کنند. و خودش عناوین جانبی را روی تخته می‌نویسد. ۲- بعد از آن معلم محترم با تشریح معنای لغوی و اصطلاحی فساد مفسدات نماز را یک به یک شرح می‌دهد و از چند شاگرد کم جرأت تر می‌خواهد آنچه را از مفسدات یاد دارند نام ببرند. ۳- در ادامه معنای لغوی و اصطلاحی کراهیت را توضیح داده حکمش را بیان می کند و سپس مکروهات نماز را با ارائهٔ مثال و در صورت لزوم با تمثیل، شرح می کند و در اخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا نموده به بخش ارزیابی می‌رسد:	شاگردان با دقت گوش می کنند. شاگردان گوش می کنند و جواب می‌دهند. شاگردان به هدایت عمل می کنند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- معنی کراهیت و فساد و چیست؟ ۲- پنج مورد از مکروهات نماز را نام ببرید. ۳- هشت مورد از مفسدات نماز را بیان کنید.	شاگردان به خلاصهٔ درس جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** فساد در لغت ضد صلاح است و در اصطلاح فقها عبارت است از وصف نادرست در عبادت. و شما با سیزده مورد از مفسدات نماز آشنا شدید. و کراهیت در لغت ضد محبت است و در اصطلاح فقهاء هر آنچه که ترک آن بهتر از انجام دادنش باشد، مکروه است. و شما هژده مورد آن را خواندید.	شاگردان گوش می‌دهند.
	کارخانه‌گی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

درس سیزدهم

عنوان: بی وضو شدن در نماز

صفحه: ۵۴-۵۷

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: بدانند هرگاه شخصی بدون اراده اش در نماز بی وضو شد، چه باید بکند و همچنان اگر سهوی درنمازاز آنان رخ داد، چگونه با سجدهٔ سهو آن را جبران نمایند و در صورت گرفتار شدن به شک درنماز یا وضو چه باید بکنند، و در بارهٔ سجدهٔ تلاوت معلومات حاصل نمایند.

ب: مهارت انجام اعمال فوق را پیدا کنند.

معلومات اضافی

لازم به یادآوری است که هرگاه شخصی بدون اراده اش در نماز بی وضو شد، می‌تواند برود و وضو کند و دوباره از جایی که ترک کرده بود ادامه دهد؛ اما مشروط بر آن است که در وقت رفتن به گرفتن وضوی دوباره، سخن نگوید و بدون ضرورت، عملی منافی نماز را انجام ندهد.

استخلاف یا تعیین کسی به جای خود

برای امام جایز است که در صورت رخ دادن کدام حادثهٔ غیر اختیاری (مثل بی وضویی، مریضی و غیره) شخصی را که صلاحیت امامت داشته باشد به جای خود انتخاب کند مشروط بر اینکه رکنی از ارکان نماز را بی وضو ادا ننموده باشد.

و هرگاه وقت چنان تنگ بود که گنجایش دوباره خواندن نماز وجود نداشت، تعیین جانشین بر امام واجب است.

و اگر امام کسی را جانشین تعیین نکرد خود مقتدیان هم می‌توانند این کار را بکنند.

و استخلاف و تعیین جانشین با اشاره و یا کشیدن به سوی محراب انجام می‌پذیرد.

سجدهٔ سهو

اگر شخصی یکی از واجبات نماز را قصدا ترک کرد گنهکار می‌شود و نمازش فاسد می‌گردد و برگرداندن نماز بر او واجب است. با سهو امام، هم بر امام و هم بر مقتدی سجدهٔ سهو واجب می‌شود و هرگاه مقتدی در حالت اقتدا به امام سهو کرد، سجدهٔ سهو واجب نمی شود.

کسی که سجدهٔ سهو بر او واجب شده است اگر قصدا آن را ترک کرد گنهکار می‌شود و برگرداندن نماز بر او واجب است.

کسی که قعدهٔ اول از نماز فرض را سهواً ترک کرد، در صورتی که راست ایستاده نباشد، دوباره بنشیند و در چنین حالتی اگر به قیام نزدیک باشد سجدهٔ سهو کند و اگر به قعده نزدیک باشد سجدهٔ سهو بر او لازم نیست.

اگر شخصی قعدهٔ اول را در نفل فراموش کرد به قعده برگردد هرچند خوب ایستاده هم باشد و سپس سجدهٔ سهو کند.

کسی که قعدهٔ اخیر را فراموش کرد و ایستاد، در صورتی که برای رکعت پنجم سجده نکرده باشد به قعده بر گردد و سجدهٔ سهو کند.

اما در صورتی که برای رکعت پنجم سجده کرده باشد، فرض او نفل می‌شود و خوب است که در نمازهای پیشین و عصر و خفتن رکعت ششم را و در نماز صبح رکعت چهارم را اضافه کند و سجدهٔ سهو نماید و فرضش را دوباره بخواند.

اگر شخصی در قعدهٔ اخیر نشست و تشهد خواند و سپس به گمان این که قعدهٔ اول است ازجایش بلند شد به قعده بر گردد سلام بدهد و تشهد را دوباره نخواند.

کسی که نماز چهار رکعتی می‌خواند و گمان کند که نمازش تکمیل شده است و بعد از سلام دادن متوجه شد که دو رکعت خوانده است، رکعت های باقی مانده را بخواند و سجدهٔ سهو کند.

سجدهٔ تلاوت

هرگاه شخصی آیات معینی را که در آن به سجده امر شده، یا از سجدهٔ کاینات توصیف به عمل آمده و یا کفار به خاطر سرپیچی شان از سجده مورد سرزنش قرار گرفته اند، تلاوت کند و یا از دیگری بشنود، بر او واجب است تا به نیت خشوع در برابر خداوند واطاعت از فرمانش و داخل شدن در صف سجده کننده گان، سجدهٔ تلاوت کند.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام واحوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، کارخانه گی را می‌بینند. معلم محترم درس گذشته را ارزیابی می کند: آیا می‌توانید مفسدات نماز را نام ببرید؟ معنای کراهیت چیست؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند: شما می‌دانید که نماز بدون وضو جایز نیست، حال امکان دارد کسی در اثنای نماز بدون اراده اش بی وضو شود، و یا اشتباهی از او رخ دهد و یا سجدهٔ تلاوت را بخواند. پس خوب است در این درس با احکام مسایل فوق آشنا شویم.	شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «بی وضو شدن در نماز» است	

	روی تخته نوشته، از شاگردان می‌خواهد درس را یک بار بخوانند. ۲- بعد از آن معلم محترم بخش اول درس را تشریح می کند و از چند شاگرد می‌خواهد به ترتیب یکی از حالات بی وضو شدن را تشریح کنند. ۳- سپس به بخش سجدۀ سهو می‌رسد و طریقۀ ادای سجدۀ سهو را تمثیل می کند و از چند شاگرد دیگر می‌خواهد در این باره معلومات بدهند. ۴- و در ادامه با طرح این سوال که ممکن است کسی دربارۀ نمازش دچار شک شود، در این صورت او چه باید بکند؟ به توضیح این مبحث پرداخته به بخش سجدۀ تلاوت می‌رسد و کمی دربارۀ حکمت های سجدۀ تلاوت معلومات داده و درس را تکمیل می کند و دراخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می‌دهد و به بخش ارزیابی می‌رسد:	شاگردان درس را می‌خوانند. شاگردان گوش می‌دهند و تشریح می کنند. شاگردان به هدایت عمل می کنند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- حکم سجدۀ سهو را با اسباب آن مختصراً بیان کنید. ۲- در کدام حالات سجدۀ سهو لازم می‌شود؟ ۳- تعداد آیات سجده چند است؟ ۴- طریقۀ سجدۀ سهو را بیان کنید. ۵- اگر کسی در بارۀ نمازش دچار شک شد، چه باید کند؟	شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصۀ درس** هرگاه کسی در نماز بدون اراده اش بی وضو شد، می‌تواند برود وضو بگیرد و دوباره از جایی که مانده بود نمازش را تکمیل کند و اگر امام بی وضو شد کسی را به جانشینی خود بر میگزیند. با ترک واجب و یا با تقدیم و تأخیر فرض سجدۀ سهو واجب می‌شود. و سجدۀ تلاوت هم زمانی واجب می‌شود که آیۀ سجده را تلاوت کند یا بشنود و با خواندن امام بر مقتدی هم واجب می‌شود. و چهارده آیۀ سجده وجود دارد.	شاگردان به خلاصۀ درس گوش می‌دهند.
	کارخانه گی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می‌دهد.	

درس چهاردهم

عنوان: **نماز مریض**

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: احکام نماز مریض و مسافر را با حالات و روش های مختلف آن یاد بگیرند.

ب: مهارت انجام اعمال فوق را پیدا کنند.

معلومات اضافی

دین مقدس اسلام دین مرحمت و آسانی است. خداوند متعال فرموده است: «**لَّايكَلِّفُ اللهُ نَفساً إلّا وُسعَهَا**» (بقره: ۲۸۶) (خداوند هیچ نفسی را مکلف نمی سازد مگر به اندازۀ توان وی)

به همین خاطر به مریض اجازه داده است تا حسب طاقت وتوانش نماز بخواند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم به عمران بن حصین فرموده است: «**صَلِّ قَائِماً فَإن لَم تَستَطِع فَقَاعِداً فَإن لَم تَستَطِع فَعَلَـى الجَنبِ تُؤمِي إيماءً**» (نمازت را ایستاده بخوان، اگر نمی توانستی نشسته بخوان و اگر نمی توانستی به پهلو بخوان و اشاره کن.)

پس ترک نماز حتی در حالت مریضی هم جایز نیست و این اهمیت نماز را نشان می‌دهد.

هرگاه بیهوشی و یا جنون کسی بیش از یک شبانه روز ادامه یافت و تعداد نمازهای فوتی اش به شش رسید، قضایی آنها از گردنش ساقط می‌شود.

نماز مسافر

خداوند متعال فرموده است: « **وَإِذَا ضَرَبتُم فِي الأَرضِ فَلَيسَ عَلَيكُم جُنَاحٌ أَن تَقصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ**» (نساء: ۱۰۱) (هرگاه در زمین سفر می‌کردید هیچ گناهی بر شما نیست که نماز تان را قصر کنید.)

بخاری و مسلم از انس رضی الله عنه روایت کرده است که گفت: با رسول الله صلی الله علیه وسلم از مدینه به سوی مکه رهسپار شدیم و در این اثنا، رسول خدا تا رسیدن به مدینۀ منوره دو دو رکعت می‌خواند.

اقتدای مسافر بر مقیم جایز است و او با متابعت از امام نمازش را چهار رکعت می‌خواند و اقتدای مقیم هم بر مسافر جایز است. وقتی امام مسافر و مقتدی ها مقیم بودند، امام دو رکعت را خوانده سلام می‌دهد و بعد از سلام خوب است که بگوید: «شما نماز تان را تکمیل کنید چراکه من مسافر هستم.» بهتر است که پیش از شروع نماز و بعد از آن این را بگوید.

اقسام وطن و احکام آن

وطن اصلی با وطن اصلی باطل می‌شود. پس هرگاه وطن اصلی اش را ترک کرد و از آنجا به جای دیگری رفت و آنجا را وطن خود برگزید و سپس به خاطر کاری به وطن اولش برگشت، قصر می‌خواند چراکه این شهر اکنون وطن او نیست.

و وطن اقامت با وطن اقامت دیگر باطل می‌شود. و همچنان وطن اقامت با سفر کردن از آنجا و با برگشتن از آنجا به وطن اصلی هم باطل می‌شود.

وطن اصلی: وطن اصلی جایی است که آنجا را به عنوان وطن برگزیده باشد، فرق نمی کند که در آنجا ازدواج کرده باشد یا خیر.

وطن اقامت: وطن اقامت جایی است که در آنجا نیت اقامت به مدت پانزده روز و یا بیشتر را کرده باشد.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، درس گذشته را ارزیابی می کند: معنای سجدۀ سهو و حکم آن چیست؟ اگر کسی در نماز دچار شک شد، چه باید بکند؟ دربارۀ سجدۀ تلاوت چه می‌دانید؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند: گاهی انسان مریض می‌شود و گاهی در سفر می‌باشد، که در این نوع حالات انسان با مشکلاتی مواجه می‌شود، به همین خاطر دین مقدس اسلام راه حل های آسانی را پیشنهاد کرده است که در این درس با آن آشنا می‌شویم.	شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «نماز مریض» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌خواهد درس را یک بار بخوانند و خودش عناوین جانبی را به شکل سوال روی تخته می‌نویسد. ۲- بعد از آن معلم محترم بخش اول درس را تشریح می کند و از چند شاگرد می‌خواهد به ترتیب یکی از حالات مریضی و کیفیت ادای نماز	شاگردان درس را می‌خوانند.

	در آن حالت را تشریح کنند. ۳- سپس به بخش نماز مسافر می‌رسد و احکام آن را تشریح نموده و با طرح این سوال که «چه کسی می تواند احکام مخصوص مسافر را نام ببرد؟» شاگردان را به فعالیت وا می‌دارد. ۴- در ادامه با طرح این سوال که «آیا می‌دانید معنی قصر چیست؟» به توضیح قصر و شرایط آن می‌پردازد و از چند شاگرد کم جرأت می‌خواهد آنچه را آموخته اند تشریح کنند. و سپس به بخش ارزیابی می‌رسد:	شاگردان گوش می کنند و جواب می‌دهند. شاگردان پاسخ پرسش را می گویند. چند شاگرد تشریح می کنند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی:** ۱- در بارهٔ نماز مریض مختصراً معلومات بدهید. ۲- احکام مخصوص سفر را به اختصار بیان کنید. ۳- قصر به چی گفته می‌شود و حکمش چیست؟ ٤- کدام احکام از مسافر ساقط می‌شود؟	شاگردان جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** شما در این درس با کیفیت نماز مریض آشنا شدید و یاد گرفتید که مسافر از چه سهولت هایی برخوردار است و معنای قصر و حکم قصر و شرایط آن را یاد گرفتید.	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش می‌دهند.
	کارخانه‌گی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

درس پانزدهم

عنوان: **نماز جماعت**

صفحه: ۱۲۸-۱۲۹

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: یاد بگیرند که حکم نماز جماعت چیست وچه کسی حق امامت دارد و چه کسانی می‌توانند بر چه کسانی اقتدا کنند.

ب: مهارت عملی ساختن احکام فوق را پیدا کنند.

ج: روحیهٔ پابندی به جماعت را پیدا کنند.

معلومات اضافی

الله جل جلاله فرموده است: «**وَارکَعُوا مَعَ الرَّاکِعِینَ**» (بقره: ۴۳) (با رکوع کننده گان رکوع کنید.)

و رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: « **صَلَاةُ الجَمَاعَةِ تَفضُلُ صَلَاةَ الفَذِّ بِسَبعٍ وَ عِشرِینَ دَرَجَـةٌ**» (نماز جماعت نسبت به نماز تنهایی بیست و هفت درجه برتر است.)

جماعت همان ارتباطی است که بین نماز مقتدی و امام حاصل می‌شود.

اگر همراه امام یک نفر باشد در تمام نمازها جماعت می‌شود به‌جز نماز جمعه که در آن بر علاوه امام موجودیت سه نفر شرط است. نمازهای جمعه و عیدین بدون جماعت صحیح نیست.

برگزار ساختن جماعت برای نمازهای نفلی با دعوت و اعلام درست نیست؛ اما اگر مردم بدون دعوت و اعلام جمع شده باشند و جماعت نافله بدون اذان و اقامت برگزار شود، کراهیت ندارد.

اقامه کردن جماعت دوم در مسجد محله یی که امام و مؤذن دارد و یک بارهم مردم با اذان واقامت جماعت کرده باشند مکروه است؛ اما با تغییر هیئت اولی به گونه یی که امام جماعت دوم در جایی غیر از جای امام اول امامت کند، مکروه نمی شود.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و..

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، کارخانه‌گی را می‌بیند. معلم محترم درس گذشته را ارزیابی می‌کند: آیا می‌دانید مریض چگونه نماز می‌خواند؟ مقصد از قصر چیست؟ در بارۀ سفر چه می‌دانید؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می‌کند: شما می‌دانید که ما مسلمانان اکثراً به شکل دسته جمعی در مسجد نماز می‌خوانیم که این کار به نام جماعت یاد می‌شود. پس در این درس در بارۀ احکام نماز جماعت معلومات پیدا می‌کنید.	شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «نماز جماعت» است روی تخته نوشته، از سه شاگرد می‌خواهد تا یک یک پاراگراف درس را با صدای بلند بخوانند و خود عناوین جانبی را روی تخته می‌نویسد تا شاگردان متوجه اصل موضوع شوند. ۲- بعد از آن معلم محترم با بیان حکم جماعت، این سوال را مطرح می‌کند که «آیا می‌دانید چه کسی برای امامت حق اولویت دارد؟» سپس از کتاب جواب می‌دهد و شاگردان را ارزیابی می‌کند. ۳- بعد از آن معنای اقتداء و احکام آن را تشریح می‌کند و از شاگردان می‌پرسد: «اقتدای فرض گزار بر فرض گزار چه زمانی درست است؟» و «چه کسی نمی تواند بر چه کسی اقتدا کند؟». ۴- در ادامه به تشریح مباحث دیگر جماعت پرداخته به بخش ارزیابی می‌رسد:	شاگردان به درس گوش می‌دهند. شاگردان گوش می‌کنند و جواب می‌دهند. شاگردان جواب سوال را می‌دهند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- حکم نماز جماعت چیست وچه کسی برای امامت حق اولویت دارد؟ ۲- برخی از احکام اقتدا را مختصراً بیان کنید. ۳- در چه جاهایی تکرار جماعت جایز است؟	شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.

۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** شما در این درس با حکم نماز جماعت و کسانی که برای امامت حق اولویت دارند آشنا شدید و برخی از احکام اقتدا را یاد گرفتید و فهمیدید که حکم تکرار جماعت چیست و در چه جاهایی تکرار جماعت جایز است.	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش می‌دهند.
	کارخانه‌گی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

درس شانزدهم

عنوان: نمازهای جمعه و عیدین

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: حکم نماز جمعه و عیدین را با شرایط وجوب و صحت آن بفهمند، طریقهٔ ادای آن را یاد بگیرند و تکبیر تشریق را با زمان گفتن آن بیاموزند.

ب: مهارت عملی ساختن احکام فوق را پیدا کنند.

ج: فواید گردهم آیی مسلمانان در این دو اجتماع بزرگ و نقش آن در تحکیم اخوت اسلامی را بدانند.

معلومات اضافی

نماز جمعه از فضایلی است که خداوند به این امت اختصاص داده است تا از برکات این روز استفاده کنند و به سعادت و کامیابی برسند.

در حدیثی که بخاری و مسلم روایت کرده، ابوهریره رضی الله عنه می‌فرماید، از رسول خدا شنیدم که می‌فرمود: «ما در آمدن به دنیا بعد از دیگران قرار داریم؛ اما در روز قیامت (در فضیلت و اجر و رفتن به جنت) از دیگران پیش هستیم، به آنها پیش از ما کتاب شریعت آسمانی داده شد و این روز (روز جمعه) روزی است که بر آنان فرض شده بود تا به خدا تقرب جویند اما آنها در مورد آن به اختلاف پرداختند و خداوند ما را هدایت کرد، پس در این زمینه مردم بعد از ما هستند: یهود فردا (شنبه) و نصارا پس فردا (روز یکشنبه).

در بارهٔ دلیل مشروعیت جمعه از قرآن کریم خوب است به آیهٔ ۹ سورهٔ مبارکهٔ جمعه مراجعه کنید.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: «اَلجُمعَةُ حَقٌ وَاجِبٌ عَلَي كَلِّ مُسلِمٍ» (جمعه حق واجبی است بر هر مسلمان.)

کسانی که نماز جمعه بر آنان واجب نیست، اگر آن را خواندند نمازشان درست است و نماز پیشین از گردن شان ساقط می‌شود و حتی خواندن نماز جمعه بر آنان مستحب می‌باشد.

و زنان هم می‌توانند در صورت فراهم بودن شرایط، به نماز جمعه شرکت کنند، اگر شرکت نکردند در خانه نماز پیشین را می‌خوانند.

با شنیدن اذان اول، رفتن به نماز جمعه و ترک خرید و فروش واجب است.

وقتی امام برای خواندن خطبه بالا شد، دیگر خواندن نماز و سخن گفتن و جواب سلام و عطسه را دادن جایز نیست.

برای خطیب هم مکروه است که خطبه را طولانی بسازد.

اگر کسی در حالی به نماز جمعه رسید که امام در تشهد و یا در سجدهٔ سهو بود، او به جمعه رسیده است و بعد از سلام امام بایستد و دو رکعتش را تکمیل کند.

نماز دو عید

عید از عَود (بازگشت) مشتق است، و این یا به خاطر تکرار آن در هر سال است ویا به خاطر بازگشت سرور و شادمانی با آمدن آن است. و از آن جهت عید گفته شده است که خداوند متعال درآن روز احسان و مغفرتش را به بنده‌گان بر می‌گرداند و ارزانی می‌دارد.

دلیل مشروعیت

از قرآن کریم: «**فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانحَر**» برای پروردگارت نماز بخوان (که مقصود نماز عید قربان است) و قربانی کن.

از سنت: ابوداوود از انس رضی الله عنه روایت می‌کند که «رسول الله صلی الله علیه وسلم به مدینه آمد و دید که مردم مدینه دو روز جشن و شادی دارند، و فرمود: این دو روز چیست؟ گفتند: ما در دوران جاهلیت در این دو روز بازی می‌کردیم. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «خداوند به جای آن دو روز دو روز بهتری را به شما داد که روز اضحی یا عید قربان و روز فطر است.

وقت نماز عید

بعد از آن که خورشید کمی (تقریبا به اندازهٔ یک نیزه) بالا شد، خوانده می‌شود و با زوال خورشید پایان می‌یابد. و در آن تکبیرهایی است که به نام تکبیرهای زواید یاد می‌شود.

کیفیت نماز عید

در این باره استاد محترم باید دقت کند که در کتاب درسی اولین ماده که در بارهٔ نیت است، کمی مغلق می‌باشد، پس برای رهایی شاگردان از سردرگمی در بارهٔ این مسأله (نیت) باید گفت: مقتدی همراه امام می‌ایستد و نمازعید و متابعت از امام را نیت می‌کند.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه:** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، کارخانه‌گی را می‌بیند. معلم محترم درس گذشته را ارزیابی می‌کند: چه کسانی برای امامت حق اولویت دارند ؟ در بارهٔ نماز جماعت چه می‌دانید؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می‌کند: شما می‌دانید که روزهای جمعه و عید روز رخصتی ما مسلمانان است و در این روزها همه در مسجد جمع می‌شویم و نماز می‌خوانیم، آیا می‌دانید نام این نمازها چیست و چطور ادا می‌شود و چه فرقی با نمازهای دیگر دارد؟	- شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.

زمان	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «نمازهای جمعه و عید» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌پرسد، آیا به نماز جمعه می‌روید؟ آیا می‌دانید چگونه ادا می‌شود؟ چند تن از شاگردان معلومات می‌دهند و سپس استاد گرامی به تشریح درس می‌پردازد، شرایط را بیان می‌کند و دو باره از شاگردان می‌پرسد و فعالیت اول کتاب را طبق هدایت اجرا می‌کند. ۲- بعد از آن معلم محترم در بارۀ نمازهای عید و کیفیت ادای آن معلومات داده و از چند شاگرد می‌خواهد تا به ترتیب، کیفیت ادای نماز را تشریح کنند. ۳- سپس به بحث تشریق می‌رسد و معنای تشریق را بیان نموده در بارۀ آن معلومات داده فعالیت دوم کتاب را طبق هدایت اجرا می‌نماید و به بخش ارزیابی می‌رسد:	شاگردان به تشریح درس گوش می‌دهند. شاگردان گوش می‌کنند و جواب می‌دهند. شاگردان به توضیحات گوش می‌دهند. شاگردان به هدایت عمل می‌کنند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- روزهای تشریق کدام است، مختصراً بیان کنید. ۲- حکم نمازهای جمعه وعید چیست؟ ۳- شرایط صحت و وجوب نمازهای جمعه و عید را بیان کنید. ۴- برای ادای نماز عید چه چیزهایی بر نمازگزار سنت است؟ ۵- تکبیر های تشریق را بخوانید.	شاگردان به پرسش ها جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصۀ درس** شما در این درس با چهار شرط وجوب و هفت شرط صحت نماز جمعه آشنا شدید و دیدید که همین شرایط بر نمازهای دو عید هم صدق می‌کند و همچنان طریقۀ ادای نمازهای عید را یاد گرفتید.	شاگردان به خلاصۀ درس گوش می‌دهند.
	کارخانه‌گی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

درس هفدهم

عنوان: **نمازهای کسوف و خسوف**

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: معنای کسوف و خسوف و کیفیت ادای نماز در این اوقات و همچنان نماز استسقاء (طلب باران) را یاد بگیرند.

ب: مهارت عملی ساختن نمازهای فوق را پیدا کنند.

ج: اهمیت دعا در هنگام مصیبت ها را بدانند.

معلومات اضافی

مسلمانان با ادای نمازهای کسوف وخسوف به الله جل جلاله پناه برده از او می‌خواهند تا بلا و مصیبت را از آنان دور ساخته و نور و روشنی را بر گرداند.

بخاری از ابو بکر رضی الله عنه روایت کرده است که: «در زمان رسول خدا خسوف رخ داد و آن حضرت در حالی از خانه خارج شد و به مسجد آمد که چادرش بر زمین کشال می‌شد و مردم هم پیش ایشان جمع شدند و آن حضرت به آنان دو رکعت نماز داد تا اینکه خورشید روشن شد، در این هنگام حضرت فرمود: خورشید و مهتاب دو نشانهٔ از نشانه های پروردگار است و نه به خاطر مرگ کسی خسوف می‌کند و نه به خاطر زنده‌گی او؛ بلکه خداوند توسط خسوف و کسوف بنده‌گانش را می‌ترساند پس هرگاه این حادثه رخ داد نماز بخوانید تا خداوند آنچه را که بر سرتان آمده است، از شما دور کند.»

نماز استسقاء

مستحب است که پیش از رفتن به استسقاء صدقه داده شود و قبل از آن مردم روزه بگیرند و زیاد استغفار کنند.

دعای استسقاء: امام در دعایش می‌گوید: «**اَللّٰهُمَّ اسقِنَا غَيثاً نَافِعاً غَيرَ ضَارٍّ عَاجِلاً غَيرَ آجِلٍ، اَللّٰهُمَّ اسقِ عِبَادَکَ وَ بَهَائِمَکَ، وَ انشُر رَحمَتَکَ، وَ احيِ بَلَدَکَ المَيت، اَللّٰهُمَّ اَنتَ اللهُ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنتَ الغَنِي وَ نَحنُ الفُقَرَاءُ، اَنزِل عَلَينَا الغَيثَ، وَاجعَل مَا اَنزَلتَ لَنَا قُوَّةً وَ بَلَاغاً اِلَي حِينٍ**»

ترجمه: پروردگارا باران پر منفعتی بر ما بباران که هیچ ضرری در قبال نداشته باشد و زود بر سر ما ببارد و به تأخیر نیفتد، پروردگارا! بنده‌گانت را و حیواناتت را سیراب کن و رحمتت را بگستران و شهر مرده را زنده کن، پروردگارا! تو معبود بر حق هستی و الهی جز تو نیست، تو غنی هستی و ما فقیر، بر ما باران بباران، و آنچه را که بر ما بارانیده یی سبب قوت و زنده ماندن ما تا وقتی که (تو مقدر کرده ای) بگردان.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، کارخانه‌گی را با در نظر داشت وقت، می‌بیند. معلم محترم درس گذشته را ارزیابی می کند: در بارهٔ نماز جمعه معلومات بدهید. نماز عید چگونه خوانده می‌شود؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند: می دانید که نماز بهترین وسیله برای راز و نیاز با الله می‌باشد و مسلمانان بر علاوهٔ نمازهای فرض، به خاطر برآورده شدن حاجات و دفع بلاها نیز از خداوند کمک می‌خواهند و نماز می‌خوانند، که شما در این درس با چند مورد از این نمازها آشنا می‌شوید!	شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «نماز کسوف وخسوف» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌پرسد «آیا می‌دانید معنای کسوف و خسوف و علت آن چیست؟ آیا می‌دانید نمازهای کسوف وخسوف چگونه ادا می‌شود؟» سپس به تشریح درس می‌پردازد و از شاگردان می‌خواهد تا به سوالاتی مطرح شدهٔ قبل از تشریح درس پاسخ درست ارایه کنند. ۲- بعد از آن معلم محترم در بارهٔ نماز استسقاء و کیفیت خروج به آن معلومات داده فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا می کند. سپس به بخش ارزیابی می‌رسد:	شاگردان گوش می کنند و جواب می‌دهند. شاگردان به هدایت عمل می کنند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی:** ۱- معنی خسوف و کسوف چیست؟ ۲- نماز خسوف در کجا ادا می‌شود؟ ۳- معنای استسقاء چیست؟	شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.

۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** کسوف به معنای کم شدن روشنی مهتاب است ونماز کسوف سنت مؤکد می‌باشد و دو رکعت با جماعت خوانده می‌شود و خطبه ندارد. و خسوف هم به معنای کم شدن روشنی آفتاب است و نماز خسوف در خانه ادا می‌شود. واستسقاء به معنای طلب باران می‌باشد و بعد از ادای دو رکعت نماز با جماعت، امام خطبه می‌خواند و دعا می‌کند.	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش می‌دهند.
	کارخانگی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

درس هجدهم

عنوان: **احکام جنازه**

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: معنای جنازه را با آدابی که در وقت جان دادن یک شخص باید رعایت شود، یاد بگیرند و بفهمند که میت چه حقوقی دارد و احکام شهید حقیقی چیست و اگر نوزادی وفات یافت، چگونه دفن شود.

ب: مهارت عملی ساختن احکام فوق را پیدا کنند.

معلومات اضافی

قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: «**مَن كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ دَخَلَ الجَنَّةَ**» ترجمه: هرکه آخرین سخنش لا إله إلا الله باشد داخل جنت می‌شود.

وقتی در کسی علایم مرگ دیده شد سنت این است که بر پهلوی راستش رو به قبله خوابانیده شود و این هم جایز است که به پشت خوابانیده شود به طوری که پاهایش به طرف قبله باشد و سرش کمی بالا نهاده شود تا رویش به طرف قبله قرار بگیرد.

و مستحب است که در پیش او سورهٔ یس خوانده شود چون در حدیث آمده است: «**مَا مِن مَرِيضٍ يقرَأُ عِندَهُ يس إِلَّا مَاتَ رَيانٌ، وَ اُدخِلَ فِي قَبرِهِ رَيانٌ، وَ حُشِرَ يومَ القِيمَةِ رَيانٌ**» ترجمه: نزد هر مریضی که (در حال جانکندن باشد) سورهٔ یس خوانده شود، سیراب می‌میرد و سیراب در قبر داخل کرده می‌شود و در روز قیامت هم سیراب حشر می گردد.

کسی که چشمان میت را می‌بندد این دعا را می‌خواند: «**بِاسمِ اللهِ وَ عَلَي مِلَّةِ رَسُولُ اللهِ اَللّهُمَّ يسِّر عَلَيهِ أَمرَهُ وَ سَهِّل عَلَيهِ مَا بَعدَهُ وَ اسعِدهُ بِلِقَائِكَ وَ اجعَل مَا خَرَجَ اِلَيهِ خَيراً مِمَّا خَرَجَ مِنهُ**»

ترجمه: به نام الله و بر ملت رسول الله! بار الها! کارش را آسان بگردان و بعد از این زندگی آینده اش را با آسانی ها همراه بساز، و او را با دیدارت خوشبخت بفرما و جایی را که او به آن سو روان است بهتر از جایی بگردان که از آن خارج شده است.

خبر کردن دیگران از مرگ یک شخص مستحب است.

تعریف شهید

شهید همان مسلمانی است که مظلومانه کشته شده است، فرقی نمی کند که در جنگ کشته شده باشد، یا باغیان او را کشته باشند ویا رهزنان.

دربارهٔ فضیلت شهدا می‌توانید به آیات ۱۶۹-۱۷۰ سورهٔ آل عمران مراجعه کنید.

اقسام شهداء

شهید سه قسم است: ۱- شهید دنیا وآخرت که او شهید کامل است. ۲- شهید آخرت. ۳- شهید دنیا.

۱- شهادت کامل زمانی تحقق می‌یابد که مقتول مسلمان، عاقل، بالغ و از حدث اکبر پاک باشد و بین مجروحیت و مرگش چنان فاصله نباشد که او از نعمت های دنیا؛ مانند: خوردن، نوشیدن، خوابیدن و تداوی برخوردار گردد و وقت یک نماز را در هوشیاری سپری نکند؛ لذا احکام شهید بر او اجرا می‌شود.

۲- شهید آخرت کسی است که شرایط ذکر شده را به غیر از اسلام پوره نکند، بر چنین شخصی احکام شهید اجرا نمی شود؛ اما او در آخرت شهید است و از پاداش وعده داده شده بر شهدا برخوردار می گردد. پس این گونه شهید شسته و کفن می‌شود و نماز جنازه بر او خوانده می‌شود.

۳- شهید دنیا، منافقی است که در صفوف مسلمانان کشته می‌شود که او فقط شهید دنیاست و با توجه به ظاهرش، غسل داده نمی شود و در لباسش کفن می‌شود و بر او مثل شهید کامل نمازجنازه خوانده می‌شود.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه:** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، کارخانه گی را طوری که به نظر خودش مناسب است، می‌بیند. سپس درس گذشته را این طور ارزیابی می کند: «معنای کسوف چیست و نماز کسوف چگونه خوانده می‌شود؟» کیفیت نماز استسقاء را بیان کنید. معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند: می دانید که دین مقدس اسلام از لحظهٔ ولادت یک انسان تا لحظهٔ وفات و نهاده شدنش در قبر، احکام وحقوق خاصی را وضع کرده است که در این درس با احکامی آشنا می‌شویم که به لحظهٔ وفات انسان و آماده ساختن او به نماز جنازه تعلق دارد.	- شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به سوال جواب درست ارایه می کنند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «احکام جنازه» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌خواهد یک بار درس را خاموشانه بخوانند. و خود عناوین جانبی را روی تخته می‌نویسد. ۲- سپس شاگردان را به عناوین نوشته شده روی تخته متوجه ساخته، به تشریح آن می‌پردازد و در ختم توضیح هر عنوان، با طرح سوالاتی ذهن شاگردان را روشن می‌سازد.	شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند.

	۳- بعد از آن معلم محترم فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا می کند. وسپس به بخش ارزیابی می‌رسد:	شاگردان به هدایت عمل می کنند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی:** ۱- جنازه چیست؟ ۲- آداب وسنت های جانکندن را بیان کنید. ۳- حقوق میت را مختصرا نام ببرید. ۴- احکام شهید حقیقی را مختصرا بیان کنید. ۵- مصارف تکفین وتجهیز میت را چه کسی می‌دهد؟	شاگردان به سوالات جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** شما در این درس تعریف جنازه و آداب حالت جانکندن را یاد گرفتید و فهمیدید که میت چه حقوقی دارد و احکام شهید حقیقی چیست و هرگاه نوزادی وفات یافت، چه باید کرد و مصارف تکفین وتجهیز از کجا تأمین می گردد.	شاگردان به خلاصهٔ درس گوش می‌دهند.
	کارخانه‌گی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

درس نزدهم

عنوان: غسل دادن میت و خواندن نماز جنازه بر او

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: با طریقهٔ غسل دادن و تکفین میت آشنا شوند و مسایل مربوط به نماز جنازه را با سنت ها و کیفیت نماز جنازه یاد بگیرند.

ب: مهارت عملی ساختن احکام فوق را پیدا کنند.

معلومات اضافی

غسل دادن میت فرض کفایه است و در صورت پوره بودن شرایط ذیل غسل داده می‌شود:

۱- مسلمان باشد.

۲- اکثر بدن میت یا نصف آن همراه سرش موجود باشد.

۳- در راه اعلای کلمهٔ الله شهید نشده باشد؛ چراکه شهید غسل داده نمی شود بلکه با خون و لباسش دفن می‌شود.

۴- سقط شده نباشد، یعنی نوزاد مرده و ناقص الخلقه سقط نشده باشد.

مسایلی چند در بارهٔ نماز جنازه

اگر میت بدون نماز جنازه دفن شد، بر بالای قبرش نماز خوانده می‌شود البته تا زمانی که خراب نشده باشد.

اگر جنازه ها متعدد بودند بهتر است بر هر کدام جداگانه نماز خوانده شود؛ اما این هم جایز است که بر همهٔ آنها یک بار نماز خوانده شود. و دراین صورت جنازه ها در صف طویلی پیش روی امام مانده می‌شوند.

کسی که امام را در بین دو تکبیر یافت منتظر می‌ماند تا امام تکبیر بعدی را بگوید و با گفته شدن تکبیر به امام اقتدا می‌کند و دعا ها را با او می‌خواند و در اخیر تکبیر های فوتی را پیش از برداشته شدن جنازه قضایی می‌آورد.

اگر شخصی بعد از تکبیر احرام و قبل از تکبیر دوم حاضر شد به امام اقتدا می‌کند و منتظر تکبیر دوم نمی ماند.

اگر شخصی بعد از تکبیر چهارم پیش از سلام حاضر شد، نماز جنازه از او فوت شده است.

برداشتن میت تا قبرستان فرض کفایه است و عبادت شمرده می‌شود و ثواب بسیار دارد، راه رفتن از پشت جنازه بهتر است از راه رفتن در پیشاپیش آن.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر وغیره

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، درس گذشته را ارزیابی می کند: جنازه را تعریف کنید و برخی از سنتهای وقت جانکندن را بیان نمایید. میت چه حقوقی دارد؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند: می دانید که میت با مراسم خاص دینی به خاک سپرده می‌شود، از جملهٔ این مراسم غسل دادن میت و خواندن نماز جنازه بر اوست. پس در این درس با احکامی در این باره آشنا می‌شوید.	- شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان جواب می‌دهند. شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند و به عناوین نوشته شدهٔ روی تخته دقت می کنند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «شستن میت و خواندن نماز جنازه بر او» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌خواهد یک بار درس را خاموشانه بخوانند. و خودش با استفاده از فرصت عناوین جانبی را روی تخته می‌نویسد تا ذهن شاگردان به آن معطوف گردد. ۲- سپس به ترتیب عناوین، مسایل مربوط به شستن میت را تشریح نموده سوالاتی را در این باره مطرح می کند تا شاگردان جواب بدهند. ۳- بعداً به بحث کفن می‌پردازد و در صورت امکان یک تکهٔ کهنه و قیچی با خود می‌آورد و طریقهٔ برش و پوشاندن انواع کفن را عملاً تمثیل می کند و به شاگردان نشان می‌دهد و مشخص می‌سازد که قمیص کدام است وازار و لفافه کدام. ۴- در ادامه از چند شاگرد می‌خواهد که اجزای کفن را برش کنند ونشان بدهند. ۵- و سپس به بحث نماز جنازه می‌رسد و دعاها را به ترتیب می‌خواند و از شاگردان می‌خواهد تکرار کنند و حفظ نمایند، بعدا شاگردان را به چند گروه تقسیم نموده از آنان می‌خواهد تا دعاها را از یکدیگر بپرسند وبدون اشتباه یاد بگیرند و در هر گروه یک شاگرد لایق تر دیگران را کمک می کند و استاد از گروه ها نظارت می کند و اشتباهات شان را اصلاح می‌نماید. در اخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می‌دهد و سپس به بخش	شاگردان گوش می کنند و جواب می‌دهند. شاگردان می‌بینند و یاد می گیرند. و مهارت برش قمیص و ازار و لفافه را پیدا می کنند. شاگردان می‌خوانند و یاد می گیرند.

	ارزیابی می‌رسد:	
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- دعاهای نماز جنازه را بخوانید. ۲- کفن چند قسم است؟ ۳- کفن زن و مرد چه تفاوت هایی دارد؟	شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** شما در این درس با طریقهٔ شستن و کفن کردن میت آشنا شدید و یاد گرفتید که کفن مسنونه عبارت است از قمیص، ازار و لفافه، و بر کفن زن، خمار و خرقه هم اضافه می‌شود. نماز جنازه دو رکن دارد: چهار تکبیر و قیام.	شاگردان گوش می‌دهند.
	کارخانه‌گی: معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

درس بیستم

عنوان: زکات

صفحه: ۱۴۲-۱۴۵

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: تعریف و حکم زکات را با دلایل فرضیت و شرایط وجوب و صحت زکات یاد بگیرند وبفهمند که از چه چیزهایی زکات واجب است؟.

ب: مهارت عملی ساختن احکام فوق را پیدا کنند.

معلومات اضافی

مال زکات از آن جهت به این نام نامگذاری شده است که مال اصلی به برکت بیرون کردن زکات و دعای گیرنده رشد می کند و زیاد می‌شود و حقوق نیازمندان در آن باقی نمی ماند.

زکات یکی از بزرگترین ارکان اسلام می‌باشد و منکر آن کافر می‌شود و با پرداخت آن فقر و بدبختی از بین می‌رود و پیوندهای محبت مستحکم می گردد و بین ثروتمندان و فقرا برادری برقرار می‌شود و کینه و دشمنی از بین می‌رود.

به همین خاطر پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم فرموده است: «**اَلزَّكَاةُ قَنطَرَةُ الإسلَامِ**» (زکات پل اسلام است.) یعنی پلی است که فاصله ها را از بین می‌برد و فقرا و ثروتمندان را به یکدیگر پیوند می‌دهد.

دین از لحاظ ادای زکات سه قسم است

۱- دین قوی

۲- دین متوسط

۳- دین ضعیف

الف: دین قوی بدل قرض و یا بدل مال تجارت است در صورتی که مدیون به دین اعتراف کند هرچند مفلس هم باشد.

همچنان اگر مدیون منکر باشد؛ اما داین توانایی اقامهٔ دلیل بر مدیون را داشته باشد.

در چنین دینی بیرون کردن زکات بر داین واجب است، پس هرگاه پولی معادل چهل درهم را دریافت نمود یک درهم آن را زکات می‌دهد. در دین قوی گذشتن یک سال از وقتی که مالک نصاب شده است اعتبار دارد نه از وقتی که دین را قبض کرده است، از این رو دادن زکات سال های گذشته هم واجب است اما ادای آن بعد از قبض لازم می‌شود.

ب: دین متوسط: این دین، دین تجارت نیست بلکه او یکی از حوایج اصلی اش مانند خانه، ویا لباس پوشیدنی و غیره را فروخته و پول آن بر ذمهٔ مشتری باقی مانده است.

پس در دین متوسط، زکات واجب نمی شود مگر بعد از قبض نصاب کامل. به طور مثال اگرچیزی معادل هزار درهم بر سر مدیون داشت و دو صد درهم را از او قبض کرد، پنج درهم را زکات می‌دهد.

و سپری شدن سال در دین متوسط نیز از وقت مالک شدن نصاب اعتبار دارد نه از وقت قبض، به همین خاطر زکات سال های گذشته بر او واجب است؛ اما ادای آن بعد از قبض لازم می‌شود.

ج: دین ضعیف: این دین در مقابل چیزی غیر از مال است مانند مهریهٔ زن چراکه مهریه بدل کدام مالی نیست که شوهر از خانمش گرفته باشد. در دین ضعیف زکات واجب نمی شود مگر در صورت قبض کردن یک نصاب کامل و سپری شدن یک سال کامل از وقت قبض به همین خاطر زکات سال های گذشته واجب نیست.

زکات مال ضمار

مال ضمار مالی است که در ملکیت شخص قرار دارد؛ اما دسترسی به آن مشکل است به طور مثال یک مقدار پول را به کسی قرض داده است اما شاهد و گواه ندارد و نمی تواند بر او شاهد بیاورد و پس از مدتی آن را قبض می‌کند و می‌گیرد. ویا شخصی مالش را غصب می‌کند و بعد از مدتی غاصب مال را پس می‌دهد. و یا مالش گم می‌شود و بعد از مدتی آن را پیدا میکند. ویا مالش را در جایی دفن می‌کند و محل دفن از یادش می‌رود و بعد از مدتی آن را پیدا می‌کند. لذا در مال ضمار زکات سال های گذشته واجب نیست.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر وغیره

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه:** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، درس گذشته را ارزیابی می کند: برای شستن میت چه کسی مناسب است؟ کفن مسنونه را تشریح کنید. دعای جنازه را بخوانید. معلم محترم برای تقدیم درس جدید ایجاد انگیزه می کند: شما می‌دانید که اسلام پنج رکن دارد و شما تا اینجا با یکی از مهم ترین ارکان آن که نماز بود آشنا شدید و آن را یاد گرفتید، و اکنون نوبت به رکن دیگر می‌رسد که زکات است.	- شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «زکات» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌پرسد آیا می‌دانید معنی زکات چیست؟ جواب	

	دو سه نفر از شاگردان را می‌شنود و بعداً خودش از روی کتاب معلومات می‌دهد. ۲- سپس حکم زکات را با دلایل فرضیت آن تشریح نموده این سوال ها را روی تخته می‌نویسد: «شرایط وجوب زکات چیست؟ مالی که از آن زکات داده می‌شود چه شرایطی دارد؟ شرایط صحت زکات کدام است؟ و از کدام مالها زکات واجب می‌شود؟» بعد از آنکه ذهن شاگردان را متوجه این سوالها ساخت یک به یک به تشریح جواب های آن می‌پردازد و نکات مهم را روی تخته می‌نویسد و در ختم جواب هر سوال، شاگردان را ارزیابی می کند و می‌بیند که آیا نکتهٔ مبهمی در ذهن شان مانده است یا خیر. ۳- و در اخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می‌دهد. وسپس به بخش ارزیابی می‌رسد:	شاگردان جواب می‌دهند. شاگردان متوجه می‌باشند. شاگردان می‌شنوند، جواب می‌دهند وسوال می کنند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- معنای لغوی و اصطلاحی زکات چیست؟ ۲- دلیل فرضیت زکات را از قرآن بیان کنید. ۳- شرایط صحت زکات را مختصراً بیان نمایید. ۴- صاحب مال دارای چه شرایطی باید باشد؟ ۵- اموالی را که زکات در آنها واجب است نام ببرید.	شاگردان جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** زکات در لغت به معنای پاکیزه‌گی و برکت است ویکی از ارکان اسلام می‌باشد و شما پنج شرط وجوب زکات را خواندید و پنج شرط هم به خود مال تعلق داشت و برای صحت زکات هم پنج شرط وجود دارد و زکات از چهارپایان، اموال تجارتی، محصولات زمین، طلا و نقره و معادن داده می‌شود.	شاگردان به درس گوش می‌دهند.
	کارخانه‌گی: معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

درس بیست و یکم

عنوان: زکات حیوانات

صفحه: ۱۴۶-۱۴۹

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: معلومات کلی در بارۀ زکات حیوانات حاصل کنند و تذکر باید داد که هدف پرداختن به جزئیات نیست.

ب: مهارت ارایه معلومات کلی را داشته باشند.

معلومات اضافی

معلم محترم!

هدف از این درس صرف می‌تواند دادن معلومات کلی در بارۀ زکات حیوانات باشد، چراکه ذهن شاگردان در این سن و سال توان برداشت جزئیات را ندارد پس خوب است معلم محترم به این نکته توجه نموده در وقت امتحان نیز به این درس زیاد ترکیز نکند.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و غیره

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه:** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، درس گذشته را ارزیابی می‌کند. معنی لغوی و اصطلاحی زکات چیست؟ شرایط وجوب زکات را بیان کنید. از کدام اموال زکات داده می‌شود؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید ایجاد انگیزه می‌کند: شما در درس قبل خواندید یکی از اموالی که در آن زکات واجب است، مواشی و حیوانات است، پس در این درس از زکات حیوانات بحث می‌کنیم.	شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان جواب می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «زکات حیوانات» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌پرسد: آیا می‌دانید مقصد کدام حیوانات است؟ بعداً خود معلم از روی کتاب به آنان معلومات بدهد. سپس زکات شتر را ماده وار روی تخته می‌نویسد وتشریح می‌کند و فعالیت	شاگردان گوش می‌دهند. شاگردان پس از اجرای

	کتاب را طبق هدایت اجرا می‌نماید. ۲- پس از آن به بخش زکات گاو می‌رسد و آن را نیز به ترتیب روی تخته نوشته به شکل سوال و جواب تشریح می‌کند و فعالیت دوم کتاب را طبق هدایت انجام می‌دهد. ۳- بخش سوم درس را نیز مثل دو بخش قبلی به پایان می‌رساند و فعالیت سوم کتاب را طبق هدایت انجام می‌دهد. وسپس به بخش ارزیابی می‌رسد.	فعالیت متوجه می‌باشند. شاگردان می‌شنوند، جواب می‌دهند وسوال می کنند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- زکات ده شتر چیست؟ ۲- زکات بیست شتر را بیان کنید. ۳- نصاب گاو و گاومیش چند است؟ ٤- زکات چهل بز یا گوسفند چیست؟	شاگردان جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** حیواناتی که از آنها زکات داده می‌شود عبارتند از گاو و گاومیش، شتر، بره، بز و گوسفند. بناءً در حیوانات وحشی زکات نیست.	شاگردان گوش می‌دهند.
	کارخانه‌گی: معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

درس بیست و دوم

عنوان: **زکات میوه ها و محصولات زمین**

صفحه: ۱۵۰-۱۵۳

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: معلومات کلی در بارهٔ زکات محصولات زمین حاصل کنند و تذکر باید داد که هدف پرداختن به جزئیات نیست.

ب: مهارت ارایه معلومات کلی را داشته باشند.

معلومات اضافی

از آنجایی که این درس هم چندان به توضیح نیاز ندارد، لذا به معلومات خود کتاب اکتفا شد و به جای آن معلومات دیگر راجع به نحوهٔ مصرف زکات ارایه می‌گردد.

مالک نصاب نمی تواند زکات خود را به اصلش (مانند پدر و پدرکلان و بالاتر) وهمچنان به فرعش (مانند فرزند و فرزند فرزندش و پایین تر) بدهد.

و بر زن و شوهر هم جایز نیست زکات شان را به مصرف یکدیگر برسانند؛ اما دادن زکات به خویشاوندان دیگر جایز و حتی بهتر است.

به مصرف رساندن زکات در ساختمان مسجد، یا در ساختمان مدرسه ویا ساختن راه و پل جایز نیست. ناگفته نباید گذاشت که دادن زکات به مصرف طلاب مدارس و استادان جایز است و مسؤولین می‌توانند وکالتاً آن را قبض کنند و کم کم به مصرف برسانند.

دادن زکات به یک نفر به اندازهٔ نصاب کامل مکروه است؛ اما اگر شخصی قرضدار باشد جایز است که به او حتی بیش از نصاب هم داده شود تا قرضش را ادا نماید.

زکات جواهرات: نصاب زکات طلا بیست مثقال (۸۵ گرام) است و نصاب نقره ۵۹۵ **گرام**. پس کسی که دارای این مقدار طلا یا نقره باشد ۲.۵ فیصد آن را زکات می‌دهد.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر وغیره

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، درس گذشته را ارزیابی می کند: بحث درس گذشتهٔ ما چه بود؟ از کدام حیوانات زکات داده می‌شود؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید ایجاد انگیزه می کند: آیا می‌توانید بگویید از چه چیزها زکات داده می‌شود؟ بعد از آنکه شاگردان جواب دادند، استاد می گوید: «پس در این درس زکات محصولات زمین را می‌خوانیم».	- شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «زکات محصولات زمین» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌پرسد: آیا می‌دانید نام زکات میوه ها چیست؟ بعد از گفتن نام آن، معلم محترم این مطلب را روی تخته می‌نویسد: دلایل وجوب زکات محصولات زمین چیست؟ برای وجوب عشر چه شرایطی مانده شده است و چه تفاوتی با اموال دیگر دارد؟ آیا می‌دانید معنی نقود چیست؟ نصاب طلا و نقره چه اندازه است؟ از بانک نوت های مروج چگونه زکات داده می‌شود؟ زکات به چه کسانی داده می‌شود؟ ۲- معلم محترم با نوشتن این پرسش ها ذهن شاگردان را به نکات عمدهٔ درس معطوف ساخته و به آنان می گوید که اکنون جواب این سوالات را یک به یک پیدا می کنیم. سپس به تشریح جواب سوال های اول و دوم پرداخته و فعالیت اول کتاب را طبق هدایت اجرا می‌نماید. ۳- در ادامه پیش از تشریح ادامهٔ درس یکی از شاگردان را می‌خواهد ادامهٔ درس را یک بار به صدای بلند بخواند تا دیگران گوش کنند و با	شاگردان گوش می‌دهند. خوب است که شاگردان این سوالات را یاد داشت کنند. شاگردان گوش می‌کنند و جواب هر سوال را یاد می‌گیرند. یک شاگرد می‌خواند و دیگران

	مطلب درس آشنا و به شنیدن توضیحات استاد آماده شوند. ۴- و سپس خود استاد با اشاره به سوالات نوشته شده روی تخته، به توضیح درس می‌پردازد و با ختم جواب هر سوال خلاصۀ آن را از یک شاگرد می‌پرسد و به درسش ادامه می‌دهد و در اخیر با اجرای فعالیت دوم کتاب به بخش ارزیابی می‌رسد:	گوش می کنند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- نام دیگر زکات میوه ها و محصولات زمین چیست؟ ۲- نصاب طلا و نقره چقدر است و چه اندازه زکات واجب می‌شود؟ ۳- به چه کسانی زکات داده می‌شود.	شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصۀ درس** به زکات محصولات زمین عشر گفته می‌شود و سه شرط وجوب دارد و شش چیزی که در موارد دیگر شرط بود در آن شرط نیست ونصاب طلا ۸۵ گرام و نصاب نقره ۵۹۵ گرام می‌باشد و برای تعیین ارزش بانک نوتهای فعلی هم نصاب طلا و نقره معیار قرار داده می‌شود وبه هفت گروه از انسانها می‌توان زکات داد.	شاگردان گوش می‌دهند.
	کارخانه‌گی معلم محترم با مراجعه به کتاب شاگرد و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

درس بیست و سوم

عنوان: حج

صفحه: ۱۵۴-۱۵۷

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: تعریف و حکم حج را با دلایل فرضیت، شرایط وجوب و صحت آن یاد بگیرند.

ب: مهارت عملی ساختن احکام حج را پیدا کنند.

معلومات اضافی

حکمت های حج

قال رسول الله صلی الله علیه وسلم «**مَن حَجَّ لِلّهِ فَلَم یرفُث وَ لَم یفسُق رَجَعَ کَیومٍ وَلَدَتهُ اُمُّهُ**» ترجمه: هرکه به خاطر خدا حج کند و در این اثنا مرتکب رفث نشود (از جماع و مقدمات آن مانند بوسه و لمس با شهوت بپرهیزد) و دَو و دشنام ندهد، مانند روزی که از مادر متولد شده است بر می گردد (یعنی گناهانش پاک می‌شود).

نکته: سلامت بدن و داشتن مصارف رفت و آمد و امن بودن راه و موجودیت محرم همراه زن از جملهٔ شروط وجوب ادا می‌باشد.

احرام: عبارت است از نیت حج با گفتن تلبیه از میقات و کشیدن لباس دوخته شده و پوشیدن لباس دوخته نشده برای مردان و مستحب است که این لباس إزار و رداء باشد.

و تلبیه: عبارت است از خواندن «**لَبَّیکَ اَللّهُمَّ لَبَّیکَ، لَبَّیکَ لَا شَرِیکَ لَکَ لَبَّیکَ، إِنَّ الحَمدَ وَ النِّعمَةَ وَ المُلکَ لَکَ، لَا شَرِیکَ لَکَ**»

در شرایط صحت حج، شرط پنجم وقت مخصوص است و منظور از آن ماه های حج می‌باشد که شوال و ذو القعده و ده روز ذی الحجه است که ادای حج قبل و بعد از این ماه ها صحیح نیست.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و غیره

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، درس گذشته را این طور ارزیابی می کند: شرایط وجوب عشر را بیان کنید. نصاب طلا ونقره چه اندازه است؟ از بانک نوت های مروج چگونه زکات داده می‌شود؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید ایجاد انگیزه می کند: آیا در بین شما کسی وجود دارد که پدر و مادرش به حج رفته باشد؟ آیا معنی حج را می‌دانید؟ و خبر دارید که یکی از ارکان دین ما حج است؟	شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان جواب می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «حج» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌خواهد یک بار درس را خاموشانه بخوانند. و در اثنایی که شاگردان مشغول خواندن درس هستند استاد این سوالات را روی تخته می‌نویسد: معنی لغوی واصطلاحی حج چیست؟ فرضیت حج با کدام دلایل ثابت است؟ بر چه کسانی حج واجب می‌شود؟ منظور از قدرت واستطاعت چیست؟ شرایط صحت حج کدام است؟ ۲- بعداً استاد به ترتیب، یکی از سوالات کتاب را مطرح می کند و از شاگردان می‌خواهد جواب بدهند. و در مواردی که ضرورت بود درس را بیشتر توضیح می‌دهد و مخصوصا در بارهٔ احرام و ماه های حج کمی روشنی می‌اندازد و اگر وقت باقی ماند، از حکمت های حج بحث می کند. ۳- و در اخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می‌دهد. و به بخش ارزیابی می‌رسد:	شاگردان می‌خوانند. خوب است که شاگردان این سوالات را یاد داشت کنند. شاگردان گوش می کنند و جواب می‌دهند.

۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- معنای لغوی واصطلاحی حج چیست؟ ۲- منظور از استطاعت چیست؟ **۳**- شرایط صحت حج را بیان کنید.	شاگردان جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** حج در لغت قصد کردن را می‌گویند و در اصطلاح عبارت است از زیارت کردن بیت الله الحرام برای عبادت مخصوص، با شرایط مخصوص و در جاهای مخصوص. و فرضیت آن از قرآن و حدیث و اجماع ثابت است و سه شرط وجوب دارد و برای صحت آن هم پنج شرط ذکر شده است.	شاگردان به خلاصه درس گوش می‌دهند.
	کارخانه‌گی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

درس بیست و چهارم

عنوان: فرایض و واجبات حج

صفحه: ۱۵۸-۱۶۱

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان:

الف: با فرایض و واجبات حج آشنا شوند و اموری را که در هنگام سعی و در مزدلفه باید رعایت شوند یاد بگیرند و در بارۀ جمره ها معلومات کلی حاصل نمایند.

ب: مهارت عملی ساختن احکام فوق را پیدا کنند.

معلومات اضافی

استاد محترم شما متوجه شده اید که احرام هم در شرایط صحت حج ذکر شد و هم در ارکان حج، در حالی که برخی از کتاب های فقهی ما (احناف) احرام را در شرایط حج ذکر کرده و تنها وقوف در عرفه و طواف زیارت را از ارکان حج دانسته اند. علت آن این است که احرام در ابتدا شرط است و در انتها حکم رکن را به خود می گیرد. برای معلومات بیشتر می‌توانید مراجعه کنید به رد المختار علی الدر المختار حاشیۀ بن عابدین جلد ۳ صفحۀ ۵۳۷ چاپ جدید چهارده جلدی.

وقوف در عرفه از زوال روز نهم ذی الحجۀ تا فجر روز دهم فرض است و اگر کسی در بین این دو وقت برای لحظه یی در عرفه وقوف نمود فرض تحقق می‌یابد.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و غیره

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف و کارخانه گی را می‌بینند. سپس برای ارزیابی درس گذشته، این سوالات را می‌پرسد: معنی لغوی واصطلاحی حج چیست؟ حج بر چه کسانی واجب می‌شود؟ منظور از قدرت واستطاعت چیست؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید ایجاد انگیزه می کند: در حج اعمال مختلفی انجام می گیرد که برخی از آنها فرض و برخی واجب و برخی سنت است. در این درس با این مطالب آشنا می‌شویم:	- شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.

	الف: فرایض حج. **ب:** واجبات حج. **ج:** نکاتی که در هنگام سعی بین صفا و مروه باید رعایت شود. **د:** آنچه که در مزدلفه باید رعایت شود. **ه:** معنی جمره و انواع آن	
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم پس ازنوشتن عنوان درس جدید که «فرایض و واجبات حج» است مطالب فوق را یک به یک روی تخته می‌نویسد و بعد از تشریح فرایض و واجبات حج، شاگردان را به چند گروه تقسیم نموده از آنان می‌خواهد تا واجبات را از یکدیگر بپرسند و در صورتی که ابهامی داشته باشند به کمک استاد آن را حل نمایند. ۲- در ادامه از یک شاگرد میخواهد تا ماده سوم و چهارم درس را به صدای بلند بخواند و دیگران خوب گوش کنند وسپس خود استاد یک بار تشریح می کند و سوالاتی را در این باره مطرح می‌نماید تا شاگردان جواب بدهند. ۳- با ختم این بخش به بحث جمرات می‌رسد و به تشریح آن می‌پردازد و از شاگردان می‌خواهد تا مسائل مربوط به جمره را از یکدیگر بپرسند که همین کار جای فعالیت کتاب را می گیرد و به بخش ارزیابی می‌رسد.	شاگردان گوش می کنند و جواب می‌دهند. شاگردان به سوالات یکدیگر جواب می‌دهند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- واجبات حج چند است؟ ۲- در سعی چه چیزهایی باید رعایت شود؟ ۳- وقت زدن جمرات را بیان کنید. ۴- شرایط صحت زدن جمره ها چیست؟ ۵- سنت های زدن جمرات را بیان کنید.	شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** حج سه فرض دارد و شانزده واجب و در وقت سعی بین صفا و مروه به شش نکته و در هنگام ماندن در مزدلفه به پنج نکته باید دقت شود و جمره سه نوع است: کبری، وسطی و صغری. زدن جمره سه شرط دارد و چهار سنت.	شاگردان گوش می‌دهند.
	کارخانه‌گی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

درس بیست و پنجم

عنوان: انواع حج

صفحه: ۱۶۲-۱۶۳

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: انواع حج را با طریقهٔ ادای آنها و تفاوت شان بایکدیگر یاد بگیرند.

ب: مهارت عملی ساختن انواع حج را پیدا کنند.

معلومات اضافی:

ممکن است شاگردان در بارهٔ حج عمره هم سوالاتی کنند، پس خوب است استاد محترم در این باره آمادگی پاسخ گفتن داشته باشد:

عمره یک بار در طول عمر، سنت مؤکد است البته زمانی که شروط وجوب ادای حج پوره باشد.

عمره در تمام سال جایز است اما بستن احرام برای عمره در روز عرفه و روز نحر (دهم ذی الحجهٔ) و روزهای تشریق مکروه می‌باشد.

افعالی که در عمره انجام می گیرد چهار است:

۱- احرام.

۲- طواف.

۳- سعی بین صفا و مروه.

۴- تراشیدن موی سر یا کوتاه کردن آن.

کسی که می‌خواهد عمره کند اگر از اهل مکه باشد یا در آنجا اقامت داشته باشد به منطقهٔ حِلّ (تنعیم یا جعرانه) می‌رود و برای عمره احرام می‌بندد.

اما کسی که خارج مکه است وقتی تصمیم گرفت به مکه داخل شود از میقات احرام می‌بندد و سپس طواف و سعی می کند و بعد از آن سرش را می‌تراشد و یا کوتاه می کند.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و ..

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه:** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، درس گذشته را ارزیابی می کند: فرایض و واجبات حج را نام ببرید. چند جمره وجود دارد؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید ایجاد انگیزه می کند: آیا می‌دانید حج چند نوع است و نام های شان چیست؟	- شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم پس ازنوشتن عنوان درس جدید که «انواع حج» است از شاگردان می‌خواهد یک بار درس را خاموشانه بخوانند و سپس نام انواع حج را روی تخته می‌نویسد و یک به یک تشریح می کند و در ختم توضیح هر نوع، از شاگردان می‌خواهد اگر سوالی داشته باشند مطرح کنند. ۲- در اخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می‌دهدو به بخش ارزیابی می‌رسد.	شاگردان گوش می کنند و اگر سوالی داشته باشند مطرح می‌نمایند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- حج چند نوع است؟ ۲- معنای قران چیست و چگونه ادا می‌شود؟ ۳- معنای تمتع و طریقهٔ ادای آن را بیان کنید.	شاگردان جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصهٔ درس** حج سه نوع است: قران، تمتع و افراد. قران به معنی ادای عمره وحج با یک احرام است و متمتع اول برای عمره احرام می‌بندد و بعدا از احرام خارج می‌شود و به کارهای عادی اش ادامه می‌دهد و زمانی که وقت حج فرا رسید برای بار دوم احرام می‌بندد. و حاجی مفرد تنها به حج احرام می‌بندد و عمره نمی کند.	شاگردان گوش می‌دهند.
	کارخانه‌گی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

درس بیست و ششم

عنوان: مسایل متفرقهٔ حج

صفحه: ۱۶۴-۱۶۵

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: معنی حلق، تقصیر و طواف الوداع را یاد بگیرند.

ب: مهارت عملی ساختن مناسک فوق را پیدا کنند.

معلومات اضافی

یکی از اعمالی که حجاج پیش از حج و یا بعد ازفارغ شدن از آن انجام می‌دهند، رفتن به زیارت نبی اکرم صلی الله علیه وسلم است. در این باره خود رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند: «**مَن زَارَ قَبرِي وَجَبَت لَهُ شَفَاعَتِي**»

ترجمه: هرکه قبر مرا زیارت کرد، شفاعتم بر او واجب می‌شود.

و در حدیثی دیگر فرموده اند: «**مَن حَجَّ البَيتَ وَ لَم يزُرنِي فَقَد جَفَانِي**»

ترجمه: «هرکه حج نماید و مرا زیارت نکند بر من جفا کرده است.»

لذا زیارت قبر پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم از بهترین مندوبات می‌باشد، پس چه خوب است انسان بعد از فارغ شدن از حج ویا پیش از آن به مدینهٔ منوره رفته روضهٔ آن حضرت را زیارت کند.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر..

جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	**مقدمه:** معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترول نظافت صنف، کارخانه گی را به گونه یی که مناسب دانست، می‌بیند. معلم محترم درس گذشته را ارزیابی می کند: حج چند نوع است؟ طریقهٔ ادای حج قران را بیان کنید. تمتع و قران چه فرقی باهم دارد؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید ایجاد انگیزه می کند: می دانید که هر عبادت اصطلاحات خاص خود را دارد، شما تا اینجا با برخی از اصطلاحات حج آشنا شدید و در این درس نیز چند اصطلاح دیگر را یاد	- شاگردان جواب سلام را می‌دهند. شاگردان جواب می‌دهند.

	می گیرید:	
۲۵ دقیقه	**تقدیم درس** ۱- معلم محترم پس ازنوشتن عنوان درس جدید که «چند مسأله در بارۀ حج» است اصطلاحات حلق، تقصیر و طواف الوداع را روی تخته نوشته توجه شاگردان را به تشریح آن جلب می کند و از یک شاگرد می‌خواهد درس را یک بار به صدای بلند بخواند و استاد محترم پس از تشریح درس فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می‌دهدو به بخش ارزیابی می‌رسد.	شاگردان گوش می کنند و اگر سوالی داشته باشند مطرح می‌نمایند.
۱۰ دقیقه	**ارزیابی** ۱- معنای حلق و تقصیر چیست؟ ۲- نام دیگر طواف الوداع چیست و بر چه کسی واجب است و کی ساقط می‌شود؟	شاگردان جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	**خلاصۀ درس** حلق به معنی تراشیدن سر است و تقصیر به معنای کوتاه کردن موی سر. و طواف الوداع آن است که حاجیان هنگام خارج شدن از مکه به نیت خدا حافظی انجام می‌دهند.	شاگردان گوش می‌دهند.
	کارخانه گی معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می‌دهد.	